BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

EPICVRVS

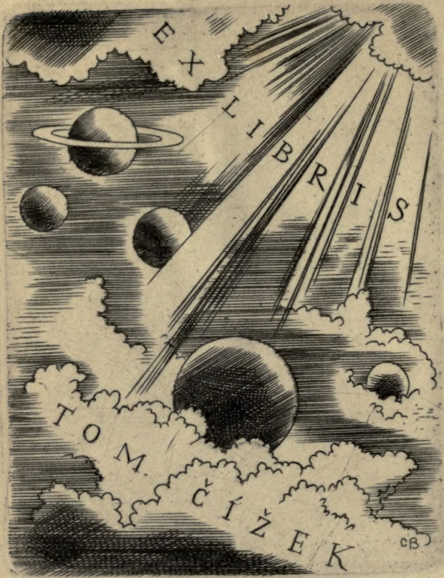
EPISTVLAE TRES ET RATAE SENTENTIAE

EDIDIT

VON DER MVEHLL

1304

LIPSIAE
IN AEDIBVS B.G. TEVBNERI

EX LIBRIS
TOM. ČÍŽEK
CB

EPICURI

EPISTULAE TRES ET RATAE SENTENTIAE

A LAERTIO DIOGENE SERVATAE

IN USUM SCHOLARUM

EDIDIT

P. VON DER MÜHLL

ACCEDIT GNOMOLOGIUM EPICUREUM VATICANUM

LIPSIAE IN AEDIBUS B.G.TEUBNERI MCMXXII

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

PRAEFATIO

Tandem in publicum prodit haec editio clarissimarum Epicuri reliquiarum confecta iam ante quinque fere annos et tum iam ad bibliopolam missa, deinde vero variis rebus impedita quominus prelo committeretur. Vellem nunc nonnulla aliter instituissem; nam video, etsi interpretationis adminicula hic illic in notis suppeditavi, talia facile augeri posse, video quoque in coniecturis v. doctorum afferendis me aliquanto largiorem fuisse. Sed ne Useneri nobiles quosdam conatus tacerem etiam ubi plane abiciendi mihi quidem videbantur, repugnavit ipsum consilium editionis meae, qua cum fundamentis a viro summo positis plane niteretur, tamen demonstrare volui, ad verba Epicuri recuperanda haud raro cum maiore cautione agendum esse. Neque nesciebam fore qui reprehensuri sint quod codicum lectiones quas inutiles appellabunt, commemoraverim, multis sane quales in Useneri adnotatione critica legimus repressis; sed quia vulgata quam dicimus scriptura, quae inde ab editione Frobeniana Laertii Diogenis viguit vel Usenero hic illic imposuit, eius vitia et damna illustrare debui neque paenitet me facti: nam ego iam in editionibus scriptorum antiquorum, quas secundum morem huius saeculi quam brevissimo apparatu critico instructas esse gloriantur, saepissime et utilia et paene necessaria aegre desideravi. Atque nimium in his dare quam parum malui. Hoc vero libenter concedo: cum maiorem partem libri decimi L. D. ederem, oportuisse totum edi ipsiusque Epicuri causa ea non praeterire quae Diogenes de eo eiusque doctrina conscripsit. Quod si fors tulerit ut libellus meus emptores nanciscatur, in secunda editione me rem absolvere posse spero.

Quicumque Hermanno Usenero antiquiores editiones sive Laertii Diogenis sive Epicureorum adire coactus erit, ut qui etiam post illius curas fructus inde carpi possint videat, non modo viri laude mea maioris summum ingenium, sed diligentiam quoque accuratissimam admirabitur. Ita circumspecte omnia et docte administravit ut nisi illius 'Epicureorum' collectionem fragmentorum (Lips. 1887) crebro adibis, editio mea haud ita magno usui tibi futura sit. Nam ut taceam de 'subsidio interpretationis', quod in pp. 375 sqq. Useneri legitur, Epicuri parcam et obscuram brevitatem, quam in epistolis et sententiis affectabat, vix intelleges, nisi consules quae vel ceteri

auctores de eius doctrina narrant vel Lucretius, quem ex ipsis Epicuri de Natura libris carmen suum condidisse diu persuasum habeo. Itaque ea tantum, quae apud Usenerum pp. 1—81 extant, hac editione superflua redduntur.

Libros manuscriptos, quorum usu memoria Laertii D. nititur, partim fratris auxilio adiutus denuo contuli, gravissimos quosque iterum vel ter pertractans. Ii enim qui Usenero codicum lectiones suppeditarunt, ut fit interdum in legendo erraverunt, et Us. ipse, quamquam quod de recensione Epicuri tulit iudicium in universum stare potest, saepe prae meliore librorum classi deteriorem quam ipse iudicavit, secutus est.

Sed de codicibus Laertii Diogenis post tot virorum doctorum disceptationes fusius hic tractare mihi non est in animo; id potius ad totius operis editionem, quae a me paratur, pertinet. Si plura nunc quaeris, delego te ad ea, quae post Edg. Martini (Leipz. Stud. XIX, Rhein. Mus. LV) et Alfr. Gercke (Herm. XXXVII, 401 sqq.) editores Basilienses libri tertii i. e. vitae Platonis anno 1907 (in libro gratulatorio 'Iuvenes dum sumus') apte disseruerunt.

Ex ipsa adnotatione apparet duo omnino codicum genera numeranda esse, quorum nobilius, quippe quod archetypi unici fideliorem imaginem reddat, ex codicibus **B** et **P** eiusque asseclis constat. Quorum optimus est codex **B**(urbonicus) gr. III B 29 saec. XII. in Bibliotheca Neapolitana servatus; correctus est a manu saec. XIV. cuius lectiones interdum cum Constantinopolitano conspirant. **P**(arisinus) gr. 1759, qui ineunte saec. XIV. diligenter scriptus est, eiusdem stirpis alteri familiae praeest; ex qua aliud quoque exemplar selegimus, codicem scil. **Co**(nstantinopolitanum) veteris Serail (cf. Th. Ouspensky, Bulletin de l'institut Russe à Cple. XII [1907], 240 No 36; frustra eum quaeris apud St. Gaselee, The Greek Mscripts in the Old Seraglio at Cple. Cambr. 1916), cuius imaginem photographice depictam possideo; saec. videtur esse scriptus XIV. vel XV., ultima folia inde a fol. 152^r = L. D. X (Epic.), 143 = p. 53, 17 editionis meae a secunda manu scriptoris saec. XVI. (?) ex exemplari vulgatae recensionis suppleta sunt. Quamquam iste codex iuxta P positus non multum utilitatis affert, tamen cum P varias correctorum manus passus sit ita ut quid primitus habuerit saepe dignosci non iam possit, gratum nobis auxilium ferre solet; nec non simile officium praestant scripturae codicum **W** (= Vaticani gr. 140 saec. XIV) et **Q** (= Parisini gr. 1758 saec. XV), qui ex ipso P aut videntur fluxisse (W) aut fluxerunt (Q), sed antequam correctores illum penitus depravaverunt. $\mathbf{P}^2$ ex libro eidem familiae cognato originem ducit, manus tertiae $\mathbf{P}^3$ exemplar iam inter vulgatos vilesque libros quaerendum est.

Haec vulgata lectio ab editione principi, quae Basileae apud Frobenium anno 1523 e libro M. Aurigalli prodiit (f), nomen accipit. Pessimum codicem mala fortuna ad summum honorem destinaverat. Sed quia ob iustam causam ut supra dixi lectiones f non esse praetermittendas existimavi, de codice Z quoque i. e. Raudnitziano [1]) lectorem certiorem facio; ex hoc enim iam a Z^3 correcto ortus est liber Aurigalli. At auctoritatem aliquam recuperat secundum genus ab antiquissimo suo exemplari, quamvis lacunosum sit scribaque ex libidine sua saepe verborum structuram mutaverit, a F(lorentino) scil. Laurentiano gr. plut. LXIX 13 saec. XIII. Videbis enim cod. F vulgatae scripturae valde propinquum esse atque saepissime in adnotatione sigla $F(P^3)Zf$ consociari. Sed nihilominus ab hoc concentu cavendum est; quae enim libri illi specie meliora suppeditant, ea coniecturarum ope maxime obtinuerunt, etsi loci non desunt quibus cum eis facere cogaris (cf. p. 52, 20). In ea re iudicanda Usenerus et ceteri viri docti aliquando errare mihi videntur.

Hi sunt codices integri quos adhibui, haud ita tamen ut omnia proponenda esse existimaverim; multa omisi quae singuli, in re orthographica praesertim, peccaverunt, neque omnes lacunae vel verborum traiectiones, quibus ante ceteros ut dixi F excellit, lectori ante oculos ponendae erant. Tamen me cautissime etiam in hac re egisse iam dixi. Interdum aliorum codicum T, D, G, H (qui ex P descriptus est) et Ambrosii Traversarii interpretationis Latinae memineram, vix genuinam memoriam in eis inesse iudicans.

Accedit vero nunc *epitoma* Φ, quae legitur in codice Vaticano 96 saec. XIII. vel XIV., fol. 29^vsqq. Antegreditur eam in illo libro Pseudo-Hesychius Milesius *περὶ τῶν ἐν παιδείᾳ λαμψάντων σοφῶν* fol. 11^rsqq.; cf. quae de Vat. 96 scripserunt Edg. Martini, Leipz. Stud. XX, 147sqq. [2]) et De Stefani, Studi ital. di filol. class. XII, 154sq. Idem fuit auctor, qui et Hesychium finxit et Diogenem ita excerpsit ut primum *δόξας* philosophorum, deinde vitas apopthegmata compilaret, sed iam quae antea Hesychio vindicaverat, omitteret. Eadem epitoma invenitur etiam in codice Palatino Vaticano gr. 93 anno 1338 p. Chr. n. conscripto (Ψ). Eius vero alteram (i. e. vitarum

---

1) Ex bibliotheca principis de Lobkowitz, ubi sub no. VI fc. 38 asservatur (cf. Gollop, Sitzungsb. d. k. Akad. d. Wiss. zu Wien CXLVI, 7, 112), humaniter in usum mihi missus est.

2) Martini p. 148 de excerptis Laertianis se locuturum esse pollicitus est, sed quantum equidem sciam, nondum hoc fecit. De Φ accuratius in editione L. D. disseremus; paucas quasdam eius lectiones in Dielsii Antesocraticis habes.

apopthegmatum) partem iterum ut excerptor excerptorum extenuavit auctor illius epitomae, quam Spyr. Lambros ex codice Athoo Monasterii S. Dionysii 90 saec. XIII. (*Δ*) et Parisino suppl. gr. 134 saec. XIII. (***Π***) in annalium *Νέος Ἑλληνομνήμων* vol. III (1906) iuris publici fecit. *Δ* et *Π* igitur nihil eorum continent, quae nunc edo; *Ψ* vero quoniam et deterior est codice *Φ* et praeter paucas quas aliunde accepit lectiones ex illo descriptus, *Φ* solum ad verba Epicuri stabilienda afferre licet. Videtur nobis epitoma *Φ* temporibus Constantini Porphyrogenneti confecta esse considerantibus quae De Stefani, Studi it. di f. cl. XII, 169 sq. de fortuna excerptorum ex Aeliano disseruit. Si vero expectas, te ex testimonio perantiquo praeclara quaedam lucraturum, falleris; nam pauca sunt, etsi haud desunt, quae bona possidet; plurima aut libere refinxit aut neglexit. Neque cum uni vel compluribus ex integris auxilio venit, oppositos semper sustinere valet; tum solet superare, cum optimo cuique integrorum accedit; inter genera codicum vacillat.

Talia sunt subsidia editionis Epicuri. Utinam meliora forent! Nam exemplum L. D. unicum quod Constantinopoli post litteras veteres renatas saeculo circiter nono in bibliotheca quadam inventum esse suspicamur, vitiosissimum erat. Etiam illo ipso tempore quo libri decem ex hereditate L. D. saeculo tertio describebantur vel edebantur, Epicurum iam male habitum fuisse credimus. Nescimus sane quale fuerit volumen quod Laertius sibi comparavit, neque is erat urinator Delius qui Epicurum plane intellegeret; tum ipse ad margines *scholia* ex auctore doxographico adscripsit, quae postea scribae verbis Epicuri intexuerunt et una descripserunt. Quas adnotationes partim facile nos segregare possumus, partim vero illae ita contextum orationis philosophi contaminaverunt obruerunt, depravaverunt expulerunt, ut vix Epicurusne auctor loquatur an L. Diogenes scholiasta eius cognoscamus. Hoc ut in prima ad Herodotum data epistula interdum accidit, ita epistulam Pythocleam penitus corrupit. Hac de causa opinor homines docti ut epistulam secundam Epicuro abiudicent propensi sunt, est enim saepe scriptore quamvis indiligenti indigna. Me vero quin omnes tres epistulas genuinas esse credam neque orationis stilique differentiae nec dispositio capitum impediunt. Minime tamen reticendum est, epistulam Pythocleam iam antiquis temporibus addubitatam esse: cf. Philodemus in Vol. Herc. ^{2}I fol. 152 (Us. Ep. p. 34; Croenert, Kol. u. Men. 23. 175: *ὑποψίαν τινὰ λαμβάνων ὡς περί τινων ἐπιστολῶν καὶ τῆς π[ρὸς Πυ]θοκλέα περὶ μετεώρων ἐπιτομῆς καὶ* etc.).[1]) Dialectum huius

1) Unde sumpserit Epicurus doctrinam de meteoris docet

epistulae inconcinnam saepiusque variantem corrigere nolui. Neque quod fecit Usenerus, scholia in inferiorem partem paginae posui, sed literis minoribus inter ipsa epistolarum verba reliqui, quia ut dixi de doxographo ab Epicuro separando dubitari potest et lector studiosus malet ipse iudicare posse quam editoris opinionem sequi debere.

Etiam Ratarum ut recte appellantur Sententiarum liber totus ab Epicuro ipso profectus est, etsi quod inscriptio Oenoandensis docuit (cf. William p. 51 sqq.) vario ordine tradebatur. Fidem et auctoritatem earum [1]) contra Usenerum Hector Bignone anno 1908 (Rendic. del R. Ist. Lomb. Serie II vol. XLI p. 792 sqq., cf. nunc 'Epicuro' 6 sqq.) docte et cum acumine disputans tutatus est, et ego eum novis rationibus usus secutus sum, cum anno 1919 de literaria quam hodie dicunt forma libelli aurei agerem ('Epikurs κύριαι δόξαι und Demokrit' in: Festgabe Adolf Kaegi dargebracht, Frauenfeld 1919 p. 172 sqq.).[2]) Recensionem autem Sententiarum magnopere adiuvant, quae post absolutam Useneri editionem inventa sunt, et Inscriptio Oenoandensis (post alios ed. I. William 1907) et Gnomologium Vaticanum; etiam alios locos quibus apud scriptores laudantur, in adnotatione mea invenies.

Epicuri ipsius libellis subiunxi *Ἐπικούρου Προσφώνησιν*[3]), quam in codice Vaticano gr. 1950 saec. XIV. K. Wotke a. 1888 invenit et Usenerus in Stud. Vindobonnensium vol. X primum edidit, praeclarum inventum praeclare praefatus; ibidem demonstravit gnomologium illud compositum esse ex selectis R. Sententiis et floribus de epistulis quattuorvirorum principum sectae Epicuri Metrodori Polyaeni Hermarchi decerptis. Useneri editio cum reliquis, quae de ea re scripsit, nunc in Operum Minorum eius vol. I 297 sqq. commode legitur. Ego novam collationem cum codicis imaginibus photographicis institui atque Wotkii non solum adnotationem verum etiam Epicurea ipsa corrigere potui (cf. p. 63, 12 = Us. Kl. Schr. I 315, 26; 316, 5). Utilitatem quoque cepi ex emendationibus a viris d. propositis; cf. impr. Guil. Croenert, Rh. Mus. LXI; Th. Gomperz, Wien. Stud. X; I. H. Leopold, Mnemos. XXXVIII;

Theophrastus nuper repertus: Neue meteorol. Fragmente des Th. in Sitzungsb. d. Heidelb. Ak. d. Wiss. 1918. 9 p. 30 (Boll).

1) Quae Croenert, Kol. u. Mened. p. 24, 133 in Philodemo restituit, mera coniectura nituntur, cf. Bignone, Epic. 9, 3.

2) Oblocuti sunt nuper argumentis Hectoris Bignone et H. Diels, Deutsche Literaturztg. 1920, 661 et R. Philippson, Berl. phil. Woch. 1920, 1023 sqq., sed mihi non persuaserunt.

3) De titulo cf. O. Crusius, Rhein. Mus. XLIV, 309; R. Philippson, B. ph. W. 1920, 1032.

Aem. Thomas Herm. XXVII; H. Weil, Journ. des Sav 1888; U. de Wilamowitz, Comment. grammat. III).

Reliquum est, ut de editione Laertianorum pauca addam. Commentationes doctas recentiorum diligenter perquirens multa quae placebant inveni atque recepi, plura ac fere innumera reieci; auctoribus quoque Usenero antiquioribus inspiciendis haud inutilem operam navavi. Nolo hic omnes enumerare qui de Epicuro scripserunt; sed ut appareat quos libros adire oporteat, si quis emendationis alicuius probationem vel defensionem legere velit, gravissimorum post Us. auctorum nomina ac dissertationes hic subiunxi: Gualth. Arndt, Emendationes Ep., Berol. 1913; Joh. ab Arnim, Almanach d. k. Ak. d. Wiss. zu Wien LXVII (1907); H. Bignone, Locis passim laudatis; F. Bockemueller, Fleckeisens Jahrb. CXXVII (1883); A. Brieger, Eps. Brief an Herodot, Hal. 1882; Eps. Lehre von der Seele, Hal. 1893; Bursians Jahresber. LXXXIX (1896), CV (1900), aliis locis; I. Bywater, Class. Rev. II (1888); A. Cosattini, Studi it. di fil. class. XVII; Guil. Croenert, Rh. Mus. LXI, LXII; Memoria Gr. Hercul.; Kolotes u. Menedemos; H. Diels Locis passim laudatis atque in Antesocraticorum editione; C. Giussani in editione Lucretii 1896—1898; W. A. Heidel, Amer. Iourn. of phil. XXIII; Berl. phil. Woch. 1911, 1046; R. Heinze, Lucretius Buch III, 1897; Gött. gel. Anz. 1898; R. D. Hicks, Proceedings of the Cambr. Philol. Soc. 85—87 (1910) p. 4 sq.; R. Hirzel, Untersuch. zu Ciceros phil. Schr. I; A. Kochalsky, Das Leben u. die Lehre Eps. Lips. 1914 (cf. quae iudicavi Berl. phil. Woch. 1916, 235); I. H. Leopold, Mnemos. XLIII; F. Lortzing, Berl. phil. Woch. 1888; P. Merbach, De Ep. canonica, Diss. Lips. 1909; C. Pascal, Studi critici sul poëma di Lucrezio 1903; R. Philippson, Arch. f. Gesch. d. Philos. XXIV; H. Richards, Class. Rev. XVIII = Platonica 1911 p. 326 sqq.; O. Tescari, Studi ital. di fil. class. XV, alibi; P. Wendland, Berl. phil. Woch. 1893, 1322; H. Weil, Journ. des Savants 1888.

Absolveram editionem meam vere anni 1917; atque quae tum scripsi postea rescribere nolui nisi ut quae evidenter peccaveram corrigerem; nam eo tempore totus in Epicuro vivebam et cogitationes diu et studiose mecum reputatas et perpensas novis curis perturbare nolui. Epicurum dedi, quem ego intellego; attamen secunda si dis volentibus apparebit editio, eorum meminero, quae his ipsis annis ab hominibus doctis prolata sunt. Innotuerunt mihi post opus absolutum: Hectoris Bignone praestantissimum opus 'Epicuro' Bari 1920, quo doctus Italus Epicureorum praeter paucos doctus Epicuri libellos et fragmenta nobiliora in linguam suam transtulit et ingeniose commentatus est, Idem, Rendic. Ist. Lomb. Ser. II vol. L, 295 sqq.; Riv. di filol. XLIV (1916); H. Diels, Philo-

demos, Über die Götter III (1917); R. Philippson, Hermes LIII (1918); W. Nestle, Berl. phil. Woch. 1917, 1089 sqq. E. Pfeiffer, Studien z. ant. Sternglauben 1916, 62. 76; K. Krohn, Der Epikureer Hermarchos, Berol. 1921; O. Apelt, Diog. Laert. übersetzt u. erläutert v. O. A. 1921. Ex his quae utilissima esse censeo, mantissae loco hic enoto, sic tamen ut plurima eorum in textum recipere nolim. Sunt fere haec:

p. 4, 6 *τοιοῦτ⟨ος⟩ ὢν* Bi(gnone); 4, 16 *πάντων* Bi. cfr. p. 29, 4 (aliter atque p. 73 iudicat Bi. p. 266); 6, 8 *ὅταν*] *ὡς ἂν* Bi.; 7, 12 *αὑτῶν* Apelt; 8, 1 *αἰτιῶν* def. Diels p. 35, 4; 9, 4 *καὶ τἀποφερόμενον* Bi.; 13, 7 *τοῦτο* def. Bi.; 13, 13 ⟨*μηδὲν*⟩ cum Gass. Bi.; 15, 11 *ἀμιγῆ* et 15 *ἀμετάβολα* def. Bi.; 15, 16 *τού-⟨των ὡς⟩ τῶν* Bi.; 15, 19 *ἄγειν ⟨νοοῦσι, δῆλ⟩ον* Bi.; 16, 15 *τὴν ⟨ἐκ⟩ τοῦ* Bi.; 19, 2 *συν⟨εκ⟩πιπτόντων τοῖς ἐπερεισμοῖς* Diels p. 42, 3; *πορίμοις* Apelt; 19, 17 *ὡς ἂν ἀεὶ συμβεβ.* Bi.; 19, 19 *αὑτῶν* (*τῶν συμβ.*) defend. Bi.; 20, 13 *παρακολουθεῖ ἅ γ' οὔτ' ἐν τ. ἀ. καὶ ⟨ἀναισθήτοις δοξαστέον εἶναι⟩ οὔτε* Bi.; 26, 9 *τῷ*] *ὡς* Nestle; 28, 9 et 31, 8 infinitivos def. Bi.; 28, 21 *κατὰ πάντων ⟨τῶν⟩ κατὰ* Bi.; 29, 10 Bi. cft. Epic. *Π. φύσ.* XI (Vol. Herc.[1] II 33 = Orelli, Epic. fr. De natura p. 11. 57); 29, 16 *καὶ 1*] *δὴ* Diels; 34, 14 *ἐμφανέσιν ⟨ἐπὶ τοῖς⟩ παρ' ἡμῖν* Boll apud Pfeiffer; 34, 19 ⟨*διὰ*⟩ *πνευμάτων συνώσεως* Bi.; 39, 13 *κατ' ἀ⟨να⟩φορὰν* Bi. conferens Stratonem in Heronis Pneum. I p. 12, 4 Schm.; 40, 6 *κατὰ πρόσφυσιν* Apelt (*κατὰ σύμφυσιν* Bi.); 41, 22 *κινεῖσθαι* delev. ut ego feci Bi.; 46, 14 de Mimnermo cog. Bi.; 50, 10 *αἰτίαν ⟨μεγίστων ἀγαθῶν καὶ κακῶν — οὐκ⟩ οἴεται* Bi.; 51, 6 sqq. cf. Diels p. 29 sq.; Philippson Herm. LIII, 360 sqq. LVI, 390 sqq.; 51, 11 sq. Diels p. 77, 2 cft. Sext. Adv. math. IX 165 *κατὰ γὰρ τὴν παντὸς τοῦ ἀλγύνοντος ὑπεξαίρεσιν συνίστασθαι πέφυκεν* (*ἡ ἡδονή*); 52, 3 sqq. cf. Plut. Non posse ... p. 1088 A (Bi.); 53, 3 cf. Bi. Rend. Ist. Lomb. II, L, 295 sq.; *καὶ ⟨μνήμῃ καὶ⟩ χρόνῳ καὶ* Bi.; 54, 12 *διῴκηκε καὶ διοικεῖ καὶ διοικήσει κατὰ τ. σ. χρ.* Diels p. 18, 1; 55, 7 *καὶ. παρεσκεύασεν ⟨ἂν⟩* Philippson; 56, 8 *καὶ*] *κατὰ* Bi. optime; 59, 5 *ἀλλ' ἁπλῶς εἰς τὰ* Koch. et Bi.; 62, 5 tradita bene def. Bi.; 64, 9 Bi. cf. Plut. Non posse ... p. 1088 B (Riv. di fil XLIV 267); 65, 5 *σοβαροὺς* def. Bi.; 66, 6 cf. Epic. fr. 364 p. 243 Us. (Bi.); 67, 10 cf. Horat. Sat. I, 1, 102 sqq. (Bi.).

Saepissime Bignone ceterique mecum ut ad traditam lectionem redeatur, monent Invenies me ipsum saepissime ea via ingressum, invenies etiam locos ubi nova temptabam. Quorum aliqua lectoribus placitura esse spero atque confido. Multa tamen corrupta relicta sunt, magnumque gaudium mihi continget, si haec editiuncula exercitationibus studiosorum destinata acumina ingeniorum ad meliora quaerenda et invenienda stimulabit. Utinam studia Epicurea, quae nostris temporibus

reflorescunt, librorum quoque De natura reliquiis officium diu debitum tandem reddant!

Gratias denique ago humanae diligentiae Iacobi Wackernagel et Friderici Von der Mühll fratris, qui me in plagulis corrigendis adiuverunt, gratias patientiae bibliopolae, gratias denique auctoritati Hermanni Diels viri summi atque de Epicuro meritissimi, qui cunctantem me ut haec quamvis imperfecta tandem emitterem, et in publico et privatim clementer monuit.

Scribebam Basileae mense Martio a. 1922.

P. Von der Mühll.

EPICURI

EPISTULAE TRES
ET RATAE SENTENTIAE

A LAERTIO DIOGENE SERVATAE

Conspectus siglorum.

B = codex Borbonicus Neapolitanus gr. III B 29
P = codex Parisinus gr. 1759
Co = codex Constantinopolitanus Veteris Serail
F = codex Laurentianus Florentinus 69, 13
Z = codex Lobcowicensis Raudnitzianus
f = editio Frobeniana Basiliensis anni 1533

rarius appellantur **Q** = codex Parisinus gr 1758
W = codex Vaticanus gr. 140
T = codex Urbinas Vat. gr. 109
D = codex Borbonicus III B 28
G = codex Laurentianus 69, 28
H = codex Laurentianus 69, 35

Ω = codices integri omnes
Φ = epitome Laertii Diogenis in codice Vaticano gr. 96

Ut chartae parcatur, v. doctorum nomina per haecce compendia scripsimus:

Ambr. = Ambrosius Traversarius
Ald(obr.) = Thomas Aldobrandinus
Byw. = Ingram Bywater
Cas. = Isaacus Casaubonus
Cob. = Car. Gabr. Cobet
Croen. = Guilelmus Croenert
Gass. = Petrus Gassendus
Giu. = Carolus Giussani
Go. = Theodorus Gomperz
Hue. = Henr. Gust. Huebner
Ko. = Arth. Kochalsky
Leop. = J. H. Leopold
Mei = Marcus Meibomius
Nuern. = Carolus Nuernberger
Schn. = Jo. Gottl. Schneider, Saxo
Ste. = Henricus Stephanus
Us. = Hermannus Usener
Wil. = Ud. de Wilamowitz-Moellendorff

* littera erasa
[ ] litterae in rasura scriptae.
( ) inclusa et litteris minoribus impressa sunt scholia sive notae marginales.

In Gnomologio:

Vat. = codex Vaticanus Graecus 1950 (in quo non omnia recte legit Wotke) ed. C. Wotke — H. Usener in Wiener Studien X (1888), 175 sqq. = H. Usener, Kleine Schriften I (1912), 297 sqq.

EPISTULA PRIMA AD HERODOTUM

Ἐπίκουρος Ἡροδότῳ χαίρειν. p. 3 Us. 35

Τοῖς μὴ δυναμένοις, ὦ Ἡρόδοτε, ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἀναγεγραμμένων ἡμῖν ἐξακριβοῦν μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βίβλους διαθρεῖν ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὁλοσχερωτάτων δοξῶν τὴν μνήμην ἱκανῶς αὐτοῖς παρεσκεύασα, ἵνα παρ᾽ ἑκάστους τῶν καιρῶν ἐν τοῖς κυριωτάτοις βοηθεῖν αὐτοῖς δύνωνται, καθ᾽ ὅσον ἂν ἐφάπτωνται τῆς περὶ φύσεως θεωρίας. καὶ τοὺς προβεβηκότας δὲ ἱκανῶς ἐν τῇ τῶν ὅλων ἐπιβλέψει τὸν τύπον τῆς ὅλης πραγματείας τὸν κατεστοιχειωμένον δεῖ μνημονεύειν· τῆς γὰρ ἀθρόας ἐπιβολῆς πυκνὸν δεόμεθα, τῆς δὲ κατὰ μέρος οὐχ ὁμοίως. βαδιστέον μὲν οὖν καὶ ἐπ᾽ ἐκεῖνα συνεχῶς, ἐν ⟨δὲ⟩ 36 τῇ μνήμῃ τὸ τοσοῦτο ποιητέον, ἀφ᾽ οὗ ἥ τε κυριωτάτη ἐπιβολὴ ἐπὶ τὰ πράγματα ἔσται καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκρίβωμα πᾶν ἐξευρήσεται, τῶν ὁλοσχερωτάτων τύπων εὖ περιει- p. 4 λημμένων καὶ μνημονευομένων· ἐπεὶ καὶ τῷ τετελεσιουργημένῳ τοῦτο κυριώτατον τοῦ παντὸς ἀκριβώματος γίνεται, τὸ ταῖς ἐπιβολαῖς ὀξέως δύνασθαι χρῆσθαι καὶ πρὸς ἁπλᾶ στοιχειώ-

---

4 βύβλους *Us.* 5 δοξῶν] δὲ δοξῶν BP^1Co γε δοξῶν *Us.* 6 αὐτὸς *Brieger* αὐτοὶ *Arndt* | παρεσκεύασα ἵνα P^3Zf παρεσκεύασα[ι]*· ἵνα F παρεσκεύασα* ἃ BCo^2 παρεσκεύασαν ἃ P^1Co^1 παρεσκευάσαμεν, ἵνα *Arndt* 7 δύνονται P^1 δύναιντο Zf δύνανται B? 8 προβεβληκότας Ω *corr. Cas.* 12 καὶ *del. Croen.* | ⟨καὶ⟩ συνεχῶς D *Arndt* | ἐν ⟨δὲ⟩ τῇ μνήμῃ *scri.*: ⟨καὶ⟩ ἐν τῇ μν. *(Aldobr.) Schn., Croen.* ἔν τε μν. *Us., Index lect. Bonn. 1880/1 p. VII cf. p. 27, 3* 13 τὸ τοσοῦτο B^1P^1Co τὸ τοσοῦτον B^2 τοσοῦτο F τοσοῦτον P^3Zf *(om.* TD*)* 15 τῶν τύπων BP^1Co τύπῳ *Nuern. cf. p. 19, 4* (τοῖς τύποις ἐμπεριειλημμένα) τὸν τύπον? | ἐνπεριειλ. TZ *(ex εὐ?)*, f 16 τῷ τετελεσιουργημένῳ *scri.*: τοῦ τετελεσιουργημένου PCo τοῦ τελεσιουργημένου BFZf 18 ὀξέαις *Byw.*

ματα καὶ φωνὰς συναγομένοις. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πύκνωμα τῆς συνεχοῦς τῶν ὅλων περιοδείας εἰδέναι μὴ δυνάμενον διὰ βραχεῶν φωνῶν ἅπαν ἐμπεριλαβεῖν ἐν αὑτῷ τὸ καὶ κατὰ μέ-
37 ρος ἂν ἐξακριβωθέν. ὅθεν δὴ πᾶσι χρησίμης οὔσης τοῖς ᾠκειωμένοις φυσιολογίᾳ τῆς τοιαύτης ὁδοῦ, παρεγγυῶν τὸ συνεχὲς ἐνέργημα ἐν φυσιολογίᾳ καὶ τοιούτῳ μάλιστα ἐγγαληνίζων τῷ βίῳ ἐποίησά σοι καὶ τοιαύτην τινὰ ἐπιτομὴν καὶ στοιχείωσιν τῶν ὅλων δοξῶν.

Πρῶτον μὲν οὖν τὰ ὑποτεταγμένα τοῖς φθόγγοις, ὦ Ἡρό-
p. 5 δοτε, δεῖ εἰληφέναι, ὅπως ἂν τὰ δοξαζόμενα ἢ ζητούμενα ἢ ἀπορούμενα ἔχωμεν εἰς ταῦτα ἀναγαγόντες ἐπικρίνειν, καὶ μὴ ἄκριτα πάντα ἡμῖν ⟨ᾖ⟩ εἰς ἄπειρον ἀποδεικνύουσιν ἢ κενοὺς
38 φθόγγους ἔχωμεν· ἀνάγκη γὰρ τὸ πρῶτον ἐννόημα καθ' ἕκαστον φθόγγον βλέπεσθαι καὶ μηθὲν ἀποδείξεως προσδεῖσθαι, εἴπερ ἕξομεν τὸ ζητούμενον ἢ ἀπορούμενον καὶ δοξαζόμενον ἐφ' ὃ ἀνάξομεν. ἔτι τε καὶ τὰς αἰσθήσεις δεῖ πάντως τηρεῖν καὶ ἁπλῶς τὰς παρούσας ἐπιβολὰς εἴτε διανοίας εἴθ' ὅτου δήποτε τῶν κριτηρίων. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπάρχοντα πάθη, ὅπως ἂν καὶ τὸ προσμένον καὶ τὸ ἄδηλον ἔχωμεν οἷς σημειωσόμεθα.

---

1 συναγομένοις scri.: συναγομένων Ω καὶ . . . συναγομένων post μνημον. p. 3, 16 pos. Aldobr. [καὶ] . . . συναγομέναις Schn. ἑκάστων (pro καὶ) . . . ἀναγομένων Us. 2 εἰδέναι Mei.: εἶναι Ω (δυναμένου Aem. Thomas) 3 βραχέων Ω | τὸ καὶ τὸ κατὰ F τὸ κατὰ Zf 5 παρεγγυῶν τὸ P[1]Co παρεγγυ[ῶ:] τὸ (: = ν?) B παρεγγυώντων FP[3]Zf 6 ἐνάργημα BPCo | τοιούτῳ Hirzel (Unters. zu Cic. I 156) Us.: τὸ τούτων BPCoF τῷ τούτων Z[1] τῷ τούτῳ Z[3]f | ἐγγαληνίζον τῶ P[1] (ἐνγ.), CoF[3] ἐνταληνίζων τῶ B (-ζον m.[3]) ἐγγαληνιζόντων F[1]P[3]Zf 7 ἐποίησά σοι Us.: ποιήσασθαι Ω vix ⟨ἐβουλευσάμην⟩ ποιήσασθαι 10 ἢ ἀπορούμενα . . . 12 πάντα iter. B[1] 11 ταῦτα] ⁽ὃ⁾ Zf | ἀνάγοντες F[1]Zf 12 ⟨ᾖ⟩ Roeper ἢ D ᾗ G (sec. Us.) sint Ambr.: om. BPCoFZf ἴῃ Us. | ἀποδεικν[. . . . . .] B[2] evanida in ras. ἀποδεικνύωσιν FZf 13 ἠχῶμεν Leopold 14 μηδὲν P[1]CoF 16 ἔτι τε Arndt: εἴτε Ω εἶτα Gass. ἔπειτα vel ἔπειτεν Us. | καὶ scri.: κατὰ Ω del. Heidel πάντως scri. (ita saepe Ep. et Philodemus): πάντα BPCoZf om. F κατὰ πάντα Heidel πάντῃ Merbach 19 προσμενόμενον BP[1]Co

*Ταῦτα δὲ διαλαβόντας ⟨δεῖ⟩ συνορᾶν ἤδη περὶ τῶν ἀδή-
λων· πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. πᾶν
γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἂν σπερμάτων γε οὐθὲν προσδεόμενον.
καὶ εἰ ἐφθείρετο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν* 39
ἀπωλώλει τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων τῶν εἰς ἃ διελύετο. Καὶ p. 6
*μὴν καὶ τὸ πᾶν ἀεὶ τοιοῦτον ἦν οἷον νῦν ἐστι, καὶ ἀεὶ τοι-
οῦτον ἔσται. οὐθὲν γάρ ἐστιν εἰς ὃ μεταβαλεῖ. παρὰ γὰρ τὸ
πᾶν οὐθέν ἐστιν, ὃ ἂν εἰσελθὸν εἰς αὐτὸ τὴν μεταβολὴν
ποιήσαιτο.*

*Ἀλλὰ μὴν καὶ (τοῦτο καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ φησι κατ'
ἀρχὴν καὶ ἐν τῇ ᾱ Περὶ φύσεως) τὸ πᾶν ἐστι ⟨σώματα καὶ
κενόν⟩· σώματα μὲν γὰρ ὡς ἔστιν, αὐτὴ ἡ αἴσθησις ἐπὶ πάν-
των μαρτυρεῖ, καθ' ἣν ἀναγκαῖον τὸ ἄδηλον τῷ λογισμῷ
τεκμαίρεσθαι, ὥσπερ προεῖπον τὸ πρόσθεν· εἰ ⟨δὲ⟩ μὴ ἦν ὃ* 40
*κενὸν καὶ χώραν καὶ ἀναφῆ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε
τὰ σώματα ὅπου ἦν οὐδὲ δι' οὗ ἐκινεῖτο, καθάπερ φαίνεται
κινούμενα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐθὲν οὐδ' ἐπινοηθῆναι δύναται
οὔτε περιληπτῶς οὔτε ἀναλόγως τοῖς περιληπτοῖς ὡς καθ'*

---

cf. eosdem cod. in § 147 p. 56, 2. 6, omnes προσμένον habent Diog. L. X 34 p. 372, 22 Us.

1 ⟨δεῖ⟩ συνορᾶν *Arndt* | ἤδη] δεῖ *Gass.* ἤδη ⟨δεῖ⟩ *Mei.* 2 *ab* οὐδὲν *incipit* Φ, *qui sequentia usque ad v. 9* ποιήσαιτο, *sed contracta habet* | ὄντος, ⟨οὐδὲ φθείρεται εἰς τὸ μὴ ὂν⟩ *Gass., Croen.* 3 ἐγένετ' P^1 *ante corr.*, Co | οὐδὲν BCof 5 ἀπολώλῃ B ἀπολώλει FZf | τῶν *om.* F | διαλύεται Φ 7 οὐδὲν Φ | οὐθὲν . . . 8 εἰσελθὸν] παρὰ γὰρ τὸ πᾶν οὐθέν ἐστιν εἰς ὃ μεταβαλεῖ ἢ (οὐδὲ) ὃ ἂν εἰσελθὸν *Giu. ad Lucr. II 306, Leop.* 7 μεταβαλεῖ *Us.*: μεταβάλλει Ω (μεταβάλῃ Φ) 8 εἰς ὃ ἀνελθὸν Φ *pro* ὃ ἂν εἰσελθὸν 10 ἀλλὰ μὴν . . . 11 ἀρχὴν *om.* Zf 11 πρώτῃ FZf | ⟨σώματα καὶ κενόν⟩ *ins. Gass. cf. Lucr. I 419 sq.* ⟨σώματα καὶ τόπος⟩ *Us., Arndt Em. Ep. p. 26 traditam lect. defendere conatur* 12 σώματα . . . 16 ἐκινεῖτο *exhibet* Φ, *sed non accurate* 12 σῶμα· τὰ BP^1Co | πάντων *om.* Φ 14 τὸ πρόσθεν] *cf.* § 38 τόπος δὲ *Us.* | ⟨δὲ⟩ *ins. Gass.* | ὃ (TD)Z^3f, Φ ὃ* B ὂν P *(ex ἂν?)*, CoFZ^1 ὃ *post* κενὸν *trai.* Φ 16 ἦν B(TD): εἴη FP^3ZfΦ ἔνι P^1Co 17 οὐδ' *Us.*: οὔτε Ω, *del. (Aldobr.) Gass.* 18 περιληπτικῶς Co *Us. cf.* Π φύσ. *XXVIII col. VII* | περιληπτικοῖς Co | ὡς] ὅσα *Us.*

ὅλας φύσεις λαμβανόμενα καὶ μὴ ὡς τὰ τούτων συμπτώματα ἢ συμβεβηκότα λεγόμενα.

Καὶ μὴν καὶ τῶν (τοῦτο καὶ ἐν τῇ πρώτῃ Περὶ φύσεως καὶ τῇ ιδ̄ καὶ ιε̄ καὶ τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ) σωμάτων τὰ μέν ἐστι
41 συγκρίσεις, τὰ δ' ἐξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεποίηνται· ταῦτα δέ
p. 7 ἐστιν ἄτομα καὶ ἀμετάβλητα, εἴπερ μὴ μέλλει πάντα εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεσθαι, ἀλλ' ἰσχύοντα ὑπομενεῖν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν συγκρίσεων πλήρη τὴν φύσιν ὄντα καὶ οὐκ ἔχοντα ὅπῃ ἢ ὅπως διαλυθήσεται. ὥστε τὰς ἀρχὰς ἀτόμους ἀναγκαῖον εἶναι σωμάτων φύσεις.

Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἄπειρόν ἐστι. τὸ γὰρ πεπερασμένον ἄκρον ἔχει· τὸ δὲ ἄκρον παρ' ἕτερόν τι θεωρεῖται· ὥστε οὐκ ἔχον ἄκρον πέρας οὐκ ἔχει· πέρας δὲ οὐκ ἔχον ἄπειρον ἂν εἴη καὶ οὐ πεπερασμένον.

Καὶ μὴν καὶ τῷ πλήθει τῶν σωμάτων ἄπειρόν ἐστι τὸ πᾶν
42 καὶ τῷ μεγέθει τοῦ κενοῦ. εἴ τε γὰρ ἦν τὸ κενὸν ἄπειρον, τὰ δὲ σώματα ὡρισμένα, οὐθαμοῦ ἂν ἔμενε τὰ σώματα, ἀλλ' ἐφέρετο κατὰ τὸ ἄπειρον κενὸν διεσπαρμένα, οὐκ ἔχοντα τὰ ὑπερείδοντα καὶ στέλλοντα κατὰ τὰς ἀνακοπάς· εἴ τε τὸ κενὸν ἦν ὡρισμένον, οὐκ ἂν εἶχε τὰ ἄπειρα σώματα ὅπου ἐνέστη.

Πρός τε τούτοις τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων καὶ μεστά, ἐξ ὧν καὶ αἱ συγκρίσεις γίνονται καὶ εἰς ἃ διαλύονται, ἀπερίληπτά

---

1 λαμβάνομεν et 2 λέγομεν *Us.* λαμβανόμενον et λεγόμενον *Ko.* | τὰ *del. Tescari* 3 καὶ τῶν B^1P^1Co *expunx.* B^2 καὶ ταυτὸν FP^3Zf 4 καὶ τῇ ιε̄ FP^3 | τῶν σωμάτων FP^2(WQ)Zf | τῶν σωμάτων — πεποίηνται: *Philodemus De piet. p. 136 Go.* 7 ἰσχύειν τι *Us.* ἰσχύοντά ⟨τινα⟩ *Ko.* | ὑπομενεῖν *Croen.*: ὑπομένειν Ω 8 ὄντα καὶ *Mei.*: ὅταν Ω ὄντα, *Us.* ἅτε *Kuehn* 9 ἀναγκαίως B(TD) 12 δὲ] γὰρ B(D) | ἄκρον ⟨ἔχον⟩ *Gass., Heidel cf. Cic. De divin. II 103, sed cf. Lucr. I 960: extremum porro nullius posse videtur esse, nisi ultra sit quod finiat* | θεωρεῖται· ⟨ἀλλὰ μὴν τὸ πᾶν οὐ παρ' ἕτερόν τι θεωρεῖται⟩ *Us. cf. Cic., Lucr I 963, sed recte Arndt, Emend. Ep. 28 sq.* | τὸ οὐκ Zf 17 οὐθαμοῦ B^1P^1 οὐδαμοῦ *reliqui, cf. p. 42, 9* 19 καὶ στέλλοντα] καὶ συστέλλοντα B^2 *in mg.* (συστέλλοντα TD) | ἀντικοπάς *Mei., Croen. fort. recte* 21 τε *om.* B(TD) 22 καὶ *prius del. Leop.*

*ἐστι ταῖς διαφοραῖς τῶν σχημάτων· οὐ γὰρ δυνατὸν γενέσθαι
τὰς τοσαύτας διαφορὰς ἐκ τῶν αὐτῶν σχημάτων περιειλημ-
μένων. Καὶ καθ᾽ ἑκάστην δὲ σχημάτισιν ἁπλῶς ἄπειροί εἰσιν
αἱ ὅμοιαι, ταῖς δὲ διαφοραῖς οὐχ ἁπλῶς ἄπειροι ἀλλὰ μόνον* p. 8
ἀπερίληπτοι, (οὐδὲ γάρ φησιν ἐνδοτέρω εἰς ἄπειρον τὴν τομὴν 43
*τυγχάνειν. λέγει δέ, ἐπειδὴ αἱ ποιότητες μεταβάλλονται), εἰ
μέλλει τις μὴ καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἁπλῶς εἰς ἄπειρον αὐτὰς
ἐκβάλλειν.*

*Κινοῦνταί τε συνεχῶς αἱ ἄτομοι (φησὶ δὲ ἐνδοτέρω καὶ ἰσο-
ταχῶς αὐτὰς κινεῖσθαι τοῦ κενοῦ τὴν εἶξιν ὁμοίαν παρεχομένου
καὶ τῇ κουφοτάτῃ καὶ τῇ βαρυτάτῃ) τὸν αἰῶνα, καὶ αἱ μὲν εἰς
μακρὰν ἀπ᾽ ἀλλήλων διιστάμεναι, αἱ δὲ αὐτοῦ τὸν παλμὸν
ἴσχουσαι, ὅταν τύχωσι τῇ περιπλοκῇ κεκλειμέναι ἢ στεγαζό-
μεναι παρὰ τῶν πλεκτικῶν. ἥ τε γὰρ τοῦ κενοῦ φύσις ἡ* 44
*διορίζουσα ἑκάστην αὐτὴν τοῦτο παρασκευάζει, τὴν ὑπέρεισιν
οὐχ οἵα τε οὖσα ποιεῖσθαι· ἥ τε στερεότης ἡ ὑπάρχουσα αὐ-
ταῖς κατὰ τὴν σύγκρουσιν τὸν ἀποπαλμὸν ποιεῖ, ἐφ᾽ ὁπόσον
ἂν ἡ περιπλοκὴ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκ τῆς συγκρούσεως διδῷ.*

---

4 *αἱ ὅμοιαι* **B** *αἱ ὁμοῖαι* P^1Co: *ἄτομοι* **FZf**, *γρ* P^3 *in mg.* 5 *ἀπειρίληπτοι* P^1 *ἀπειρία ληπτοί corr.* P^3 *in mg. addens γρ ἢ ἀπερίληπτοι, ἀπειρία ληπτοί* **FZf** | *ἐνδοτέρω: § 56 sq.* 6 *λέγει*] *λήγει C. Fr. Hermann, λήγειν Us.* | *Scholion falso usque ad ἐκβάλλειν* continuant *inde a Schneidero omnes: cf. Heidel, Am. Journ. of phil.* XXIII *(1902), 189; Woltjer, Lucr. phil. p. 27; C. Pascal, Studi critici su Lucr. 113 sq. 213 sq.; E. Bignone, Atti dell' Acc. di Tor. XLVII (1912), 680 sqq. qui pro εἰ: κεὶ scribit* 7 *μέλλοι* **B** 9 *δὲ*] *δ᾽* **B** *δὲ παρερχομένου* Z^3 *(ex -εχ-)*, **f** | *ἐνδυτέρω: § 61* 10 *εἶξιν Kuehn: ἶξιν* **B** *(̔)ίξιν reliqui* | *παρεχομένου ὁμοίαν* **F** *παρ.—κουφ. om.* **Zf** 11 *καὶ* 3 *om. Heidel* | *post αἰῶνα lacunam stat. Us., Lortzing Berl. ph. Woch. 1888 p. 421, contra Brieger, Giussani vol. II p. 169* 12 *διϊστάμεναι cf. Lucr. II 98, 'discedentes', non 'distantes' Leop.* | *αὐτοῦ τ. π. Brieger: αὐτὸν τ. π.* **Ω** *αὖ τ. π. Us. τὸν ἀποπαλμὸν Schn.*
13 *ἴσχουσαι Brieger: ἴσχουσιν* **Ω** *(praeter ἴσχουσι* **B**) | *τῇ περιπλοκῇ Us.: τὴν περιπλοκὴν* **Ω** complexione inclinatae *Ambr.* | *κεκλιμέναι* **Ω** *(κεκλημ.* B^1 *errore solito), corr. Brieger* 14 *παρὰ cod.* **G** *Ambr.*] $\overset{ἐ}{π}$ **CoF** $\overset{ἐ}{π}$ **P** *περὶ* **BZf** 15 *αὐτῶν* **D** *Schn.*
17 *τὴν σύγκρουσιν*] *τὴν σύγκρισιν* F^1 *ante corr. σύγκρισιν* **Zf**

ἀρχὴ δὲ τούτων οὐκ ἔστιν, ἀϊδίων τῶν ἀτόμων οὐσῶν καὶ τοῦ κενοῦ. (φησὶ δ' ἐνδοτέρω μηδὲ ποιότητά τινα περὶ τὰς ἀτόμους εἶναι πλὴν σχήματος καὶ μεγέθους καὶ βάρους· τὸ δὲ χρῶμα παρὰ τὴν θέσιν τῶν ἀτόμων ἀλλάττεσθαι ἐν ταῖς Δώδεκα στοιχειώσεσί φησι. πᾶν τε μέγεθος μὴ εἶναι περὶ αὐτάς· οὐδέποτε γοῦν ἄτομος ὤφθη αἰσθήσει.)

p. 9
45 Ἡ τοσαύτη δὴ φωνὴ τούτων πάντων μνημονευομένων τὸν ἱκανὸν τύπον ὑποβάλλει ⟨ταῖς περὶ⟩ τῆς τῶν ὄντων φύσεως ἐπινοίαις.

Ἀλλὰ μὴν καὶ κόσμοι ἄπειροί εἰσιν, οἵ θ' ὅμοιοι τούτῳ καὶ ἀνόμοιοι. αἵ τε γὰρ ἄτομοι ἄπειροι οὖσαι, ὡς ἄρτι ἀπεδείχθη, φέρονται καὶ πορρωτάτω. οὐ γὰρ κατανήλωνται αἱ τοιαῦται ἄτομοι, ἐξ ὧν ἂν γένοιτο κόσμος ἢ ὑφ' ὧν ἂν ποιηθείη, οὔτ' εἰς ἕνα οὔτ' εἰς πεπερασμένους, οὔθ' ὅσοι τοιοῦτοι οὔθ' ὅσοι διάφοροι τούτοις. ὥστε οὐδὲν τὸ ἐμποδοστατῆσόν ἐστι πρὸς τὴν ἀπειρίαν τῶν κόσμων.

46 Καὶ μὴν καὶ τύποι ὁμοιοσχήμονες τοῖς στερεμνίοις εἰσί, λεπτότησιν ἀπέχοντες μακρὰν τῶν φαινομένων. οὔτε γὰρ συστάσεις ἀδυνατοῦσιν ἐν τῷ περιέχοντι γίνεσθαι τοιαῦται οὔτ' ἐπιτηδειότητες πρὸς κατεργασίας τῶν κοιλωμάτων καὶ λεπτο-
p. 10 τήτων [γίνεσθαι], οὔτε ἀπόρροιαι τὴν ἑξῆς θέσιν καὶ βάσιν διατηροῦσαι, ἥνπερ καὶ ἐν τοῖς στερεμνίοις εἶχον· τούτους δὲ τοὺς τύπους εἴδωλα προσαγορεύομεν. καὶ μὴν καὶ ἡ διὰ τοῦ κενοῦ φορὰ κατὰ μηδεμίαν ἀπάντησιν τῶν ἀντικοψάντων

---

1 ἀϊδίων *Gass.*: αἰτίων Ω (αἰτιῶν **P**) 2 ἐνδοτέρω: *§ 54* 4 ιβ **BPCo** 7 ἡ τοσαύτη δὴ **BP**^{1}**Co** αὕτη δ' ἡ **FZf**, γρ *in mg.* **P**^{3} 8 ὑποβαλεῖ *Leop. cf. p. 19, 14* | ταῖς περὶ *ins. Us.* 9 ἐπινοίας **Zf** 10 οἵθ' **B**^{2}**PCo** εἴθ' **B**^{1}**FZf** 11 καὶ **BFZ**^{1} καὶ οἱ **PCo** εἴτ' **Z**^{3}**f** 12 κατηνάλωνται **FP**^{3}**Zf** 15 ἐμποδίζον **FP**^{3}**Zf** 16 τῶν τοιούτων κόσμων **FP**^{3}**Zf** 18 συστάσεις *Gass.*: ἀποστάσεις Ω ἀπὸ ⟨ταὐτομάτου συ⟩στάσεις *A. Koenig, Lucr. de simul. et de visu doctr. p. 54* 20 πρὸς *Us.*: τοὺς **BP**^{1}**Co** τὰς **FP** *rec.* **Zf** ταῖς *cod.* **TD** ἐς τὰς *Cas.* | κατεργασίαις *cod.* **TD** | λειοτήτων *Us.* 21 γίνεσθαι *del. Kuehn* | βάσιν] τάξιν *Gass. cf. p. 10, 1; Ep. Π. φύσ. II Pap. 1149 col. III* 24 ἡ φορά: *scil.* τῶν εἰδώλων | ἀντικοψόντων *Us., sed cf. p. 16, 15*

γινομένη πᾶν μῆκος περιληπτὸν ἐν ἀπερινοήτῳ χρόνῳ συν-
τελεῖ. βράδους γὰρ καὶ τάχους ἀντικοπὴ καὶ οὐκ ἀντικοπὴ
ὁμοίωμα λαμβάνει. οὐ μὴν οὐδ' ἅμα κατὰ τοὺς διὰ λόγου 47
θεωρητοὺς χρόνους αὐτὸ τὸ φερόμενον σῶμα ἐπὶ τοὺς πλείους
τόπους ἀφικνεῖται — ἀδιανόητον γάρ —, καὶ τοῦτο συναφι-
κνούμενον ἐν αἰσθητῷ χρόνῳ ὅθεν δήποθεν τοῦ ἀπείρου οὐκ
ἐξ οὗ ἂν περιλάβωμεν τὴν φορὰν τόπου ἔσται ἀφιστάμενον·
ἀντικοπῇ γὰρ ὅμοιον ἔσται, κἂν μέχρι τοσούτου τὸ τάχος τῆς
φορᾶς μὴ ἀντικοπὲν καταλίπωμεν. χρήσιμον δὴ καὶ τοῦτο
κατασχεῖν τὸ στοιχεῖον. εἶθ' ὅτι τὰ εἴδωλα ταῖς λεπτότησιν
ἀνυπερβλήτοις κέχρηται, οὐθὲν ἀντιμαρτυρεῖ τῶν φαινομένων·
ὅθεν καὶ τάχη ἀνυπέρβλητα ἔχει, πάντα πόρον σύμμετρον
ἔχοντα πρὸς τὸ ἀπείροις αὐτῶν μηθὲν ἀντικόπτειν ἢ ὀλίγα p. 11
ἀντικόπτειν, πολλαῖς δὲ καὶ ἀπείροις εὐθὺς ἀντικόπτειν τι.
πρός τε τούτοις, ὅτι ἡ γένεσις τῶν εἰδώλων ἅμα νοήματι 48
συμβαίνει. καὶ γὰρ ῥεῦσις ἀπὸ τῶν σωμάτων τοῦ ἐπιπολῆς
συνεχής, οὐκ ἐπίδηλος σημειώσει διὰ τὴν ἀνταναπλήρωσιν,

---

2 βραδύτητος FP^{3}Zf 3 οὐδ'] οὐθ' *Us.* 4 αὐτὸ τὸ *scri.*: κατὰ τὸ Ω τὸ κάτω *Mei.* καὶ τὸ *Us.* | τοὺς *del. Schn.*
5 καὶ τοῦτο *cum superioribus coniu. libri, editores* | συναφ.] οὔτ' ἀφ. *Us.* ⟨οὔτε⟩ συναφ. *Giuss.* οὐδ' ἀφ. *Ko.* 6 ὁθενδή ποτε FP^{3}Zf 8 τούτου B 9 φ . . . . . B^1 φθορᾶς Zf | ἀντικοπὲν *scri.*: ἀντικοπεον B ἀντικοπέον P^1 ἀντικοπτέον FP^{3}Zf ἀντικοπιέον Co ἀντικοπτόμενον *Meibom. cf. Croen., Rh. Mus. LXI (1906), 415* ἀντικόπτον *vel* ἀντίκοπον *Us.* | καταλίπωμεν] . . . . λίπτω μὲν B *cum lacuna, om.* Zf | χρήσιμον . . . 10 τὰ εἴδωλα] χρήσ . . . . [δ' ἡ καὶ τοῦτο καὶ . . . τὸ στοιχεῖον εἶθ' . . . .] τὰ εἴδωλα B: [ ] a B^2 *scripta sunt in spatio vacuo*
10 *sqq.: cf. reliquias libri II Π. φύσεως apud Scott, Journ. of phil. XIII p. 289 sqq.* 11 ἀνυπερβλήτως B | οὐθὲν] ὅθεν FZf, γρ *in mg.* P^3 12 ἢ ὅθεν FZ^1 ἢ ὅτι Z^{3}f 13 τὸ ἀπείροις *scri.*: τῷ ἀπείρῳ Ω τῷ ⟨τῷ⟩ ἀπείρῳ *Mei.* ⟨τὸ⟩ τῷ ἀπείρῳ *Tescari, Ko., qui etiam* αὐτῶν ⟨ἐπιρρυσμῷ . . . .⟩ *propos.* | αὐτῶν *om.* F | ἢ ὀλίγα ἀντ. *om.* B 14 πολλαῖς: *atomos simulacrorum cogitat* 16 ἐπιπολῆς Z^{3}f ἐπὶ πολλῆς *reliqui* 17 συνεχής *Rossi*: συνεχῆς γρ *in mg.* P^3 συνοχῆς BP^{1}CoFZ^1 συνοχῇ Z^{3}f | οὐκ ἐπίδηλος *om.* FZf | ἢ μειώσει FZf γρ *in mg.* P^3 τῇ μειώσει *Us.* αἰσθήσει *Mei.*

σῴζουσα τὴν ἐπὶ τοῦ στερεμνίου θέσιν καὶ τάξιν τῶν ἀτόμων ἐπὶ πολὺν χρόνον, εἰ καὶ ἐνίοτε συγχεομένη ὑπάρχει, καὶ συστάσεις ἐν τῷ περιέχοντι ὀξεῖαι διὰ τὸ μὴ δεῖν κατὰ βάθος τὸ συμπλήρωμα γίνεσθαι, καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι τινὲς γεννητικοὶ τῶν τοιούτων φύσεών εἰσιν. οὐθὲν γὰρ τούτων ἀντιμαρτυρεῖ⟨ται⟩ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἂν βλέπῃ τις, τίνα τρόπον τὰς ἐναργείας [ἵνα] καὶ τὰς συμπαθείας ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πρὸς ἡμᾶς ἀνοίσει.

49 Δεῖ δὲ καὶ νομίζειν ἐπεισιόντος τινὸς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τὰς μορφὰς ὁρᾶν ἡμᾶς καὶ διανοεῖσθαι· οὐ γὰρ ἂν ἐναποσφραγίσαιτο τὰ ἔξω τὴν ἑαυτῶν φύσιν τοῦ τε χρώματος καὶ τῆς μορφῆς διὰ τοῦ ἀέρος τοῦ μεταξὺ ἡμῶν τε κἀκείνων, οὐδὲ διὰ τῶν ἀκτίνων ἢ ὧν δήποτε ῥευμάτων ἀφ' ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνα παραγινομένων, οὕτως ὡς τύπων τινῶν ἐπεισιόντων
p. 12 ἡμῖν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ὁμοχρόων τε καὶ ὁμοιομόρφων κατὰ τὸ ἐναρμόττον μέγεθος εἰς τὴν ὄψιν ἢ τὴν διάνοιαν, ὠκέως
50 ταῖς φοραῖς χρωμένων, εἶτα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ ἑνὸς καὶ συνεχοῦς τὴν φαντασίαν ἀποδιδόντων καὶ τὴν συμπάθειαν ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου σῳζόντων κατὰ τὸν ἐκεῖθεν σύμμετρον ἐπερεισμὸν ἐκ τῆς κατὰ βάθος ἐν τῷ στερεμνίῳ τῶν ἀτόμων πάλσεως. καὶ ἣν ἂν λάβωμεν φαντασίαν ἐπιβλητικῶς τῇ διανοίᾳ ἢ τοῖς αἰσθητηρίοις εἴτε μορφῆς εἴτε συμβεβηκότων,

---

5 *ἀντιμαρτυρεῖται Brieger, Us., Weil*: *ἀντιμαρτυρεῖ* **BPCoZf** *αρτυρεῖ* **F** 7 *ἐνεργείας Ω, corr. Gass.* | *ἵνα delevi dubia mela*: *τίνα Us. τίνα post καὶ pos. Heidel* 8 *ἀνοίσῃ* **PCoFZf** 9 *ἐπισιόντος* **F** *ἐπιστάντος* **B** | *ἔξω* **F** *ἔξωθεν ⟨τυπώματος⟩ Croen.* 10 *ἂν ἐναποσφραγίσαιτο Cobet*: *ἃ μὲν ἀποσφρ.* **BPCoFZ**^{1} *ἂν ἀποσφρ.* **Z**^{3}**f** 11 *sq. contra Democritum dicit* 13 *sq. contra Empedoclem et alios (Doxogr. Gr. p. 403; Geminus laudatus a Croenerto, Rh. M. LXII 128)* | *τῶν] τινῶν Us.* | *οἵων δήποτε* **ʼP**^{3}**Zf** *οἷον δήποτε* **F**^{1} 14 *παραγενομένων* **BF** | *ad 14 sqq. cf. Ep. Π. φύσ. II in Pap. Herc. 1010 (V. H.*^{2} *VI 75 sqq.)* 15 *ὁμοχρόων Rossi*: *ἀπὸ χροῶν Ω* 16 *ὠκέαις Byw. ut p. 3, 18* 18 *ἀποδιδόντων Us*: *ἀποδιδόντος Ω* 19 *σῳζόντων Us.*: *σῴζοντος Ω* 21 *πάλσεως cod.* **TD** *π[λάσεως]* **B**^{2} *πλάσεως* **PCoFZf** | *ἂν λάβωμεν cod.* **TD** *ἀναλάβωμεν* **BPCoFZf**

μορφή ἐστιν αὕτη τοῦ στερεμνίου, γινομένη κατὰ τὸ ἑξῆς
πύκνωμα ἢ ἐγκατάλειμμα τοῦ εἰδώλου· τὸ δὲ ψεῦδος καὶ τὸ
διημαρτημένον ἐν τῷ προσδοξαζομένῳ ἀεί ἐστιν. (....ἐπιμαρ-
τυρηθήσεσθαι ἢ μὴ ἀντιμαρτυρηθήσεσθαι, εἶτ' οὐκ ἐπιμαρτυρου-
μένου ⟨ἢ ἀντιμαρτυρουμένου⟩ κατά τινα κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς
συνημμένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διάληψιν δὲ ἔχουσαν, καθ'
ἣν τὸ ψεῦδος γίνεται.) ἥ τε γὰρ ὁμοιότης τῶν φαντασμῶν 51
οἱονεὶ ἐν εἰκόνι λαμβανομένων ἢ καθ' ὕπνους γινομένων ἢ
κατ' ἄλλας τινὰς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας ἢ τῶν λοιπῶν κριτη-
ρίων οὐκ ἄν ποτε ὑπῆρχε τοῖς οὖσί τε καὶ ἀληθέσι προσαγορευο-
μένοις, εἰ μὴ ἦν τινα καὶ ταῦτα πρὸς ἃ βάλλομεν· τὸ δὲ p 18
διημαρτημένον οὐκ ἂν ὑπῆρχεν, εἰ μὴ ἐλαμβάνομεν καὶ ἄλλην
τινὰ κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς συνημμένην μὲν ⟨τῇ φανταστικῇ
ἐπιβολῇ⟩, διάληψιν δὲ ἔχουσαν· κατὰ δὲ ταύτην [τὴν συνημ-
μένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διάληψιν δὲ ἔχουσαν], ἐὰν μὲν
μὴ ἐπιμαρτυρηθῇ ἢ ἀντιμαρτυρηθῇ, τὸ ψεῦδος γίνεται· ἐὰν
δὲ ἐπιμαρτυρηθῇ ἢ μὴ ἀντιμαρτυρηθῇ, τὸ ἀληθές. καὶ ταύ- 52
την οὖν σφόδρα γε δεῖ τὴν δόξαν κατέχειν, ἵνα μήτε τὰ κρι-
τήρια ἀναιρῆται τὰ κατὰ τὰς ἐναργείας μήτε τὸ διημαρτη-
μένον ὁμοίως βεβαιούμενον πάντα συνταράττῃ.

---

2 *ἐγκατάλειμμα τοῦ* Z^3f *ἐγκαταλείμματος* FZ^1 *ἐνκαταλείμματος* B *ἐγκαταλήμματος* PCo 3 *additamenti reliquias olim ex margine intrusas agnoverunt Rossi* (. . *ἐπιμαρτυρουμένου*), *Us.* (*κατά . . . γίνεται*), *Merbach* | ⟨*ἐπὶ τοῦ προσμένοντος*⟩ *ἐπιμαρτυρηθήσεσθαι (cum Schn.) Us., sed cf. Natorp, Forsch. z. Gesch. d. Erk. 227* 5 ⟨*ἢ ἀντιμαρτυρουμένου*⟩ *Us.* | *τινα κίνησιν Us. τὴν κίνησιν Menage*: *τὴν ἀκίνητον* Ω 6 *ἔχουσαν Gass.*: *ἐχούσῃ* Ω 7 *φαντασιῶν Cob., Merbach, De Ep. canon. p. 37 φαντασμάτων Mei.* 8 *οἷον ἢ Us.* | *λαμβανομένου* B^1 *ut videtur* | *γινομένου* BP^1Co 11 *ταῦτα sunt ipsa corpora, quae simulacra emittunt*: *τοιαῦτα Gass.* | *πρὸς ἃ βάλλομεν* F *πρὸς ὃ βάλλομεν* BPCoZf *πρὸς ἃ ἐπιβάλλομεν Schn. προσβαλλόμενα Us., Sandgathe, Wahrh., d. Krit. Eps. 63, 1* | *δὲ*] *τε Us. cf. v. 11* 13 ⟨*τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ*⟩ *Us.* 14 *κατὰ . . .* 15 *ἔχουσαν om.* Zf 14 *τὴν συνημμένην . . .* 15 *ἔχουσαν*] *'Glossema' Us, immo tamquam correctio vs. 13 delenda* 15 *ἔχουσαν* P^3 *ἐχούσης* BP^1Co *ἔχουσαι* F 19 *ἐναργείας Gass.*: *ἐνεργείας* Ω 20 *πάντας* B

Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀκούειν γίνεται ῥεύματός τινος φερομένου ἀπὸ τοῦ φωνοῦντος ἢ ἠχοῦντος ἢ ψοφοῦντος ἢ ὅπως δήποτε ἀκουστικὸν πάθος παρασκευάζοντος. τὸ δὲ ῥεῦμα τοῦτο εἰς ὁμοιομερεῖς ὄγκους διασπείρεται, ἅμα τινὰ διασῴζοντας συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἑνότητα ἰδιότροπον, διατείνουσαν πρὸς τὸ ἀποστεῖλαν καὶ τὴν ἐπαίσθησιν τὴν ἐπ' ἐκείνου ὡς τὰ πολλὰ ποιοῦσαν, εἰ δὲ μή γε, τὸ ἔξωθεν μόνον ἔνδηλον

53 p. 14 *παρασκευάζουσαν· ἄνευ γὰρ ἀναφερομένης τινὸς ἐκεῖθεν συμπαθείας οὐκ ἂν γένοιτο ἡ τοιαύτη ἐπαίσθησις. οὐκ αὐτὸν οὖν δεῖ νομίζειν τὸν ἀέρα ὑπὸ τῆς προιεμένης φωνῆς ἢ καὶ τῶν ὁμογενῶν σχηματίζεσθαι — πολλὴν γὰρ ἔνδειαν ἕξει τοῦτο πάσχων ὑπ' ἐκείνης —, ἀλλ' εὐθὺς τὴν γινομένην πληγὴν ἐν ἡμῖν, ὅταν φωνὴν ἀφίωμεν, τοιαύτην ἔκθλιψιν ὄγκων τινῶν ῥεύματος πνευματώδους ἀποτελεστικῶν ποιεῖσθαι, ἣ τὸ πάθος τὸ ἀκουστικὸν ἡμῖν παρασκευάζει.*

Καὶ μὴν καὶ τὴν ὀσμὴν νομιστέον, ὥσπερ καὶ τὴν ἀκοὴν οὐκ ἄν ποτε οὐθὲν πάθος ἐργάσασθαι, εἰ μὴ ὄγκοι τινὲς ἦσαν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀποφερόμενοι σύμμετροι πρὸς τοῦτο τὸ αἰσθητήριον κινεῖν, οἱ μὲν τοῖοι τεταραγμένως καὶ ἀλλοτρίως, οἱ δὲ τοῖοι ἀταράχως καὶ οἰκείως ἔχοντες.

54 *Καὶ μὴν καὶ τὰς ἀτόμους νομιστέον μηδεμίαν ποιότητα τῶν φαινομένων προσφέρεσθαι πλὴν σχήματος καὶ βάρους καὶ μεγέθους καὶ ὅσα ἐξ ἀνάγκης σχήματος συμφυῆ ἐστι. ποιότης γὰρ πᾶσα μεταβάλλει· αἱ δὲ ἄτομοι οὐδὲν μεταβάλ-*

---

1 ῥεύματος *Gass*: πνεύματος Ω 3 κατασκευάζοντος FP^{3}Zf 4 διασῴζοντας P^2(WQ)CoZf διασῴζοντα BP^1 διασῴζουσα F 5 ἰδίῳ τρόπῳ B^1 *ut videtur* 6 ἐπ'] ἀπ' Zf 7 ὡς τὸ πολλὰ BP^{1}Co ὡς τὸ στόμα '*Glossema ad* τὸ ἀποστεῖλαν' *Us. immerito* | ποιοῦντας *Us.* 8 παρασκευάζοντας *Us.* 10 νομίζειν: *Democritum cogitat* 11 ερ .... ξει B^1 ἔρδειαν ἕξει *explevit* B^2 ἐρ(?)δειανεξει P^1 12 πάσχον B^{1}F πάσχειν *Mei.* 13 ἔκθλιψιν *Brieger*: ἐκλίθην B ἐκλήθην P^{1}Co ἔκ FP^{3}Zf 14 ὄγκων τινῶν P^{1}Co ὄγκων τινὸς B, *Us.* τινων ὄγκων FP^{3}Zf | ἀποτελεστικὴν *Us.* 17 πάθος οὐθὲν FZf 18 πρὸς τὸ τοῦτο (TD)Zf *coniectura ab editoribus recepta* 23 σχήματι *Kuehn* | καὶ συμφυῆ P^{3}Z 24 οὐδὲν Zf οὐδὲ *ceteri*

λουσιν, ἐπειδή περ δεῖ τι ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν
συγκρίσεων στερεὸν καὶ ἀδιάλυτον, ὃ τὰς μεταβολὰς οὐκ εἰς
τὸ μὴ ὂν ποιήσεται οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἀλλὰ κατὰ με- p. 15
ταθέσεις ἐν πολλοῖς, τινῶν δὲ καὶ προσόδους καὶ ἀφόδους.
ὅθεν ἀναγκαῖον τὰ [μὴ] μετατιθέμενα ἄφθαρτα εἶναι καὶ τὴν
τοῦ μεταβάλλοντος φύσιν οὐκ ἔχοντα, ὄγκους δὲ καὶ σχημα-
τισμοὺς ἰδίους· ταῦτα γὰρ καὶ ἀναγκαῖον ὑπομένειν. καὶ γὰρ 55
ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν μετασχηματιζομένοις κατὰ τὴν περιαίρεσιν
τὸ σχῆμα ἐνυπάρχον λαμβάνεται, αἱ δὲ ποιότητες οὐκ ἐνυπάρ-
χουσαι ἐν τῷ μεταβάλλοντι, ὥσπερ ἐκεῖνο καταλείπεται, ἀλλ'
ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἀπολλύμεναι. ἱκανὰ οὖν τὰ ὑπολειπό-
μενα ταῦτα τὰς τῶν συγκρίσεων διαφορὰς ποιεῖν, ἐπειδή περ
ὑπολείπεσθαί γέ τινα ἀναγκαῖον καὶ ⟨μὴ⟩ εἰς τὸ μὴ ὂν
φθείρεσθαι.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ δεῖ νομίζειν πᾶν μέγεθος ἐν ταῖς ἀτόμοις
ὑπάρχειν, ἵνα μὴ τὰ φαινόμενα ἀντιμαρτυρῇ· παραλλαγὰς δέ
τινας μεγεθῶν νομιστέον εἶναι. βέλτιον γὰρ καὶ τούτου προσ-
όντος τὰ κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις γινόμενα ἀποδοθή-
σεται. πᾶν δὲ μέγεθος ὑπάρχειν οὔτε χρήσιμόν ἐστι πρὸς τὰς 56
τῶν ποιοτήτων διαφοράς, ἀφῖχθαί τε ἅμ' ἔδει καὶ πρὸς ἡμᾶς

---

1 δεῖ BP^1 δὴ Co ἀεὶ FZf γρ *in mg.* P^3 | ὑπομένει FZf γρ *in mg.* P^3 2 στερεὸν ⟨ὂν⟩ *Leop. cf p. 6, 8* 3 κατὰ * * * * μεταθέ[σεις] [ ] m^2 F, *in rasura fuit* τὰ μ? * 4 ἐν πολλοῖς . . . 5 μετατιθ. *om.* F^1, *suppl. in mg.* F^2 4 ἐν πολλοῖς *scil.* στερεμνίοις *vel* σώμασι: ἐκ πολλοῦ (TD)Zf μὲν πολλῶν *Gass.*; *Us.* ἐν πολλοῖς· 'τινῶν . . . ἀφόδους' *variam lectionem esse ad* μεταθέσεις *iudicat; quem secutus et 'v. l.' accipiens* μεταθέσεις ⟨τινῶν⟩, τινῶν δὲ κ. πρ. κ. ἀ. *Bignone, Atti d. Acc. di Tor. XLVII (1912) 687; cf. Lucretius I 675 sqq., Giussani I p 6, II p. 94; p. 9, 13 sq.* | πρὸς ὅλους B | ἀφολους B^1 ἀφ' ὅλου B^2 ἐφόδους Zf 5 μὴ *del. Weil* δὴ *Us* 7 ταῦτα *Mei.*: τοῦτο Ω | ὑποτιθέναι *Us.* 8 προαίρεσιν Zf γρ *in mg.* P^3 9 ποιότητητες οὐδὲν ὑπ. B 10 ⟨οὐχ⟩ ὥσπερ *et* καταλείπονται *Gass.* 11 ἀπολλύμενα B ἀπόλλυνται *Gass.* 13 μὴ *ins. Aldobr., Kuehn* 15 μὴν οὐδὲ ([οὐ]δ' B^2) BPCoF: μηδὲ Zf | δεῖ *Cas.*: ἀεὶ Ω 18 γενόμενα B 19 ὑπάρχειν *(Aldobr.) Us.*: ὑπάρχον Ω 20 ἅμ' ἔδει *Us.*: ἀμέλει Ω

ὁρατὰς ἀτόμους· ὃ οὔ θεωρεῖται γινόμενον οὔθ' ὅπως ἂν
p. 16 *γένοιτο ὁρατὴ ἄτομος ἔστιν ἐπινοῆσαι. Πρὸς δὲ τούτοις οὐ*
δεῖ νομίζειν ἐν τῷ ὡρισμένῳ σώματι ἀπείρους ὄγκους εἶναι
οὐδ' ὁπηλίκους οὖν. ὥστε οὐ μόνον τὴν εἰς ἄπειρον τομὴν
ἐπὶ τοὔλαττον ἀναιρετέον, ἵνα μὴ πάντα ἀσθενῆ ποιῶμεν κἀν
ταῖς περιλήψεσι τῶν ἀθρόων εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναγκαζώμεθα τὰ
ὄντα θλίβοντες καταναλίσκειν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετάβασιν μὴ
νομιστέον γίνεσθαι ἐν τοῖς ὡρισμένοις εἰς ἄπειρον μηδ' ἐ⟨πὶ⟩
57 *τοὔλαττον. οὔτε γὰρ ὅπως, ἐπειδὰν ἅπαξ τις εἴπῃ ὅτι ἄπειροι*
ὄγκοι ἔν τινι ὑπάρχουσιν ἢ ὁπηλίκοι οὖν, ἔστι νοῆσαι· πῶς
τ' ἂν ἔτι τοῦτο πεπερασμένον εἴη τὸ μέγεθος; πηλίκοι γάρ
τινες δῆλον ὡς οἱ ἄπειροί εἰσιν ὄγκοι· καὶ οὗτοι [ἐξ ὧν]
ὁπηλίκοι ἄν ποτε ὦσιν, ἄπειρον ἂν ἦν καὶ τὸ μέγεθος. ἄκρον
τε ἔχοντος τοῦ πεπερασμένου διαληπτόν, εἰ μὴ καὶ καθ' ἑαυτὸ
θεωρητόν, οὐκ ἔστι μὴ οὐ καὶ τὸ ἑξῆς τούτου τοιοῦτον νοεῖν
58 *καὶ οὕτω κατὰ τὸ ἑξῆς εἰς τοὔμπροσθεν βαδίζοντα εἰς τὸ*
p. 17 *ἄπειρον ὑπάρχειν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀφικνεῖσθαι τῇ ἐννοίᾳ. τό*
τε ἐλάχιστον τὸ ἐν τῇ αἰσθήσει δεῖ κατανοεῖν ὅτι οὔτε τοι-
οῦτόν ἐστιν οἷον τὸ τὰς μεταβάσεις ἔχον οὔτε πάντῃ πάντως
ἀνόμοιον, ἀλλ' ἔχον μέν τινα κοινότητα τῶν μεταβατῶν,
διάληψιν δὲ μερῶν οὐκ ἔχον· ἀλλ' ὅταν διὰ τὴν τῆς κοινότη-

---

1 οὐδ' *Us.* 5 κἀν *Us.*: καὶ Ω 6 ἀθροῶν B ἀτόμων F; *scil.* τῶν ἀθροισμάτων 8 γίνεσθαι *Mei.*: γενέσθαι Ω *cf. p. 23, 20* | μηδ' ἐπὶ *Gass*: μηδὲ Ω, *v. Arnim, Alm. d. k. Ak. d. Wiss. LVII (Wien 1907), p. 397* 9 ὅπως *om.* F, *del. Giu., Leop.* ὅλως *Schn.* ἁπλῶς *Brieger* πως? 10 ἢ] οἱ *Us.* | πῶς τ'] ὅπως *Brieger, Leop.* 11 πεπερασμένον τοῦτο F, Zf (-νων τοῦτο) 12 οἱ *om.* FP³Zf | ἐξ ὧν *om.* B 13 ἦν] εἴη *Lortzing* 14 ἔχοντος *Gass.*: ἔχοντες Ω | τὸ ὑπὸ πεπερασμένου FP³ τὸ ὑποπεπερασμένον Zf 15 θεωρητὸν Co *Schn. p. 70*: θεωρητέον BPFZf | οὐ *om.* FP³Zf 16 οὕτω PCoF²Zf τοῦτο BF¹ | βαδίζοντες CoF² βαδίζοντι *Us.* (+ τοῦτο *supra*) | εἰς τὸ ⟨τὸ⟩ ἄπειρον *Leop., del. Ko.* 17 καὶ τὸ τοιοῦτον *scri. (cf. v. Arnim p. 400)*: κατὰ τοιοῦτον Ω κατὰ ⟨τὸ⟩ τοιοῦτον *Schn.* καὶ τοιοῦτον *Ko.* καὶ αὐτὸ τοῦτο *v. Arnim* καὶ αὐτὸ τοιοῦτον *Leop.* 19 πάντως *om.* F πάντος Zf 20 μεταβατῶν *Schn., Us.*: μεταβάντων Ω 21 ὅταν *Cob.*: ὅτε Ω

τος προσεμφέρειαν οἰηθῶμεν διαλήψεσθαί τι αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐπιτάδε, τὸ δὲ ἐπέκεινα, τὸ ἴσον ἡμῖν δεῖ προσπίπτειν. ἑξῆς τε θεωροῦμεν ταῦτα ἀπὸ τοῦ πρώτου καταρχόμενοι καὶ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ, οὐδὲ μέρεσι μερῶν ἁπτόμενα, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ ἰδιότητι τῇ ἑαυτῶν τὰ μεγέθη καταμετροῦντα, τὰ πλείω πλεῖον καὶ τὰ ἐλάττω ἔλαττον. ταύτῃ τῇ ἀναλογίᾳ νομιστέον καὶ τὸ ἐν τῇ ἀτόμῳ ἐλάχιστον κεχρῆσθαι· μικρότητι γὰρ ἐκεῖνο δῆλον 59 ὡς διαφέρει τοῦ κατὰ τὴν αἴσθησιν θεωρουμένου, ἀναλογίᾳ δὲ τῇ αὐτῇ κέχρηται. ἐπεί περ καὶ ὅτι μέγεθος ἔχει ἡ ἄτομος, κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἀναλογίαν κατηγορήσαμεν, μικρόν τι μόνον μακρὰν ἐκβαλόντες. ἔτι τε τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ πέρατα δεῖ νομίζειν τῶν μηκῶν τὸ καταμέτρημα ἐξ αὑτῶν πρώτων τοῖς μείζοσι καὶ ἐλάττοσι παρασκευάζοντα τῇ διὰ λόγου θεωρίᾳ ἐπὶ τῶν ἀοράτων. ἡ γὰρ κοινότης ἡ ὑπάρχουσα αὐτοῖς πρὸς τὰ †ἀμετάβολα ἱκανὴ τὸ μέχρι τούτου συντελέσαι, συμφόρησιν δὲ p. 18 ἐκ τούτων κίνησιν ἐχόντων οὐχ οἷόν τε γίνεσθαι.

Καὶ μὴν καὶ τοῦ ἀπείρου ὡς μὲν ἀνωτάτω ἢ κατωτάτω οὐ 60 δεῖ κατηγορεῖν τὸ ἄνω ἢ κάτω. †εἰς μέντοι τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς, ὅθεν ἂν στῶμεν, εἰς ἄπειρον ἄγειν †ὂν† μηδέποτε φανεῖσθαι τοῦτο ἡμῖν· ἢ τὸ ὑποκάτω τοῦ νοηθέντος εἰς ἄπειρον ἅμα ἄνω τε εἶναι καὶ κάτω πρὸς τὸ αὐτό†· τοῦτο γὰρ ἀδύνατον διανοηθῆναι. ὥστε ἔστι μίαν λαβεῖν φορὰν τὴν ἄνω νοουμέ-

---

1 τι *om.* F 4 ἅπτομεν B^1 (*ex* μεν, α *superscr.*), Co ἁπτομεν P 9 κέχρηται *Gass.*: κεχρῆσθαι Ω 10 τὴν ⟨τῶν⟩ ἐνταῦθα *Us.* | κατηγορήσομεν? 11 μακρὰν *Us.*: μακρὸν Ω | ἐκβαλόντες *Us.*: ἐκβάλλοντες Ω | ἀμερῆ *v. Arnim*: ἀμιγῆ Ω 12 μηκῶν BP^{1}Co (?): μακρῶν P^{3}Zf μικρῶν F | *de enuntiati forma vid. Giu., Lucr. I p. 69* | αὐτῶν Ω, *corr. Us.* | πρῶτον BFZf 13 *post* παρασκευάζοντα *Us. hiatum indicavit, quem sic expl. Ko.*: ⟨τῇ μὲν δι' αἰσθήσεως θεωρίᾳ ἐπὶ τῶν ὁρατῶν⟩, τῇ ⟨δὲ⟩ 15 μεταβατὰ *v. Arnim* ἀμετάβατα *Us.* 16 ⟨οὐκ⟩ ἐχόντων *Brieger, falso* | γίνεσθαι *Schn.*: γενέσθαι Ω 17 ἢ κατωτάτω P(W)CoZf καὶ κατ. BF(Q) | *cf. ad locum Giu., Lucr. I 167 sq.* 18 εἰς μέντοι P^{1}Co ἴσμεν τοι B μέντοι FP^{3}Zf | εἰς μέντοι . . . 21 αὐτό *corrupta* 19 στῶμεν BP^{1}Co: τὸ μὲν FZf γρ *in mg.* P^3 | ἄγειν ὂν *corrupta*: ἀγόμενον *Schn.* τεῖνον *Us.* ἄγειν ⟨ἐξ⟩όν *vel* ἄγειν ὂν *eodem sensu Giu.* | ὃν BPCo

νην εἰς ἄπειρον καὶ μίαν τὴν κάτω, ἂν καὶ μυριάκις πρὸς τοὺς πόδας τῶν ἐπάνω τὸ παρ' ἡμῶν φερόμενον ⟨εἰς⟩ τοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν τόπους ἀφικνῆται ἢ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν ὑποκάτω τὸ παρ' ἡμῶν κάτω φερόμενον· ἡ γὰρ ὅλη φορὰ οὐθὲν ἧττον ἑκατέρα ἑκατέρᾳ ἀντικειμένη ἐπ' ἄπειρον νοεῖται.

61 Καὶ μὴν καὶ ἰσοταχεῖς ἀναγκαῖον τὰς ἀτόμους εἶναι, ὅταν διὰ τοῦ κενοῦ εἰσφέρωνται μηθενὸς ἀντικόπτοντος. οὔτε γὰρ τὰ βαρέα θᾶττον οἰσθήσεται τῶν μικρῶν καὶ κούφων, ὅταν γε δὴ μηδὲν ἀπαντᾷ αὐτοῖς· οὔτε τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων, πάντα πόρον σύμμετρον ἔχοντα, ὅταν μηθὲν μηδὲ ἐκείνοις p. 19 ἀντικόπτῃ· οὔθ' ἡ ἄνω οὔθ' ἡ εἰς τὸ πλάγιον διὰ τῶν κρούσεων φορά, οὔθ' ἡ κάτω διὰ τῶν ἰδίων βαρῶν. ἐφ' ὁπόσον γὰρ ἂν κατίσχῃ ἑκάτερον, ἐπὶ τοσοῦτον ἅμα νοήματι τὴν φορὰν σχήσει, ἕως ἀντικόψῃ ἢ ἔξωθεν ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου βάρους πρὸς τὴν τοῦ πλήξαντος δύναμιν.

62 Ἀλλὰ μὴν καὶ κατὰ τὰς συγκρίσεις θάττων ἑτέρα ἑτέρας ῥηθήσεται τῶν ἀτόμων ἰσοταχῶν οὐσῶν, τῷ ἐφ' ἕνα τόπον φέρεσθαι τὰς ἐν τοῖς ἀθροίσμασιν ἀτόμους [καὶ] κατὰ τὸν ἐλάχιστον συνεχῆ χρόνον, εἰ ⟨καὶ⟩ μὴ ἐφ' ἕνα κατὰ τοὺς λόγῳ θεωρητοὺς χρόνους· ἀλλὰ πυκνὸν ἀντικόπτουσιν, ἕως ἂν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν τὸ συνεχὲς τῆς φορᾶς γίνηται. τὸ γὰρ προσδοξαζόμενον περὶ τοῦ ἀοράτου,

---

2 ⟨ἐς⟩ *add. Us.* 5 οὐδὲν F | ἑκατέρᾳ *om.* FZf, *expu.* P^3 7 φέρωνται *Schn. p. 81 Brieger, at vid. Giu., Lucr. I p. 100, 2* | μηθενὸς B μηδενὸς *ceteri* 8 ⟨μεγάλα καὶ⟩ βαρέα *prop. Us.* | μικρῶν καὶ *del. Gass.* 9 δὴ] δεῖ Z^3f | ἀπαντᾷ B (ἄπαν with [,] and ῖ written above) P^1Co (ἅπαντα) F ἀπαντᾶν P^3Zf | ⟨βραδύτερον⟩ τῶν μεγάλων *Us. falso* 12 φοραὶ P^1 | αἱ κάτω BP^1Co 13 ἑκατέρων Ω, *corr. Us.* | τοσούτων B τοσοῦτο F 14 σχήσειν BZf | ⟨ἄν τι⟩ ἀντικόψῃ *Us.* 15 μὴν καὶ] μηδὲ Z^3f μὴν οὐδὲ *Hue. (Aldobr.)* 16 ⟨οὐ⟩ θάττων *Us.* | θάττων Z^3f θᾶττον *reliqui* | οἰσθήσεται *Kuehn* 17 τῷ] καὶ τὸ F τῷ ⟨μὴ⟩ *Heinze G. G. A 1898, 265* 18 καὶ *prius del. Us.* | τῶν ἐλαχίστων BPCoF ἐλαχίστων *omisso artic.* Zf, *corr. Mei.* | εἰ ⟨καὶ⟩ μὴ *scri.*: εἰ μὴ Ω ἢ μὴ *Us.* εἰ καὶ *Heinze* 19 κατὰ . . . χρόνους *in marg. infer. ut 'glossema' ad* πυκνὸν ἀντικόπτουσιν *colloc. Us., ante* κατὰ *ins.* ⟨καὶ ὅταν συνεχῆ ἔχωσι κίνησιν ἢ μὴ συνεχῆ⟩ *v. Arnim tradita accipiens* 20 ἀντικόπτουσιν *Gass.*: ἀντικόπτωσιν Ω *cf. p. 4, 12* | τὸ *sscr* B^2 21 γένηται Zf

ὡς ἄρα καὶ οἱ διὰ λόγου θεωρητοὶ χρόνοι τὸ συνεχὲς τῆς φορᾶς ἕξουσιν, οὐκ ἀληθές ἐστιν ἐπὶ τῶν τοιούτων· ἐπεὶ τό γε θεωρούμενον πᾶν ἢ κατ' ἐπιβολὴν λαμβανόμενον τῇ διανοίᾳ ἀληθές ἐστι.

Μετὰ δὲ ταῦτα δεῖ συνορᾶν ἀναφέροντα ἐπὶ τὰς αἰσθήσεις 63
καὶ τὰ πάθη — οὕτω γὰρ ἡ βεβαιοτάτη πίστις ἔσται —,
ὅτι ἡ ψυχὴ σῶμά ἐστι λεπτομερὲς παρ' ὅλον τὸ ἄθροισμα
παρεσπαρμένον, προσεμφερέστατον δὲ πνεύματι θερμοῦ τινα p. 20
κρᾶσιν ἔχοντι καὶ πῇ μὲν τούτῳ προσεμφερές, πῇ δὲ τούτῳ·
ἔστι δέ τι μέρος πολλὴν παραλλαγὴν εἰληφὸς τῇ λεπτομερείᾳ
καὶ αὐτῶν τούτων, συμπαθὲς δὲ τούτῳ μᾶλλον καὶ τῷ λοιπῷ
ἀθροίσματι· τοῦτο δὲ πᾶν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς δηλοῦσι
καὶ τὰ πάθη καὶ αἱ εὐκινησίαι καὶ αἱ διανοήσεις καὶ ὧν
στερόμενοι θνήσκομεν. Καὶ μὴν καὶ ὅτι ἔχει ἡ ψυχὴ τῆς
αἰσθήσεως τὴν πλείστην αἰτίαν δεῖ κατέχειν· οὐ μὴν εἰλήφει 64
ἂν ταύτην, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἀθροίσματος ἐστεγάζετό
πως. τὸ δὲ λοιπὸν ἄθροισμα παρασκευάσαν ἐκείνῃ τὴν
αἰτίαν ταύτην μετείληφε καὶ αὐτὸ τοιούτου συμπτώματος
παρ' ἐκείνης, οὐ μέντοι πάντων ὧν ἐκείνη κέκτηται· διὸ
ἀπαλλαγείσης τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχει τὴν αἴσθησιν. οὐ γὰρ αὐτὸ
ἐν ἑαυτῷ ταύτην ἐκέκτητο τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἑτέρῳ ἅμα συγγεγενημένῳ αὐτῷ παρεσκεύαζεν, ὃ διὰ τῆς συντελεσθείσης

7 τὴν ψυχήν φασι σῶμα λεπτομερὲς *et quae sequuntur excerpsit* Φ 8 κατεσπαρμένον F | πνεύματι BP¹CoΦ σπέρματι Ff γρ *in mg.* P³ σπέρμά τι Z 10 ἔστι δέ τι μέρος *Woltjer*: ἔστι δὲ τὸ μέρος ΩΦ ἔτι δὲ τὸ μέρος *Leop.* ἔστι δὲ τὸ ⟨γ̅⟩ μέρος *Diels, nisi excidit mentio tertiae ex quattuor partibus animae,* τοῦ ἀερώδους *(Croen., Rh. Mus. LXI, 415); cf. Lucr. III 241, Aëtius p. 388, 11 Di. Dox.* 11 τούτῳ *'haud scio an* τούτῳ *sit pro* διὰ τοῦτο' *Schn. (Us.)* | καὶ Ω ἢ Φ *ut olim Car. Fr. Hermann, neque melius* 12 δηλοῦσι *(Aldobr.) Gass.*: δῆλον Ω δηλονότι Φ δῆλον ⟨ποιοῦσι⟩ *Brieger* ἐδήλουν *Leop.* 14 στερόμενοι BFP³ *in linea,* Φ στερούμενοι CoZf, P¹ *et sscrib.* P³ 15 μὴν] μὲν Φ 17 παρασκευά(ς)σαι B | ἐκείνῃ BPCoΦ *om.* FZf 18 τοιοῦτο (-τό^υ B²) τοῦ BP¹Co 21 ἕτερον ἅμα συγγενενημένον *Us. sed v. v. 17 sq.* 22 αὐτὸ *cod.* H | *ante* ὃ *in* B *duae litt. evanidae,* ὃ *om.* Zf

περὶ αὐτὸ δυνάμεως κατὰ τὴν κίνησιν σύμπτωμα αἰσθητικὸν εὐθὺς ἀποτελοῦν ἑαυτῷ ἀπεδίδου κατὰ τὴν ὁμούρησιν καὶ
p. 21 65 *συμπάθειαν καὶ ἐκείνῳ, καθάπερ εἶπον. Διὸ δὴ καὶ ἐνυπάρχουσα ἡ ψυχὴ οὐδέποτε ἄλλου τινὸς μέρους ἀπηλλαγμένου ἀναισθητεῖ· ἀλλ' ἃ ἂν καὶ ταύτης ξυναπόληται τοῦ στεγάζοντος λυθέντος εἴθ' ὅλου εἴτε καὶ μέρους τινός, ἐάν περ διαμένῃ, σῴζει τὴν αἴσθησιν. τὸ δὲ λοιπὸν ἄθροισμα διαμένον καὶ ὅλον καὶ κατὰ μέρος οὐκ ἔχει τὴν αἴσθησιν ἐκείνου ἀπηλλαγμένου, ὅσον ποτέ ἐστι τὸ συντεῖνον τῶν ἀτόμων πλῆθος εἰς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν. Καὶ μὴν καὶ λυομένου τοῦ ὅλου ἀθροίσματος ἡ ψυχὴ διασπείρεται καὶ οὐκέτι ἔχει τὰς αὐτὰς*
66 *δυνάμεις οὐδὲ κινεῖται, ὥστε οὐδ' αἴσθησιν κέκτηται. οὐ γὰρ οἷόν τε νοεῖν αὐτὸ αἰσθανόμενον μὴ ἐν τούτῳ τῷ συστήματι καὶ ταῖς κινήσεσι ταύταις χρώμενον, ὅταν τὰ στεγάζοντα καὶ περιέχοντα μὴ τοιαῦτα ᾖ, ἐν οἷς νῦν οὖσα ἔχει ταύτας τὰς κινήσεις. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε* (***λέγει ἐν ἄλλοις καὶ ἐξ ἀτόμων αὐτὴν συγκεῖσθαι λειοτάτων καὶ στρογγυλωτάτων, πολλῷ τινι διαφερουσῶν τῶν τοῦ πυρός· καὶ τὸ μέν τι ἄλογον αὐτῆς, ὃ τῷ λοιπῷ παρεσπάρθαι σώματι· τὸ δὲ λογικὸν ἐν τῷ θώρακι, ὡς δῆλον ἔκ τε τῶν φόβων καὶ τῆς χαρᾶς. ὕπνον τε γίνεσθαι τῶν***

---

1 *αὐτὸ* **B^{2}PCoFΦ** *αὐτῷ* **B^{1}Zf** | *δίνησιν* **FP^3** (*in mg. εἶχε κίνησιν*) *δύνησιν* **Zf** 3 *καὶ* (*alt.*) *om.* **F, Φ** *sed loco contracto* 4 *τινὸς ἄλλου* **B** 5 *ἀναισθητεῖ(ν)* **Φ** *ἀναισθητεῖ iam Schn.*: *ἀναισθήσει* **B** *ἀναισθησία reliqui ἀναισθητήσει Kuehn* | *ἀλλ' ἃ ἂν* **FP^3** *ἀλλὰ ἂν* **BP^{1}CoZf** *ἀλλ' ἂν* **Φ** | *ταύτης Us.*: *ταύτῃ* **Ω** *αὕτη* **Φ**, *sic Mei.* | *ξυναπόλληται* **PF** *ξυναπόλλυται* **BCo** *συνεξαπόληται* **Φ** 6 *εἴθ' . . . τινός del. Brieger* 7 *σῴζει scri.*: *ὀξὺ* **Ω** *ὀξύνει* **Φ** *ἕξει Us., sed ἔχει habes 8. 11* | *τὸ δὲ . . . 8 αἴσθησιν om.* **Zf** 8 *καὶ κατὰ* **FΦ** *κατὰ* **BPCo** *καὶ Us.* 10 *δυομένου* **B** *διαλυομένου* **F** 11 *καὶ οὐκέτι*] *οὐθ' οὐκέτι* **B^1** *οὐθ' οὐ expunx.* **B^2** *et in mg. pos. εἰδ οὐ* 12 *κέκτηνται* **P^{1}CoΦ** *οὐ κέκτηται* **B** 13 *αὐτὸ*] *τὸ Us. αὐτὴν et αἰσθανομένην, χρωμένην Mei., fort. recte cf. vs. 15 οὖσα* | *⟨ὃν⟩ ἐν Us.* 14 *καὶ* (*pr.*) *om.* **FP^{3}Zf** 16 *Scholion recte denotavit Schn.* 17 *στρογγυλοτάτων* **B, P^1** *ante corr.*, **F** 18 *μέν τι* **Φ**, *idem iam Cob.*: *μέντοι* **Ω** 19 *παρεσπάρθαι Schn.*: *παρεσπάρθη* **B^2** *παρεσαρθρεῖ* **B^{1}PCof** *παρεσαθρεῖ* **Zf** *παρεσαθρεῖται* **Φ** *cf. Aët. p. 390 Di. Dox.* | *θώρακι*] *σώματι* **Zf**, *γρ in mg.* **P^3**

*τῆς ψυχῆς μερῶν τῶν παρ' ὅλην τὴν σύγκρισιν παρεσπαρμένων
ἐγκατεχομένων ἢ διαφορουμένων, εἶτα συμπιπτόντων τοῖς †πορ-
γμοῖς. τό τε σπέρμα ἀφ' ὅλων τῶν σωμάτων φέρεσθαι.) γε δεῖ* 67
προσκατανοεῖν, ὅτι τὸ ἀσώματον λέγομεν κατὰ τὴν πλείστην p. 22
*ὁμιλίαν τοῦ ὀνόματος ἐπὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸ νοηθέντος ἄν·
καθ' ἑαυτὸ δὲ οὐκ ἔστι νοῆσαι τὸ ἀσώματον πλὴν τοῦ κενοῦ.
τὸ δὲ κενὸν οὔτε ποιῆσαι οὔτε παθεῖν δύναται, ἀλλὰ κίνησιν
μόνον δι' ἑαυτοῦ τοῖς σώμασι παρέχεται. ὥστ' οἱ λέγοντες
ἀσώματον εἶναι τὴν ψυχὴν ματαιΐζουσιν. οὐθὲν γὰρ ἂν ἐδύ-
νατο ποιεῖν οὔτε πάσχειν, εἰ ἦν τοιαύτη· νῦν δ' ἐναργῶς
ἀμφότερα ταῦτα διαλαμβάνομεν περὶ τὴν ψυχὴν τὰ συμπτώ-
ματα. ταῦτα οὖν πάντα τὰ διαλογίσματα ⟨τὰ⟩ περὶ ψυχῆς* 68
*ἀνάγων τις ἐπὶ τὰ πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις, μνημονεύων τῶν
ἐν ἀρχῇ ῥηθέντων, ἱκανῶς κατόψεται τοῖς τύποις ἐμπεριειλημ-
μένα εἰς τὸ κατὰ μέρος ἀπὸ τούτων ἐξακριβοῦσθαι βεβαίως.*

*Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰ μεγέθη
καὶ τὰ βάρη καὶ ὅσα ἄλλα κατηγορεῖται σώματος ὡσανεὶ συμ-
βεβηκότα ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς ὁρατοῖς καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν
†αὐτοῖς γνωστοῖς, οὐθ' ὡς καθ' ἑαυτάς εἰσι φύσεις δοξαστέον* p. 23

---

1 τῆς . . . τῶν *om.* Φ | παρεσπαρμένων ⟨μερῶν τῆς ψυχῆς⟩ Φ 2 εἶτα] ἢ Φ (ἤτε καὶ *Gass.*) | ἐμπιπτόντων F ἐκπιπτόντων *Giu. ad Lucr. IV 904 sqq.* | ποργμοῖς B P^1 Co ‛πορμοῖς F ἐσπαρμένοις Zf, γρ *in mg.* P^3 σπορίμοις Φ πόροις *Ambr.* ἐπερεισμοῖς *Us.* 3 γε δεῖ . . . 8 παρέχεται *om.* Φ 4 λέγομεν *scri., cf. p. 20, 16. 21, 11 etc.*: λέγει γὰρ Ω λέγω *Schn.* λέγω δὲ '*Eudocia*' | λέγει γὰρ . . . 5 ὁμιλίαν *ut 'scholium' in mg. pos. Us., at cf. p. 20, 14,* ⟨λέγεται⟩ [λεγει . . . ὀνόματος] *Heidel, hiatum scholio intruso procreatum Lortzing explere studuit inserendo post* τὸ ἀσώματον ⟨οὐ δεῖ κατηγορεῖν τῆς ψυχῆς⟩ 5 ἑαυτὸ *ex* ἑαυτ᾽ F ἑαυτὸν *ceteri* 6 ἑαυτὸν Zf | τὸ] τι *Leop.* | πλὴν ⟨ἐπὶ⟩ τοῦ *Mei.*

9 ματαιΐζουσιν BPCoF ματαιάζουσιν ZfΦ ματάζουσιν *Us.* | ἂν ἐδύνετο BCo ἀνεδύνετο P^1 10 οὔτε Ω ἢ Φ '*fort.* οὐδὲ' *Us.* 11 διαλαμβάνομεν (*Aldobr.*) *Mei.*: διαλαμβάνει ΩΦ συμβαίνει *Us.* | συμπτώματα: *cessat* Φ 12 τὰ *ins. Us.* | περὶ ψυχῆς *om.* Zf, *del. Arndt* 14 συμπεριειλ. B 15 ⟨καὶ τὰ⟩ κατὰ μέρος *Us.* ⟨τὰ⟩ κ. μ. *Gass.* 17 βάρη *Us.*: βαρέα ἢ Ω | ὡσανεὶ συμβεβηκότα *P. Galesius*: ὡς ἂν εἰς αὐτὰ βεβηκότα Ω 18 κατά τιν' αἴσθησιν? 19 αὐτῶν P^3 (*Giu., Lucr. IV p. 318*) αὐτὴν *Mei.* σώματος *Us., an* ἡμῖν? *cf. p. 21, 9 sq.* | γνωστά *Us.*

69 — οὐ γὰρ δυνατὸν ἐπινοῆσαι τοῦτο — οὔτε ὅλως ὡς οὐκ
εἰσίν, οὔϑ᾽ ὡς ἕτερ᾽ ἄττα προσυπάρχοντα τούτῳ ἀσώματα,
οὔϑ᾽ ὡς μόρια τούτου, ἀλλ᾽ ὡς τὸ ὅλον σῶμα καϑόλου ἐκ
τούτων πάντων τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχον ἀίδιον, οὐχ οἷον δὲ
εἶναι συμπεφορημένον — ὥσπερ ὅταν ἐξ αὐτῶν τῶν ὄγκων
μεῖζον ἄϑροισμα συστῇ ἤτοι τῶν πρώτων ἢ τῶν τοῦ ὅλου
μεγεϑῶν τοῦδε τινὸς ἐλαττόνων —, ἀλλὰ μόνον, ὡς λέγω, ἐκ
τούτων ἁπάντων τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχον ἀίδιον. καὶ ἐπιβολὰς
μὲν ἔχοντα ἰδίας πάντα ταῦτά ἐστι καὶ διαλήψεις, συμπαρα-
κολουϑοῦντος δὲ τοῦ ἀϑρόου καὶ οὐϑαμῇ ἀποσχιζομένου, ἀλλὰ
κατὰ τὴν ἀϑρόαν ἔννοιαν τοῦ σώματος κατηγορίαν εἰληφότος.

70 Καὶ μὴν καὶ τοῖς σώμασι συμπίπτει πολλάκις καὶ οὐκ ἀίδιον
παρακολουϑεῖν †οὔτ᾽ ἐν τοῖς ἀοράτοις καὶ οὔτε ἀσώματα†.
ὥστε δὴ κατὰ τὴν πλείστην φορὰν τούτῳ τῷ ὀνόματι χρώ-
μενοι φανερὰ ποιοῦμεν τὰ συμπτώματα οὔτε τὴν τοῦ ὅλου
φύσιν ἔχειν, ὃ συλλαβόντες κατὰ τὸ ἀϑρόον σῶμα προσαγο-
ρεύομεν, οὔτε τὴν τῶν ἀίδιον παρακολουϑούντων, ὧν ἄνευ
σῶμα οὐ δυνατὸν νοεῖσϑαι. κατ᾽ ἐπιβολὰς δ᾽ ἄν τινας παρα-
p. 24
71 κολουϑοῦντος τοῦ ἀϑρόου ἕκαστα προσαγορευϑείη, ἀλλ᾽ ὅτε
δήποτε ἕκαστα συμβαίνοντα ϑεωρεῖται, οὐκ ἀίδιον τῶν συμπτω-
μάτων παρακολουϑούντων. καὶ οὐκ ἐξελατέον ἐκ τοῦ ὄντος
ταύτην τὴν ἐνάργειαν, ὅτι οὐκ ἔχει τὴν τοῦ ὅλου φύσιν ᾧ
συμβαινει ὃ δὴ καὶ σῶμα προσαγορεύομεν, οὐδὲ τὴν τῶν

---

2 οὔϑ᾽ ὡς *Gass.*: ὡς οὔϑ᾽ Ω | ἕτερ᾽ ἄττα *Us.*: ἕτερα τὰ Ω ἕτερά τινα *Mei.* 3 ἐκ (*Aldobr.*) *Gass.*: μὲν Ω μὲν ⟨ἐκ⟩ *Mei.* 4 οἷον δὲ *Schn.*: οἷον τ᾽ (τε B) Ω 5 -μένων BP^1Co | ὄγκων] οἴκων B^1P^1Co 7 μεγεϑῶν] μερῶν *Schn.* 10 οὐδαμῇ FP^3Z(f) | ἀποσχιζόμενα *et* 11 εἰληφότα *Us.* 13 παρακολουϑεῖ B | *hiatum notavit Us.; sunt reliquiae tantum definitionis Eventorum similis definitioni Coniunctorum p. 19, 16 sqq.* 16 ἔχει FZ^1f | ὃ FZf ὃν PCo ἣν *in lacuna* B^2 17 ἀϊδίων Ω, *corr. Mei.* 19 *hiatum ante* ἀλλ᾽ ὅτῳ (*sic*) *signif. Us.; sed Ep. dicere videtur: secundum perceptiones rei universae subsequentis eventa nomen accipiunt, sed tum cum singula eventa ipsa evenire constat, quia eventa perpetuo rebus non inhaerent* 20 ἀιδίων Ω: *corr. Mei.* 22 ᾧ F^1Zf ὧ B ὃ $PCoF^2$

ἀίδιον παρακολουθούντων, οὐδ' αὖ καθ' αὑτὰ νομιστέον — οὐδὲ γὰρ τοῦτο διανοητὸν οὔτ' ἐπὶ τούτων οὔτ' ἐπὶ τῶν ἀίδιον συμβεβηκότων —, ἀλλ' ὅπερ καὶ φαίνεται, συμπτώματα πάντα τὰ τοιαῦτα νομιστέον, καὶ οὐκ ἀίδιον παρακολουθοῦντα οὐδ' αὖ φύσεως καθ' ἑαυτὰ τάγμα ἔχοντα, ἀλλ' ὃν τρόπον αὐτὴ ἡ αἴσθησις τὴν ἰδιότητα ποιεῖ, θεωρεῖται.

Καὶ μὴν καὶ τόδε γε δεῖ προσκατανοῆσαι σφοδρῶς· τὸν 72
γὰρ δὴ χρόνον οὐ ζητητέον ὥσπερ καὶ τὰ λοιπά, ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ζητοῦμεν ἀνάγοντες ἐπὶ τὰς βλεπομένας παρ' ἡμῖν αὐτοῖς προλήψεις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐνάργημα, καθ' ὃ τὸν πολὺν ἢ ὀλίγον χρόνον ἀναφωνοῦμεν, συγγενικῶς τοῦτο περιφέροντες, ἀναλογιστέον. καὶ οὔτε διαλέκτους ὡς βελτίους μεταληπτέον, ἀλλ' αὐταῖς ταῖς ὑπαρχούσαις κατ' αὐτοῦ χρηστέον, p. 25
οὔτε ἄλλο τι κατ' αὐτοῦ κατηγορητέον, ὡς τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχοντος τῷ ἰδιώματι τούτῳ — καὶ γὰρ τοῦτο ποιοῦσί τινες —, ἀλλὰ μόνον ᾧ συμπλέκομεν τὸ ἴδιον τοῦτο καὶ παραμετροῦμεν, μάλιστα ἐπιλογιστέον. καὶ γὰρ τοῦτο οὐκ ἀποδείξεως προσδεῖται 73
ἀλλ' ἐπιλογισμοῦ, ὅτι ταῖς ἡμέραις καὶ ταῖς νυξὶ συμπλέκομεν καὶ τοῖς τούτων μέρεσιν, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς ἀπαθείαις, καὶ κινήσεσι καὶ στάσεσιν, ἴδιόν τι σύμπτωμα περὶ ταῦτα πάλιν αὐτὸ τοῦτο ἐννοοῦντες, καθ' ὃ χρόνον ὀνομάζομεν. (φησὶ δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ Περὶ φύσεως καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐπιτομῇ.)

Ἐπί τε τοῖς προειρημένοις τοὺς κόσμους δεῖ καὶ πᾶσαν

---

1 ἀίδιον PCo ἀιδίων BZf ἀιδίων οὐδὲ τὴν τὸν ἀίδιον F | παρακολουθοῦν BP^1Co 2 διανοητέον Ω, *corr. Bernays* | οὔτ' (*alt.*) FZf οὐδ' BPCo | ἀιδίων BFZf 4 τὰ τοιαῦτα *scri., cf. p. 20, 9;* τὰ σώματα Ω σώματος *Us.* ταῦτα σώματος *Leop., defendit Pascal, Studi su Lucr. p. 25 sq.* 6 ⟨δῆλον⟩ ποιεῖ *Croen.* | θεωρούμενα *Ko.* θεωρητέον *Us.* 7 τόδε δεῖ F τό γε δὴ Zf 10 προσλήμψεις B 11 ἐπιφέροντες *Us.* 12 διαλέκτου P^1Co, *Kuehn* 13 καθ' αὑτοῦ BP^1Co 14 καθ' αὑτοῦ BPCo (-αύ-) F καθ' ἑαυτοῦ Zf, *corr. Gass.* 15 ἔχοντος] ἔχον *Us.* 16 ᾧ B (*ex* ὧ), P^2CoF: ὃ P^1 ὡς Zf, γρ *in mg.* P^3 20 *post* σύμπτωμα *interp. Tescari* 21 πάλιν] πάντα *Us., cf. Sext. adv. dogm. IV 219* 22 τῇ $\overline{\beta}$ FZf 23 τοῦ κόσμου B

σύγκρισιν πεπερασμένην τὸ ὁμοειδὲς τοῖς θεωρουμένοις πυκνῶς ἔχουσαν νομίζειν γεγονέναι ἀπὸ τοῦ ἀπείρου, πάντων τούτων ἐκ συστροφῶν ἰδίων ἀποκεκριμένων καὶ μειζόνων καὶ ἐλαττόνων· καὶ πάλιν διαλύεσθαι πάντα, τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον, καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν τοιῶνδε, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν
74 τοιῶνδε τοῦτο πάσχοντα. δῆλον οὖν ὡς καὶ * * (⟨καὶ ἐν τῇ .. Περὶ φύσεως⟩ φθαρτούς φησι τοὺς κόσμους, μεταβαλλόντων τῶν μερῶν. καὶ ἐν ἄλλοις, τὴν γῆν τῷ ἀέρι ἐποχεῖσθαι.) Ἔτι δὲ
p. 26 τοὺς κόσμους οὔτε ἐξ ἀνάγκης δεῖ νομίζειν ἕνα σχηματισμὸν ἔχοντας, ἀλλὰ * * (καὶ διαφόρους αὐτοὺς ἐν τῇ ιβ̄ Περὶ φύσεώς φησιν· οὓς μὲν γὰρ σφαιροειδεῖς, καὶ ᾠοειδεῖς ἄλλους, καὶ ἀλλοιοσχήμονας ἑτέρους· οὐ μέντοι πᾶν σχῆμα ἔχειν. οὐδὲ ζῷα εἶναι ἀποκριθέντα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου.) * * οὐδὲ γὰρ ἂν ἀποδείξειεν οὐδείς, ὡς ⟨ἐν⟩ μὲν τῷ τοιούτῳ καὶ οὐκ ἂν ἐμπεριελήφθη τὰ τοιαῦτα σπέρματα, ἐξ ὧν ζῷά τε καὶ φυτὰ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ⟨τὰ⟩ θεωρούμενα συνίσταται, ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ οὐκ ἂν ἐδυνήθη. (ὡσαύτως δὲ καὶ ἐντραφῆναι.) τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ γῆς νομιστέον * *

---

1 ὁμοειδὲς BZf ὁμοιοειδὲς PCoF 4 πάλιν] πάντα F 5 ὑπὸ τοιῶνδε *priore l.* F | ὑπὸ τοιῶνδε *altero l.* CoFP^3 ὑπὸ τῶνδε Zf 6 τοῦτο σχοα (σχόα B^2Q) BP^1 (= WQ) τοῦτο σχεῖν Co πάσχοντα * F πάσχοντα P^3Zf, *corr. cod.* H^2, *Ste.* | ἄδηλον P^3Zf (*sed in mg.* P^3 γρ δῆλον ὅπερ καὶ κάλλιον) 6 *sq. naturam corruptelae huius loci perspex. Woltjer, Lucr. phil. p. 111, Brieger, Epikurs Brief p. 14;* δῆλον οὖν ὡς καὶ *scholio adnectit Us.* | *inserui Briegerum secutus;* καὶ φθαρτοὺς BPCo καὶ * φθαρτας (-τος *et* -τ` F^2) F καὶ ἀφθάρτους Zf 7 τὸν (τοὺς *sscr.* F^2) κόσμον F 8 *cf fragm. Herc. libri XI Π.* φύσεως | ἔτι δὲ καὶ FZf ἔτι τε *Arndt* 10 περὶ φύσεως (*C. Fr. Hermann*) *Brieger*: περὶ αὐτοῦ BP^1Co περὶ τούτου FZf γρ P^3 περὶ ⟨φύσεως⟩ αὐτὸς *Us.* 12 ἔχεται B | οὐ μέντοι . . . 13 ἀπείρου *Us. scholiastae dat, recte (cf. Lucr. V 115 sq.), verba epistulae esse susp. Brieger, Diels apud Arndt, Em. Ep. p. 21* (πάσχοντα, ἔτι δὲ καὶ τοὺς κόσμους, ⟨οὓς⟩ οὔτε . . . ἔχοντας οὐ μέντοι πᾶν σχῆμα ἔχειν οὐδὲ ζῷα . . . ἀπείρου)
13 *ante* οὐδὲ *desunt qualia apud Lucr. II 1075 sq. leguntur*
14 ἐν *ins. Us.* ὡς ἐν τῷ *Gass.* | καὶ ⟨ἐμπεριελήφθη ἂν καὶ⟩ οὐκ *Lortzing* | καὶ οὐκ ἂν] κόσμῳ *Mei.* 16 τὰ *ins. Schn.* 18 *putandum est ⟨species animalium et plantarum semper easdem exsistere⟩*

Ἀλλὰ μὴν ὑποληπτέον καὶ τὴν φύσιν πολλὰ καὶ παντοῖα 75
ὑπὸ αὐτῶν τῶν πραγμάτων διδαχθῆναί τε καὶ ἀναγκασθῆναι, p. 27
τὸν δὲ λογισμὸν τὰ ὑπὸ ταύτης παρεγγυηθέντα ὕστερον ἐπακριβοῦν καὶ προσεξευρίσκειν ἐν μέν τισι θᾶττον, ἐν δέ τισι βραδύτερον καὶ ἐν μέν τισι περιόδοις καὶ χρόνοις [ἀπὸ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀπείρου] ⟨κατὰ μείζους ἐπιδόσεις⟩, ἐν δέ τισι κατ' ἐλάττους. Ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα ἐξ ἀρχῆς μὴ θέσει γενέσθαι, ἀλλ' αὐτὰς τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων καθ' ἕκαστα ἔθνη ἴδια πασχούσας πάθη καὶ ἴδια λαμβανούσας φαντάσματα ἰδίως τὸν ἀέρα ἐκπέμπειν στελλόμενον ὑφ' ἑκάστων τῶν παθῶν καὶ τῶν φαντασμάτων, ὡς ἄν ποτε καὶ ἡ παρὰ τοὺς τόπους τῶν
ἐθνῶν διαφορὰ ᾖ· ὕστερον δὲ κοινῶς καθ' ἕκαστα ἔθνη τὰ 76
ἴδια τεθῆναι πρὸς τὸ τὰς δηλώσεις ἧττον ἀμφιβόλους γενέσθαι ἀλλήλοις καὶ συντομωτέρως δηλουμένας· τινὰ δὲ καὶ οὐ συνορώμενα πράγματα εἰσφέροντας τοὺς συνειδότας παρεγγυῆσαί τινας φθόγγους τοὺς ἀναγκασθέντας ἀναφωνῆσαι, τοὺς δὲ τῷ λογισμῷ ἑλομένους κατὰ τὴν πλείστην αἰτίαν οὕτως ἑρμηνεῦσαι.

Καὶ μὴν ἐν τοῖς μετεώροις φορὰν καὶ τροπὴν καὶ ἔκλειψιν
καὶ ἀνατολὴν καὶ δύσιν καὶ τὰ σύστοιχα τούτοις μήτε λει- p. 28
τουργοῦντός τινος νομίζειν δεῖ γίνεσθαι καὶ διατάττοντος ἢ διατάξοντος καὶ ἅμα τὴν πᾶσαν μακαριότητα ἔχοντος μετὰ
ἀφθαρσίας — οὐ γὰρ συμφωνοῦσι πραγματεῖαι καὶ φροντίδες 77
καὶ ὀργαὶ καὶ χάριτες μακαριότητι, ἀλλ' ἐν ἀσθενείᾳ καὶ φόβῳ

2 ὑπὸ τῶν αὐτῶν F ὑπὸ τῶν αὐτῶν τῶν CoZf 3 καὶ ὕστερον FP³Zf 5 ἀπὸ . . . 6 ἀπείρου *delevi*, '*Glossema*' *Us.*: *libr. ad p. 22, 13 aberravisse videtur; lacunam expl Leop* μείζους λαμβάνειν ἐπιδόσεις *Us.* | ἀπὸ τῶν] ἀποτομὴν *Us. cf. p. 29, 8* 6 ἀπὸ τοῦ *om.* F | κατ'] καὶ *Us.* 10 ὑπ' BP¹Co 12 ᾖ *Us.*: εἴη Ω 13 γίνεσθαι? 14 ἀλλήλοις *Mei.*: ἀλλήλαις BPCoZf ἀλλήλους F | συντομοτέρως B συντομωτέρας PCo 16 τοὺς (*pr.*) *del. Us* ⟨καὶ⟩ τοὺς ⟨μὲν⟩ *Gass.* ⟨ὧν⟩ τοὺς ⟨μὲν⟩ *Mei.* τοὺς ⟨μὲν⟩ *Giu., Lucr. v. I p. 276; nihil mutandum* 17 ἑπομένους *Schn.* | αἰτίαν] φαντασίαν *Us.* ὁμιλίαν *Leop.* 18 καὶ μὴν ⟨καὶ τὴν⟩ *Us*, *sed cf. Arndt, Em. Ep. p. 21 sqq.* 20 γίνεσθαι *Mei.*: γενέσθαι Ω | ἢ διατάξοντος BPCoF ἢ διατάξαντος Zf *del Mei*, *cf. Sent. XVI* 23 καὶ χάριτες καὶ BP¹Co καὶ χάριτες τῇ *Cob.* | ἀλλ' ἐν P¹Co ἀλλὰ ἐν B ἀλλ' FP³Zf

καὶ προσδεήσει τῶν πλησίον ταῦτα γίνεται —, μήτε αὖ πῦρ ἅμα ὄντα συνεστραμμένον τὴν μακαριότητα κεκτημένα κατὰ βούλησιν τὰς κινήσεις ταύτας λαμβάνειν· ἀλλὰ πᾶν τὸ σέμνωμα τηρεῖν κατὰ πάντα ὀνόματα φερόμενα ἐπὶ τὰς τοιαύτας ἐννοίας, ἐὰν μηδὲν ὑπεναντίον ἐξ αὐτῶν τῷ σεμνώματι δόξῃ· εἰ δὲ μή, τὸν μέγιστον τάραχον ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτὴ ἡ ὑπεναντιότης παρασκευάσει. ὅθεν δὴ κατὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς ἐναπολήψεις τῶν συστροφῶν τούτων ἐν τῇ τοῦ κόσμου γενέσει δεῖ δοξάζειν καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ περίοδον συντελεῖσθαι.

78 *Καὶ μὴν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν κυριωτάτων αἰτίαν ἐξακριβῶσαι φυσιολογίας ἔργον εἶναι δεῖ νομίζειν, καὶ τὸ μακάριον ἐν τῇ περὶ μετεώρων γνώσει ἐνταῦθα πεπτωκέναι καὶ ἐν τῷ τίνες φύσεις αἱ θεωρούμεναι κατὰ τὰ μετέωρα ταυτί,*
p. 29 *καὶ ὅσα συγγενῆ πρὸς τὴν εἰς τοῦτο ἀκρίβειαν· ἔτι τε οὐ τὸ πλεοναχῶς ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι καὶ τὸ ἐνδεχόμενον καὶ ἄλλως πως ἔχειν, ἀλλ' ἁπλῶς μὴ εἶναι ἐν ἀφθάρτῳ καὶ μακαρίᾳ φύσει τῶν διάκρισιν ὑποβαλλόντων ἢ τάραχον μηθέν. καὶ τοῦτο καταλαβεῖν τῇ διανοίᾳ ἔστιν ἁπλῶς εἶναι·*

---

1 πλησίων **BZ** 1 . . . 3 *Achilles, De sphaera 13 p. 40 Maass* | αὖ πῦρ ἅμα ὄντα **P^{3}Zf** αὐ πυρα μαον τα **P^{1}** αὖ πύραμα· ὄντα **Co** λυπυρα μα οντα **B^{1}** λυπυρὰ ἅμα ὄντα **B^{2}** αὖ πῦρ ὄντα **F** αὖ πυρὸς ἀνάμματα *Us.* ὄντα *scil.* τὰ μετέωρα *cf. Arndt l. l.* 2 συνεστρατευμένην **Zf** συνεστραμμένα *Steph.* -μένου *Us.* | μακαριο(ω **P**)τάτην **BP^{1}**(**Q**), **Co**? 3 τὸ τοῦ σεμνώματος τήρημα *dicit Plotina Aug. in epist. ad Epicureos data Jahresh. d. öst. a. Inst. II, 272 (Ditt. Syll.^{3} 834)* 4 τηρεῖν *scil.* δεῖ | τηρεῖν, ... φερόμενον *Us.* 5 ἐὰν] ἵνα *Us.* | μηδὲν *Mei.*: μηδ' Ω | ὑπεναντίον *Mei.* ὑπεναντίαις **BP^{1}Co** ὑπεναντίαι **FP^{3}f** ὑπεναντίας **Z** ὑπεναντίαι ⟨γένωνται⟩ *Gass., Us.* | ἐξ αὐτῶν *scil.* τῶν ὀνομάτων | δόξῃ *Mei.*: δόξαι Ω, *Us.* 6 αὐτὴ ἡ **PCo** αὐτὴν ἡ **B** αὕτη ἡ **F** (?) αὕτη **Zf** 7 κατὰ *Mei.*: καὶ Ω 8 γενέσει] συστάσει **FZf** 10 ⟨τὸ⟩ τὴν *Us.* 12 ἐν . . . γνώσει *tamquam glossema ad* ἐνταῦθα *eiecit Us., sed cf. p. 25, 3* 13 τινὰς **BPCoFZ^{1}**, *corr.* **Z^{3}f** | [τ']αὐτ[ί]κα **B**[ ]*m^{2}* ταυτὶ *ex* ταυτὶκα **P** *ut vid.* 14 συγγενῆ ⟨τούτοις συντείνει⟩ *Ko.* συντείνει *Us.* | τοῦτο '*h. e.*: τὸ μακάριον' *Us.*] τούτων **B** | οὐ] καὶ *Mei.* 15 ἐνδεχόμενον *Schn.*: ἐνδεχομένῳ **B** ἐνδεχομένως **PCoF** ἐνδεχομένας **Zf**

τὸ δ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ πεπτωκὸς τῆς δύσεως καὶ ἀνατολῆς καὶ 79
τροπῆς καὶ ἐκλείψεως καὶ ὅσα συγγενῆ τούτοις μηθὲν ἔτι
πρὸς τὸ μακάριον τῆς γνώσεως συντείνειν, ἀλλ' ὁμοίως τοὺς
φόβους ἔχειν τοὺς ταῦτα κατειδότας, τίνες δ' αἱ φύσεις ἀγνο-
οῦντας καὶ τίνες αἱ κυριώταται αἰτίαι, καὶ εἰ μὴ προσήδεσαν
ταῦτα· τάχα δὲ καὶ πλείους, ὅταν τὸ θάμβος ἐκ τῆς τούτων
προσκατανοήσεως μὴ δύνηται τὴν λύσιν λαμβάνειν κατὰ τὴν
περὶ τῶν κυριωτάτων οἰκονομίαν. διὸ δὴ καὶ πλείους αἰτίας
εὑρίσκομεν τροπῶν καὶ δύσεων καὶ ἀνατολῶν καὶ ἐκλείψεων
καὶ τῶν τοιουτοτρόπων ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κατὰ μέρος γινο-
μένοις, καὶ οὐ δεῖ νομίζειν τὴν ὑπὲρ τούτων χρείαν ἀκρίβειαν 80
μὴ ἀπειληφέναι, ὅση πρὸς τὸ ἀτάραχον καὶ μακάριον ἡμῶν
συντείνει. ὥστε παραθεωροῦντας ποσαχῶς παρ' ἡμῖν τὸ ὅμοιον
γίνεται, αἰτιολογητέον ὑπέρ τε τῶν μετεώρων καὶ παντὸς τοῦ
ἀδήλου, καταφρονοῦντας τῶν οὔτε ⟨τὸ⟩ μοναχῶς ἔχον ἢ γι- p. 30
νόμενον γνωριζόντων οὔτε τὸ πλεοναχῶς συμβαῖνον, τὴν ἐκ
τῶν ἀποστημάτων φαντασίαν παριδόντων, ἔτι τε ἀγνοούντων
καὶ ἐν ποίοις οὐκ ἔστιν ἀταρακτῆσαι ⟨καὶ ἐν ποίοις ὁμοίως
ἀταρακτῆσαι⟩. ἂν οὖν οἰώμεθα καὶ ὡδί πως ἐνδεχόμενον
αὐτὸ γίνεσθαι [καὶ ἐν ποίοις ὁμοίως ἀταρακτῆσαι], αὐτὸ τὸ
ὅτι πλεοναχῶς γίνεται γνωρίζοντες, ὥσπερ κἂν ὅτι ὡδί πως
γίνεται εἰδῶμεν, ἀταρακτήσομεν. Ἐπὶ δὲ τούτοις ὅλως ἅπασιν 81

---

3 τὰς γνώσεις *Us., qui etiam* 1 τοῦ . . . πεπτωκότος *proposuit, praeferrem* τὴν γνῶσιν, *sed cf. p. 24, 12* 4 κατειδότας *Us. cf. p. 53, 17. 55, 14. 57, 1*: κατιδόντας (καταδιδόντας **B**) Ω | δ' αἱ **B** δὲ αἱ **FZf** δὲ **PCo** 5 προσήδεισαν **BPCoF** (?) προσήδησαν **Zf**, *corr. Hue., Croen.* (*MGH 210*) 6 τάχα δὲ] τὰ χαλεπὰ **F^{1}P^{3}Zf** 7 κατὰ *Gass.*: καὶ Ω 8 κἂν πλείους αἰτίας εὑρίσκωμεν *et* 11 ἦν *pro* ἢ *Us.* 10 τῶν τοιούτων τρόπων (τροπῶν **P^{3}Zf**) Ω, *corr. Mei.* 11 καὶ *Mei.*: ἢ Ω 15 οὔτε τὸ *Gass.*: οὐδὲ **BPFZf** οὐδὲν **Co** 16 τήν ⟨τ'⟩ *Us.* ⟨κατὰ⟩ τὴν *Mei.* ⟨τῶν⟩ τὴν *Ko.*; *nihil mutandum est* 17 παριδόντων *Us.*: παραδιδόντων Ω 18 καὶ . . . 19 ἀταρακτῆσαι *ex vs.* 20 *huc transposui* 19 ἂν οὖν . . . 20 ἀταρακτῆσαι *om.* **B** 20 ἐν ποίοις **P^{1}Co** ἐφ' οἵοις **FP^{3}Zf** 21 κἂν [ὅτι κἂν ὧδή πως] **F^1** 22 γίνονται **BP^{1}Co** | ὅλως **BPCo** ὅλοις **F(Q)**, *om.* **Zf**

ἐκεῖνο δεῖ κατανοεῖν, ὅτι τάραχος ὁ κυριώτατος ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς γίνεται ἐν τῷ ταὐτὰ μακάριά τε δοξάζειν ⟨εἶναι⟩ καὶ ἄφθαρτα καὶ ὑπεναντίας ἔχειν τούτοις ἅμα βουλήσεις καὶ πράξεις καὶ αἰτίας, καὶ ἐν τῷ αἰώνιόν τι δεινὸν ἢ προσδοκᾶν ἢ ὑποπτεύειν κατὰ τοὺς μύθους, εἴτε καὶ αὐτὴν τὴν ἀναισθησίαν τὴν ἐν τῷ τεθνάναι φοβουμένους ὥσπερ οὖσαν κατ' αὐτούς, καὶ ἐν τῷ μὴ δόξαις ταῦτα πάσχειν ἀλλ' ἀλόγῳ γέ τινι παραστάσει, ὅθεν μὴ ὁρίζοντας τὸ δεινὸν τὴν ἴσην ἢ καὶ
82 *ἐπιτεταμένην ταραχὴν λαμβάνειν τῷ εἰ καὶ ἐδόξαζον ταῦτα· ἡ*
p. 31 *δὲ ἀταραξία τῷ τούτων πάντων ἀπολελύσθαι καὶ συνεχῆ μνήμην ἔχειν τῶν ὅλων καὶ κυριωτάτων. Ὅθεν τοῖς πάθεσι προσεκτέον τοῖς παροῦσι καὶ ταῖς αἰσθήσεσι, κατὰ μὲν τὸ κοινὸν ταῖς κοιναῖς, κατὰ δὲ τὸ ἴδιον ταῖς ἰδίαις, καὶ πάσῃ τῇ παρούσῃ καθ' ἕκαστον τῶν κριτηρίων ἐναργείᾳ. ἂν γὰρ τούτοις προσέχωμεν, τὸ ὅθεν ὁ τάραχος καὶ ὁ φόβος ἐγίνετο ἐξαιτιολογήσομεν ὀρθῶς καὶ ἀπολύσομεν, ὑπέρ τε μετεώρων αἰτιολογοῦντες καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἀεὶ παρεμπιπτόντων, ὅσα φοβεῖ τοὺς λοιποὺς ἐσχάτως.*

Ταῦτά σοι, ὦ Ἡρόδοτε, ἔστι κεφαλαιωδέστατα ὑπὲρ τῆς
83 *τῶν ὅλων φύσεως ἐπιτετμημένα· ὥστ' ἐὰν γένηται οὗτος ὁ λόγος δυνατὸς κατασχεθεὶς μετ' ἀκριβείας, οἶμαι, ἐὰν μὴ καὶ πρὸς ἅπαντα βαδίσῃ τις τῶν κατὰ μέρος ἀκριβωμάτων, ἀσύμβλητον αὐτὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ἁδρότητα*

1 τάραχος ⟨μὲν⟩? *Us.* 2 ταὐτὰ *scri.*: ταῦτα Ω | εἶναι *ins.* (*Gass.*), *Us.* 3 τούτοις] ταῦτας **F** τούτῳ *Us.* | ἅμα *transp. post* βουλήσεις **FZf** 4 ἢ *scri.*: καὶ Ω ἀεὶ *Us.* 5 ἢ **B**P^{1}**Co** καὶ **FZf**, γρ *in mg.* P^{3} | καὶ αὐτὴν *Cas.*: κατὰ ταύτην Ω 6 τὴν ἐν] τῇ ἐν P^{1} τῇ ἐν **Co** [τί] ἐν **B** [ ] m^{2} | κατ' αὐτούς *Cas.*: καὶ αὐτούς Ω 9 τῷ **BZf** τὸ **PCoF** | εἰκαίως δοξάζοντι *Us.* 10 τῷ *Us.*: τὸ Ω 11 πάθεσι *Bonnet*, *Us.*: πᾶσι Ω 12 καὶ ταῖς αἰσθήσεσι *om.* F^{1}**Zf**, *suppl.* F^{2} 17 καὶ ὅσα **F**P^{3}**Zf** 18 λοιποὺς ⟨ἀνθρώπους⟩ *Mei.* 19 κεφαλαιο(ω P^{3})δέστερα **FZf**, γρ *in mg.* P^{3} 20 ἐπιτεταγμένα **B** | ὥστ' ἐὰν γένηται *Us.*: ὥστε ἂν γένοιτο Ω | δυνατὸς ὁ λόγος οὗτος *pos.* **F** 21 κατασχεθεὶς *Gass.*, *Us.*: κατεσχέθη Ω ⟨ἐὰν⟩ κατασχεθῇ *Kuehn* κατασχεθῆναι *Bockemueller* 22 καὶ *om.* **FZf**, *del.* P^{3} 23 ἀσύγκριτον **FZf**, γρ *in mg.* P^{3} | αὐτὸ **B**

λήψεσθαι. καὶ γὰρ καὶ καθαρὰ ἀφ' ἑαυτοῦ ποιήσει πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐξακριβουμένων κατὰ τὴν ὅλην πραγματείαν ἡμῖν, καὶ αὐτὰ ταῦτα ἐν μνήμῃ τιθέμενα συνεχῶς βοηθήσει. τοιαῦτα γάρ ἐστιν, ὥστε καὶ τοὺς κατὰ μέρος ἤδη ἐξακριβοῦντας ἱκανῶς ἢ καὶ τελείως, εἰς τὰς τοιαύτας ἀναλύοντας p. 32
ἐπιβολὰς τὰς πλείστας τῶν περιοδειῶν ὑπὲρ τῆς ὅλης φύσεως ποιεῖσθαι· ὅσοι δὲ μὴ παντελῶς αὐτῶν τῶν ἀποτελουμένων εἰσίν, ἐκ τούτων καὶ κατὰ τὸν ἄνευ φθόγγων τρόπον τὴν ἅμα νοήματι περίοδον τῶν κυριωτάτων πρὸς γαληνισμὸν ποιοῦνται.

EPISTULA SECUNDA AD PYTHOCLEM

Ἐπίκουρος Πυθοκλεῖ χαίρειν. p. 35

Ἤνεγκέ μοι Κλέων ἐπιστολὴν παρὰ σοῦ, ἐν ᾗ φιλοφρονού- **84**
μενός τε περὶ ἡμᾶς διετέλεις ἀξίως τῆς ἡμετέρας περὶ σεαυτὸν σπουδῆς, καὶ οὐκ ἀπιθάνως ἐπειρῶ μνημονεύειν τῶν εἰς μακάριον βίον συντεινόντων διαλογισμῶν, ἐδέου τε σεαυτῷ περὶ τῶν μετεώρων σύντομον καὶ εὐπερίγραφον διαλογισμὸν ἀποστεῖλαι, ἵνα ῥᾳδίως μνημονεύῃς· τὰ γὰρ ἐν ἄλλοις ἡμῖν γεγραμμένα δυσμνημόνευτα εἶναι, καίτοι, ὡς ἔφης, συνεχῶς αὐτὰ βαστάζεις. ἡμεῖς δὲ ἡδέως τέ σου τὴν δέησιν ἀπεδεξάμεθα καὶ ἐλπίσιν ἡδείαις συνεσχέθημεν. γράψαντες οὖν τὰ **85**
λοιπὰ πάντα συντελοῦμεν ἅπερ ἠξίωσας πολλοῖς καὶ ἄλλοις

---

1 καθαρὰ *Gass.*: καθαρὰν *Ω* **2** ἐξακριβουμένων *Gass.*: ἐξακριβούμενος **BPCoF** (τοῖς κ. μ.) ἐξακριβουμένοις **Zf** ἐξηκριβωμένων *Mei.* **4** τοὺς ⟨τὰ⟩ κατὰ μέρος *Mei., sed cf. p. 19, 15* **5** τελείως εἰς] τελειώσεις **P**¹ τελείως **B**¹ τελέως εἰς *Diels, Philod. Über die Götter A p. 93* **7** ὅσοι . . . **8** κατὰ τὸν ἄν/ *om.* **B** **7** ὅσοι *cod. H (sec. Us.) Gass.*: ὅσα *libri mei* | ἀποτετελειωμένων *Schn., Diels cf. p. 3, 16* **8** εἰσίν, ἐκ τούτων *Kuehn* εἰσίν, ἐκ τούτων καὶ *Brieger*: ἐκ τούτων εἰσὶν ἢ *Ω* ἐκ τούτων ἱκανὴν *Us.* **17** ἀποστ[εῖλαι] *ras. m*² **B** **19** [καί]τοι *ras. m*² **P** (καίτοι **QW**) **20** βαστάζεις *Cas.*: βαστάζειν *Ω* κἂν τις . . . βαστάζῃ (βαστάζει) *Schn.* καίτοι . . . βαστάζοντι *Us.* (*quidni* καὶ τῶι . . . βαστάζοντι?) κἀδύνατον . . . βαστάζειν *Croen.* **21** ἰδίαις **BF** **22** λοιπὰ πάντα] '*fort.* λείποντα' *Us. sed cf. p. 28 v. 5*

ἐσόμενα χρήσιμα τὰ διαλογίσματα ταῦτα, καὶ μάλιστα τοῖς
νεωστὶ φυσιολογίας γνησίου γευομένοις καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας
βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπεπλεγμένοις. καλῶς δὴ
αὐτὰ διάλαβε, καὶ διὰ μνήμης ἔχων ὀξέως αὐτὰ περιόδευε
μετὰ τῶν λοιπῶν ὧν ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ πρὸς Ἡρόδοτον
ἀπεστείλαμεν.

p 36 Πρῶτον μὲν οὖν μὴ ἄλλο τι τέλος ἐκ τῆς περὶ μετεώρων
γνώσεως εἴτε κατὰ συναφὴν λεγομένων εἴτε αὐτοτελῶς νομίζειν
⟨δεῖ⟩ εἶναι ἤπερ ἀταραξίαν καὶ πίστιν βέβαιον, καθάπερ καὶ
86 ἐπὶ τῶν λοιπῶν, ⟨καὶ⟩ μήτε τὸ ἀδύνατον [καὶ] παραβιάζεσθαι
μήτε ὁμοίαν κατὰ πάντα τὴν θεωρίαν ἔχειν ἢ τοῖς περὶ βίων
λόγοις ἢ τοῖς κατὰ τὴν τῶν ἄλλων φυσικῶν προβλημάτων
κάθαρσιν, οἷον ὅτι τὸ πᾶν σῶμα καὶ ἀναφὴς φύσις ἐστίν, ἢ
ὅτι ἄτομα στοιχεῖα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, [ἢ] ὅσα μοναχὴν
ἔχει τοῖς φαινομένοις συμφωνίαν· ὅπερ ἐπὶ τῶν μετεώρων
οὐχ ὑπάρχει, ἀλλὰ ταῦτά γε πλεοναχὴν ἔχει καὶ τῆς γενέσεως
αἰτίαν καὶ τῆς οὐσίας ταῖς αἰσθήσεσι σύμφωνον κατηγορίαν.
οὐ γὰρ κατὰ ἀξιώματα κενὰ καὶ νομοθεσίας φυσιολογητέον,
87 ἀλλ' ὡς τὰ φαινόμενα ἐκκαλεῖται· οὐ γὰρ ἰδιολογίας καὶ κενῆς
δόξης ὁ βίος ἡμῶν ἔχει χρείαν, ἀλλὰ τοῦ ἀθορύβως ἡμᾶς ζῆν.
πάντα μὲν οὖν γίνεται ἀσείστως κατὰ πάντων κατὰ πλεοναχὸν
τρόπον ἐκκαθαιρομένων συμφώνως τοῖς φαινομένοις, ὅταν
τις τὸ πιθανολογούμενον ὑπὲρ αὐτῶν δεόντως καταλίπῃ· ὅταν
δέ τις τὸ μὲν ἀπολίπῃ, τὸ δὲ ἐκβάλῃ ὁμοίως σύμφωνον ὂν
τῷ φαινομένῳ, δῆλον ὅτι καὶ ἐκ παντὸς ἐκπίπτει φυσιολογή-
p. 37 ματος, ἐπὶ δὲ τὸν μῦθον καταρρεῖ. σημεῖα δ' ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς

---

1 τοῖς] τῆς F^1 τ[οῖ]ς *ras.* m^2 B 2 γεγευμένοις (*ex* -μένης F^2) FZf | καὶ . . . 3 ἐμπεπλ. *om.* F^1Zf, *suppl. in mg.* F^2 2 τοῖς εἰς P τῆς εἰς B τοῖς Co τῆς F^2 7 ἐκ *Us. suspectum*, εἰκὸς *Ko.* 9 δεῖ *Gass., at cf. p. 5, 1* 10 ⟨καὶ⟩ *huc transp. Ko.* | καὶ BP^1Co: *om.* FP^3Zf 13 σώματα *Us.* 14 τὰ στοιχεῖα *Schn.* | ἢ *del. Schn.* 16 ὑπάρχειν Ω, *corr. Gass.* 19 ἰδιολογίας *Ste.*: ἰδιαλογίας BP^1Co ἤδη ἀλογίας FP^3Zf 21 οὖν PCo οὐ BFZf | κατὰ *prius del. Croen.* καὶ *Us.* (τοῦ ἀθορύβως καὶ ἀσείστως ἡμᾶς ζῆν· ταῦτα μὲν οὖν γίνεται πάντων κτλ. *Leop.*) 26 δ' ἐπὶ *Us.*: δέ τι BP^1Co δέ τινα FP^3Zf

μετεώροις συντελουμένων φέρει τῶν παρ' ἡμῖν τινα φαινομένων, ἃ θεωρεῖται ἢ ὑπάρχει· καὶ οὐ τὰ ἐν τοῖς μετεώροις φαινόμενα· ταῦτα γὰρ ἐνδέχεται πλεοναχῶς γίνεσθαι. τὸ μέν- 88
τοι φάντασμα ἑκάστου τηρητέον καὶ ἐπὶ τὰ συναπτόμενα τούτῳ διαιρετέον, ἃ οὐκ ἀντιμαρτυρεῖται τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις πλεοναχῶς συντελεῖσθαι.

Κόσμος ἐστὶ περιοχή τις οὐρανοῦ, ἄστρα τε καὶ γῆν καὶ πάντα τὰ φαινόμενα περιέχουσα, ἀποτομὴν ἔχουσα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου καὶ [κατα]λήγουσα ἐν πέρατι ἢ ἀραιῷ ἢ πυκνῷ καὶ οὗ λυομένου πάντα τὰ ἐν αὐτῷ σύγχυσιν λήψεται —, [καὶ λήγουσαν] ἢ ἐν περιαγομένῳ ἢ ἐν στάσιν ἔχοντι καὶ στρογγύλην ἢ τρίγωνον ἢ οἵαν δήποτε περιγραφήν· πανταχῶς γὰρ ἐνδέχεται· τῶν γὰρ φαινομένων οὐδὲν ἀντιμαρτυρεῖ ⟨ἐν⟩ τῷδε τῷ κόσμῳ, ἐν ᾧ λῆγον οὐκ ἔστι καταλαβεῖν. Ὅτι δὲ καὶ 89
τοιοῦτοι κόσμοι εἰσὶν ἄπειροι τὸ πλῆθος ἔστι καταλαβεῖν, καὶ ὅτι καὶ ὁ τοιοῦτος δύναται κόσμος γίνεσθαι (καὶ ἐν κόσμῳ καὶ μετακοσμίῳ, ὃ λέγομεν μεταξὺ κόσμων διάστημα) ἐν πολυκένῳ τόπῳ καὶ οὐκ ἐν μεγάλῳ εἰλικρινεῖ καὶ κενῷ, καθάπερ τινές p. 38
φασιν, ἐπιτηδείων τινῶν σπερμάτων ῥυέντων ἀφ' ἑνὸς κόσμου ἢ μετακοσμίου ἢ ἀπὸ πλειόνων κατὰ μικρὸν προσθέσεις τε καὶ διαρθρώσεις καὶ μεταστάσεις ποιούντων ἐπ' ἄλλον τόπον,

---

1 φέρει *Kuehn*: φέρειν Ω 2 ἢ Ω: *corr. Woltjer* | οὐ⟨χ ὡς⟩ τὰ ἐν *Croen. cf.* F οὕτως 3 *post* γὰρ *add.* F ἃ θεωρεῖται ἢ ὑπάρχει· καὶ οὕτως ἐν τοῖς μετεώροις φαινόμενα· ταῦτα γὰρ | γίνεσθαι *Leop.*: γενέσθαι Ω 4 ἐπὶ] ἔτι *Us. falso; scil.* '*secundum ea, quae congruunt cum viso, explanandum*' 7 *sqq. cf. Diels, Vorsokr. II*[3] *7, 29 sqq.* 9 καὶ καταλήγουσα . . . πυκνῷ *et* καὶ οὗ . . . 10 λήψεται *seclusit Us. ut additamenta ad v. 9 et 7 sq., sed cf. [Aët.] p. 336 Dox. Di. et Lucr. I 1102 sqq. La.* 9 κατα *delevi* | καὶ *fort. delendum* 10 καὶ λήγουσαν *est v. l. ad 9* καὶ καταλήγουσα: καὶ λήγουσα *Gass.* 13 ἐν *add. Us.* 16 καὶ *primum del. Schn.* | καὶ ἐν . . . 17 διάστημα *seclusi ut interpretamentum ad* ἐν πολυκένῳ τόπῳ 16 κόσμῳ καὶ *del. Gass.* | '*fort.* κἂν μετακοσμίῳ' *Us.* 17 μετὰ κόσμω B[1] 18 εἰλικρινεῖ καὶ] καὶ εἰλικρινεῖ *Brieger, Diels* εἰλικρινεῖ *Gass.* | τινὲς *Cas.*: τινὰ Ω; *sunt Philos. Abderitae* 19 τινῶν *om.* FZf | κόσμου ἢ] κόσμου καὶ FZf, γρ P[3] 20 ἢ ἀπὸ BP[1]Co ἢ καὶ ἀπὸ FP[3]Zf 21 *neque*

ἐὰν οὕτω τύχῃ, καὶ ἐπαρδεύσεις ἐκ τῶν ἐχόντων ἐπιτηδείως ἕως τελειώσεως καὶ διαμονῆς ἐφ᾽ ὅσον τὰ ὑποβληθέντα θε-
90 μέλια τὴν προσδοχὴν δύναται ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ ἀθροισμὸν δεῖ μόνον γενέσθαι οὐδὲ δῖνον ἐν ᾧ ἐνδέχεται κόσμον γίνεσθαι κενῷ κατὰ τὸ δοξαζόμενον ἐξ ἀνάγκης, αὔξεσθαί τε, ἕως ἂν ἑτέρῳ προσκρούσῃ, καθάπερ τῶν φυσικῶν καλουμένων φησί τις. τοῦτο γὰρ μαχόμενόν ἐστι τοῖς φαινομένοις.

Ἥλιός τε καὶ σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα ⟨οὐ⟩ καθ᾽ ἑαυτὰ γενόμενα ὕστερον ἐμπεριελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ κόσμου καὶ ὅσα γε δὴ σῴζει, ἀλλ᾽ εὐθὺς διεπλάττετο καὶ αὔξησιν ἐλάμβανεν (ὁμοίως δὲ καὶ γῆ καὶ θάλαττα) κατὰ προσκρίσεις καὶ δινήσεις
p. 39 λεπτομερῶν τινων φύσεων, ἤτοι πνευματικῶν ἢ πυροειδῶν ἢ τὸ συναμφότερον· καὶ γὰρ ταῦτα οὕτως ἡ αἴσθησις ὑπο-
91 βάλλει. Τὸ δὲ μέγεθος ἡλίου τε ⟨καὶ σελήνης⟩ καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρων κατὰ μὲν τὸ πρὸς ἡμᾶς τηλικοῦτόν ἐστιν ἡλίκον φαίνεται. (τοῦτο καὶ ἐν τῇ ια̅ Περὶ φύσεως· 'εἰ γάρ', φησί, 'τὸ μέγεθος διὰ τὸ διάστημα ἀποβεβλήκει, πολλῷ μᾶλλον ἂν τὴν χρόαν'.) ἄλλο γὰρ τούτῳ συμμετρότερον διάστημα οὐθέν ἐστι·

λαμβανόντων post διαρθρώσεις inserere neque ποιούντων per zeugma dictum corrigere licet

1 ἂν **FZf**, γρ **P³** | ἔκ τινων ἐχόντων ἐπιτηδείους *Mei.* 2 διαμονὴν *Us., cf. Giu. IV p. 49* | ἐφ᾽ ὅσον] ἐφ᾽ ὃ καὶ **P¹Co** 3 προσοχὴν **FZf**, γρ *in mg.* **P³** 4 δῖνον **P²(Q)Co** δεῖνον **P¹** δεινὸν **BFZf** 7 τις: *Democritus (Leucippus)* 8 οὐ *inser. Aldobr.; contra Democritum dicit Ep., cf. tamen Pascal, Studi critici su Lucr. 167* | αὐτὰ **FZf** 9 γινόμενα **PCo** | καὶ ὅσα γε δὴ σῴζει *ut glossema eicit Us., post* θάλαττα *11 collocat Gass.*
10 δὴ σῴζει . . . 11 γῆ *om.* **F¹**, *add. in mg:* **F²** 10 σῴζει, ἀλλ᾽] συζῇ *(cum Us.)* ἄλλα, *(cum Ambros.) Pascal* 11 ὁμοίως . . . θάλαττα *additamentum esse ad vs. 8 iudicat Us.* 13 [ἢ τὸ συνα]μφότερον *ras. m.¹* **F** ἤτοι συναμφοτέρων *Gass., fort. delendum cf. p. 31, 2. 8 sq.* 14 καὶ σελήνης *ins. Us., sed cf. Giu. IV 69*
15 μὲν τὸ *Schn.:* μέντοι Ω | ἡλίκον] οἷον **FCo** ἡλίκον ὁποῖον **Zf** | *cf. Pap. Oxyrh. 215 (Croenert, Rh. Mus. LXII, 123 sqq.)*
17 ἀπεβεβλήκει *Us.* | ἂν *om.* **F**, *ante* μᾶλλον *hab.* **Zf** 18 χρό∗αν **B** χ[ρό]αν **F¹** | ἄλλω **B** ἀλλ᾽ οὐ *Us., qui* ἀλλ᾽ οὐ . . . ἐστι *loco a Laertio Diog. ex libro De natura allegato adnectit ut Gass.* | συμμετρώτερον **B¹Zf** συμμετρούμενον *Lachmann*

κατὰ δὲ τὸ καθ᾽ αὑτὸ ἤτοι μεῖζον τοῦ ὁρωμένου ἢ μικρῷ ἔλαττον ἢ τηλικοῦτον (οὐχ ἅμα). οὕτω γὰρ καὶ τὰ παρ᾽ ἡμῖν πυρὰ ἐξ ἀποστήματος θεωρούμενα κατὰ τὴν αἴσθησιν θεωρεῖται. καὶ πᾶν δὲ τὸ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἔνστημα ῥᾳδίως διαλυθήσεται, ἐάν τις τοῖς ἐναργήμασι προσέχῃ, ὅπερ ἐν τοῖς περὶ φύσεως βιβλίοις δείκνυμεν. Ἀνατολὰς καὶ δύσεις ἡλίου 92 καὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρων καὶ κατὰ ἄναψιν γίνεσθαι δυνατὸν καὶ κατὰ σβέσιν, τοιαύτης οὔσης περιστάσεως (καὶ καθ᾽ ἑκατέρους τοὺς τρόπους), ὥστε τὰ προειρημένα ἀποτελεῖσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. ⟨καὶ⟩ κατ᾽ ἐκφάνειάν τε ὑπὲρ γῆς καὶ πάλιν ἐπιπρόσθησιν τὸ προειρημένον p. 40 δύναιτ᾽ ἂν συντελεῖσθαι· οὐδὲ γάρ τι τῶν φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. Τάς τε κινήσεις αὐτῶν οὐκ ἀδύνατον μὲν γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ ὅλου οὐρανοῦ δίνην, ἢ τούτου μὲν στάσιν, αὐτῶν δὲ δίνην κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου ἀνάγκην ἀπογεννηθεῖσαν (ἐπ᾽ ἀνατολῇ τὰ τῇ θερμασίᾳ 93 . . .) ⟨ἢ καὶ⟩ κατά τινα ἐπινέμησιν τοῦ πυρὸς ἀεὶ ἐπὶ τοὺς ἑξῆς τόπους ἰόντος. Τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης ἐνδέχεται μὲν γίνεσθαι κατὰ λόξωσιν οὐρανοῦ οὕτω τοῖς χρόνοις κατηναγκασμένου· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ ἀέρος ἀντέξωσιν ἢ καὶ ὕλης ἀεὶ ἐπιτηδείας ἐχομένης ἐμπιπραμένης, τῆς δὲ καταλειπομένης·

---

1 καθ᾽ αὑτὸ *Us.*: καθ᾽ αὐτὸν **P**[1](**Q**)**Co** κατ᾽ αὐτὸ **FP**[3]**Zf** κατ᾽ αὐτὸν **B** | ἤ τοι ἔλαττον μικρῷ **F** ἢ ἔλαττον μικρῷ **Zf** 2 οὐχ ἅμα *secl. Ko.* τυχὸν *Lachmann* τυγχάνει *Us.* 6 περὶ *om.* **B** | βυβλίοις *Us.* 7 ἄναψίν ⟨τε⟩ *Us.* | γίνεσθαι *Schn.*: γενέσθαι Ω 8 δύνασθαι Ω: *corr. Us* | καὶ σβέσιν *Us.* | καὶ *posterius om.* **Zf** | καὶ . . . 9 τρόπους *eiecit Us., cf. vs. 2* 9 ἑτέρους **FZf**, γρ *in mg.* **P**[h] | τρόπους *Mei.*: τόπους Ω 10 οὐδὲ **B** | καὶ *ins. Us.* 11 ἐπιπρόσθησιν *Cob.*: ἐπιπροσθέτησιν (ἐπὶ πρ.) Ω *cf. p. 32, 10; 33, 2. 10* 14 ἢ . . . 15 δίνην *om.* **FZf** 15 μὲν στάσιν, αὐτῶν δὲ **P**[2](**QW**)**Co** μὲν αὐτῶν στάσιν δὲ **P**[1] μὲν^{α} ∗∗ αὐτῶν^{γ} στάσιν^{δ} δὲ^{β} **B** (α·β·γ·δ *sscr.* **B**[2]) | τὴν] τιν᾽? 16 ἐπ᾽ . . . θερμασίᾳ *seclusi, quod neque cum eis quae antecedunt, neque cum eis quae sequuntur, cohaerent* | τὰ τῇ **B** τα τη **P**[1] εἶτα τῇ **P**[2](**QW**)**Co**, (τῆι) **FZf** ∗∗∗ ⟨σφοδρο⟩τάτῃ *Us. cf. Lucr. V 519—525* 17 ἢ καὶ *supplevi* | κατά τινα ἐπινέμησιν *om.* **FZf** 21 ἐπιτηδείως **Z**[3]**f** |

ἢ καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιαύτην δίνην κατειληϑῆναι τοῖς ἄστροις τούτοις, ὥσϑ᾽ οἷόν τιν᾽ ἕλικα κινεῖσϑαι. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ οὐϑενὶ τῶν ἐναργημάτων διαφωνεῖ, ἐάν τις ἀεὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων μερῶν ἐχόμενος τοῦ δυνατοῦ εἰς τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις ἕκαστον τούτων δύνηται ἐπανάγειν, μὴ φοβούμενος τὰς ἀνδραποδώδεις ἀστρολόγων τεχνιτείας.

94 Κένωσίς τε σελήνης καὶ πάλιν πλήρωσις καὶ κατὰ στροφὴν
p. 41 τοῦ σώματος τούτου δύναιτ᾽ ἂν γίνεσϑαι καὶ κατὰ σχηματισμοὺς ἀέρος ὁμοίως, ἔτι τε καὶ κατ᾽ ἐπιπροσϑήσεις καὶ κατὰ πάντας τρόπους, καϑ᾽ οὓς καὶ τὰ παρ᾽ ἡμῖν φαινόμενα ἐκκαλεῖται εἰς τὰς τούτου τοῦ εἴδους ἀποδόσεις, ἐὰν μή τις τὸν μοναχῇ τρόπον κατηγαπηκὼς τοὺς ἄλλους κενῶς ἀποδοκιμάζῃ, οὐ τεϑεωρηκὼς τί δυνατὸν ἀνϑρώπῳ ϑεωρῆσαι καὶ τί ἀδύνατον, καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατα ϑεωρεῖν ἐπιϑυμῶν. Ἔτι τε ἐνδέχεται ⟨μὲν⟩ τὴν σελήνην ἐξ ἑαυτῆς ἔχειν τὸ φῶς, ἐνδέχεται δὲ
95 ἀπὸ τοῦ ἡλίου. καὶ γὰρ παρ᾽ ἡμῖν ϑεωρεῖται πολλὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν ἔχοντα, πολλὰ δὲ ἀφ᾽ ἑτέρων. καὶ οὐϑὲν ἐμποδοστατεῖ τῶν ἐν τοῖς μετεώροις φαινομένων, ἐάν τις τοῦ πλεοναχοῦ τρόπου ἀεὶ μνήμην ἔχῃ καὶ τὰς ἀκολούϑους αὐτοῖς ὑποϑέσεις ἅμα καὶ αἰτίας συνϑεωρῇ καὶ μὴ ἀναβλέπων εἰς τὰ ἀνακόλουϑα ταῦτ᾽ ὀγκοῖ ματαίως καὶ καταρρέπῃ ἄλλοτε ἄλλως ἐπὶ τὸν

ἐχομένης FP³Zf ἐχομένοις BP¹Co ἐχομένως *Us.* | ἐμπιπραμένης Zf -μένοις PCoF: *om.* B | δὲ καταλειπομένης *scri.*: δὲ καταλιπούσης Ω δ᾽ ἐκλιπούσης *Us.*

1 κατειληϑῆναι *om.* FZf 2 τιν᾽ *Us.*: τε Ω | ἕνικα F¹ εἵλικα Co ἕν σοι κατα- Zf 3 οὐϑενὶ *Us.*: οὐϑὲν (οὐδὲν F) Ω 4 αἰεὶ P³FZf 6 ἐπανάγειν *scri. cf. p. 47, 4; 56, 10* ἀπάγειν PCoFZf ἐπάγειν B ἀνάγειν *Schn.* | τῶν ἀστρολόγων FZf 8 κενώσεις et πληρώσεις Ω: *corr. Us. nisi* δυνατὸν *infra ponas* | καταστροφὴν Ω: *corr. Gass.* 9 δύναιντ᾽ *Mei.* 10 ὁμοίου *Giu., sed cf. p. 31, 20* | κατ᾽ ἐπιπροσϑήσεις *Cob.*: κατὰ προσϑετήσεις Ω κατὰ ἐπιπροσϑετήσεις *Schn. (Aldobr.)* 13 καταγαπηκὼς BP¹Co 14 οὔτε ϑεωρητικῶς Ω (-ὼς B¹): *corr. Cob.* 16 μὲν *ins. Us.* 18 τῶν *om.* BP¹Co 20 αὐτοῖς] αὐτῷ *Gass., sed cf. p. 29, 4* 21 συνϑεωρεῖ BP¹FZ 22 ταῦτ᾽ ὀ[γκοῖ] ματαίως καὶ καταρρέπῃ *ras.* m² B ταυτὸν κυματαίως καὶ καταρρέπη (-ρεπῇ P³) PCo ταυτὸν ··· καὶ καταρρεπῇ F¹ κυμα-

μοναχὸν τρόπον. Ἡ δὲ ἔμφασις τοῦ προσώπου ἐν αὐτῇ δύναται μὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ παραλλαγὴν μερῶν καὶ κατ' ἐπιπρόσθησιν, καὶ ὅσοι ποτ' ἂν τρόποι θεωροῖντο τὸ σύμφωνον
τοῖς φαινομένοις κεκτημένοι. ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν μετεώρων 96
τὴν τοιαύτην ἴχνευσιν οὐ προετέον. ἣν γάρ τις ᾖ μαχόμενος p. 48
τοῖς ἐναργήμασιν, οὐδέποτε μὴ δυνήσεται ἀταραξίας γνησίου μεταλαβεῖν.

Ἔκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης δύναται μὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ σβέσιν, καθάπερ καὶ παρὰ ἡμῖν τοῦτο θεωρεῖται γινόμενον· καὶ ἔτι κατ' ἐπιπρόσθησιν ἄλλων τινῶν, ἢ γῆς ἢ οὐρανοῦ ἤ τινος ἑτέρου τοιούτου. καὶ ὧδε τοὺς οἰκείους ἀλλήλοις τρόπους συνθεωρητέον, καὶ τὰς ἅμα συγκυρήσεις τινῶν ὅτι οὐκ ἀδύνατον γίνεσθαι. (ἐν δὲ τῇ ιβ̅ Περὶ φύσεως ταὐτὰ λέγει καὶ πρός, ἥλιον ἐκλείπειν σελήνης ἐπισκοτούσης, σελήνην δὲ τοῦ τῆς γῆς
σκιάσματος, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀναχώρησιν. τοῦτο δὲ καὶ Διογένης 97
ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῇ α̅ τῶν Ἐπιλέκτων.) Ἔτι τε τάξις περιόδου, καθάπερ ἔνια καὶ παρ' ἡμῖν τῶν τυχόντων γίνεται, λαμβανέσθω· καὶ ἡ θεία φύσις πρὸς ταῦτα μηδαμῇ προσαγέσθω, ἀλλ' ἀλειτούργητος διατηρείσθω καὶ ἐν τῇ πάσῃ μακαριότητι. ὡς εἰ τοῦτο μὴ πραχθήσεται, ἅπασα ἡ τῶν μετεώρων αἰτιολογία ματαία ἔσται, καθάπερ τισὶν ἤδη ἐγένετο οὐ δυνατοῦ τρόπου

ταίως *lacunae sscr.* F^2 ταυτὸν καὶ καταρρεπῆ (καὶ *sscr.* m^1) Z^1 ταυτὰ καὶ καταρρεπῆ Z^3f

2 γενέσθαι B | ἐπιπροσθέτησιν Ω: *corr. Cob.* 3 ποτ' *Us.*: πάντα Ω | τρόπον FZf 5 ἴχνευσιν *Us.*: ἰχνεύειν Ω αἰτίαν ἰχνεύειν *Cob.* | προσθετέον FZf, γρ *in mg.* P^3 προσετέον *C. Fr. Hermann* | τις ᾖ *Us. (Gass.)*: τισὶ B τισι FZf τίσι * *ex* τίσιν P τίσιν Co | μαχόμενος *Gass.*: μαχομένοις BP^1Co βαλλομένοις FZf, γρ P^3 6 μὴ *om.* FP^3Zf | *an* γνησίως? 9 καὶ καθάπερ καὶ BP^1Co | παρ' P^2CoFZf 10 ἔτι *Mei.*: ἤδη Ω *cf. p. 34, 16* | ἐπιπρόσθησιν *Cob.*: ἐπιπρόσθεσιν BP^1Co ἐπιπροσθέτησιν FP^3Zf | οὐρανοῦ ἢ] ἀοράτου *Us. p. XVIIIsq. vix recte* 12 θεωρητέον FP^3Zf | συγκυρήσεις B (B^2 *ex corr.?*) P^2(Q)Co συγκρίσεις P^1FZf 13 δωδεκάτη B δυοδεκάτη f | ταῦτα Ω: *corr. Us.* | πρός] τὸν πρὸς FZ^1 τὸν Z^3f 15 καὶ *prius eras.* P^2 *om.* CoZf 16 πρώτη B πρώτῳ f | ⟨ἡ⟩ τάξις *Brieger* 20 ἡ BF ἡ περὶ PCo περὶ Zf | αἰτιολογία *Gass.*: [ἀντι]λογία *ras. m.*^{2} F ἀντιλογία *reliqui*

p. 43 *ἐφαψαμένοις, εἰς δὲ τὸ μάταιον ἐκπεσοῦσι τῷ καθ' ἕνα τρόπον μόνον οἴεσθαι γίνεσθαι, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τοὺς κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐκβάλλειν εἴς τε τὸ ἀδιανόητον φερομένους καὶ τὰ φαινόμενα, ἃ δεῖ σημεῖα ἀποδέχεσθαι, μὴ δυναμένους συνθεωρεῖν.*

98 *Μήκη νυκτῶν καὶ ἡμερῶν παραλλάττοντα . . . καὶ παρὰ τὸ ταχείας ἡλίου κινήσεις γίνεσθαι καὶ πάλιν βραδείας ⟨καὶ⟩ (ὑπὲρ γῆς) παρὰ τὸ μήκη τόπων παραλλάττοντα . . . (καὶ τόπους τινὰς περαιοῦντα τάχιον), ὡς καὶ παρὰ ἡμῖν (ἢ καὶ βραδύτερον) τινα θεωρεῖται, οἷς συμφώνως δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν μετεώρων. οἱ δὲ τὸ ἓν λαμβάνοντες τοῖς τε φαινομένοις μάχονται καὶ τοῦ ᾗ δυνατὸν ἀνθρώπῳ θεωρῆσαι διαπεπτώκασιν.*

Ἐπισημασίαι δύνανται γίνεσθαι καὶ κατὰ συγκυρήσεις καιρῶν, καθάπερ ἐν τοῖς ἐμφανέσι παρ' ἡμῖν ζῴοις, καὶ
p. 44 99 *παρ' ἑτεροιώσεις ἀέρος καὶ μεταβολάς· ἀμφότερα γὰρ ταῦτα*
οὐ μάχεται τοῖς φαινομένοις. ἐπὶ δὲ ποίοις παρὰ τοῦτο ἢ τοῦτο τὸ αἴτιον γίνεται, οὐκ ἔστι συνιδεῖν.

Νέφη δύναται γίνεσθαι καὶ συνίστασθαι καὶ παρὰ πιλήσεις ἀέρος πνευμάτων συνώσει καὶ παρὰ περιπλοκὰς ἀλληλούχων ἀτόμων καὶ ἐπιτηδείων εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι καὶ κατὰ ῥευμάτων συλλογὴν ἀπό τε γῆς καὶ ὑδάτων· καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους

---

1 *τῷ* **Zf** *τὸ* **BPCoF** 2 *μόνον post γίνεσθαι transp.* **FZf** | *πάντας om.* **F** *ἅπαντας* **Zf** 3 *φερομένοις et* 4 *δυναμένοις Gass.* 4 *ἃ δεῖ*] *δὴ* **FZf** *δεῖ γρ in mg.* **P³** 5 *συνθεωρεῖν Mei.: σὺν θεῷ χαίρειν Ω* 6 . . . 9 *verba confusa sunt ex duabus eiusdem rei tractationibus, quarum altera a Diogene iuxta columnam epistulae scripta erat (cf. vs. 9)* 6 *παραλλάττει Schn. παραλλάττοντα ἐνδέχεται γίνεσθαι Mei.* 7 *καὶ addidi cum Kuehnio* 8 *ὑπὲρ γῆς cf. Lucr. V 680 sqq.* | *τὸ*] *τῶ* **B** *τὸ τὰ Gass. τὰ Kuehn* | *παραλλάττειν Gass.* 9 *περαιοῦν Us.: περαιοῦσθαι Gass.* | *παρ'* **FP³Zf** | *ἢ βραδύτερον* **PCo**, *cum τάχιον coniunxit Gass.* 12 *ᾗ Us.: εἰ Ω τί Mei.* 13 *γενέσθαι* **FP³Zf** | *καὶ om.* **B** 15 *ἑτέροις ὡσεὶ Ω: corr. Us.* | *μεταβολῆς Ω: corr. Kuehn* 16 *ἐπὶ Us.: ἔτι* **FP³Zf** *ἤδη* **BP¹Co** *cf. p. 33, 10* 17 *συνιδ[εῖν νέ]φη ras. m.²* **B** *συνιδεῖν ἔφη* **P¹Co** *συνιδεῖν ἐφ' ᾗ* **FP³Zf** 18 *δύναται post συνίστασθαι transp.* **FZf** 19 *συνώσει (Aldobr.) Gass.: συνώσεως Ω* 20 *τὸ om.* **FZf**

πλείους αἱ τῶν τοιούτων συστάσεις οὐκ ἀδυνατοῦσι συντελεῖσθαι. Ἤδη δ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν ᾗ μὲν θλιβομένων, ᾗ δὲ μεταβαλλόντων ὕδατα δύναται συντελεῖσθαι, ἔτι τε (πνεύματα κατὰ **100** *ἀποφορὰν ἀπὸ ἐπιτηδείων τόπων) καὶ δι᾽ ἀέρος κινουμένων, βιαιοτέρας ἐπαρδεύσεως γινομένης ἀπό τινων ἀθροισμάτων ἐπιτηδείων εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιπέμψεις.*

Βροντὰς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πνεύματος ἐν τοῖς κοιλώμασι τῶν νεφῶν ἀνείλησιν, καθάπερ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀγγείοις, καὶ παρὰ πυρὸς πεπνευματωμένου βόμβον ἐν αὐτοῖς, καὶ κατὰ ῥήξεις δὲ νεφῶν καὶ διαστάσεις, καὶ κατὰ παρατρί- p. 45 *ψεις νεφῶν καὶ †τάξεις πῆξιν εἰληφότων κρυσταλλοειδῆ· καὶ τὸ ὅλον καὶ τοῦτο τὸ μέρος πλεοναχῶς γίνεσθαι λέγειν ἐκκαλεῖται τὰ φαινόμενα. Καὶ ἀστραπαὶ δ᾽ ὡσαύτως γίνονται* **101** *κατὰ πλείους τρόπους· καὶ γὰρ κατὰ παράτριψιν καὶ σύγκρουσιν νεφῶν ὁ πυρὸς ἀποτελεστικὸς σχηματισμὸς ἐξολισθαίνων ἀστραπὴν γεννᾷ· καὶ κατ᾽ ἐκριπισμὸν ἐκ τῶν νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων τῶν τοιούτων σωμάτων ἃ τὴν λαμπηδόνα ταύτην παρασκευάζει· καὶ κατ᾽ ἐκπιασμόν, θλίψεως τῶν νεφῶν γινομένης εἴθ᾽ ὑπ᾽ ἀλλήλων εἴθ᾽ ὑπὸ πνευμάτων· καὶ κατ᾽ ἐμπερίληψιν δὲ τοῦ ἀπὸ τῶν ἄστρων κατεσπαρμένου φωτός, εἶτα συνελαυνομένου ὑπὸ τῆς κινήσεως νεφῶν τε καὶ πνευμάτων*

---

2 ἤδη δ᾽] ἤδη δὲ **B** ἠδ᾽ **F** | ἀπ᾽ *Kuehn*: ἐπ᾽ Ω | μεταβαλλόντων: *cf. Ep. Π. φύσ. ΙΔ fr. 6 (Zeitschr. f. d. österr. Gymn. 1867, 210)* 3 πνεύματα . . . 4 τόπων *seclusi tamquam reliquias scholii 'doxographici'; verba sunt de conceptione umoris (Lucr. VI 503 sqq.) vel de origine ventorum (Lucr. VI 529)* 3 πν.] ῥεύματα *Mei. cf. p. 34 vs. 20* 4 καὶ δι᾽ ἀέρος] δι᾽ ἀέρος **P³Zf** διαφόρων **F** 5 *cf. Lucr. VI 517 sqq.* 8 καθάπερ κτλ. *cf. [Aristot.] De mundo 395ᵃ 14* 9 πνευματωμένου **B** 10 καὶ καταρρήξεις **P¹CoF** | δὲ *om.* **FZ¹** | διασπάσεις *Us.* 11 δὲ νεφῶν καὶ **FP³Zf** | καὶ τάξεις **BPCo** καὶ κατάξεις **Zf** καὶ διαστάσεις **F** καὶ πατάξεις *Gass cf. Theophr. Fr. meteor. Sitz. Heidelb. Ak. 1918, 13 § 5*
12 πλεοναχῶς *om.* **FZf** 17 τῶν τοιούτων σωμάτων *om.* **FZf** 18 κατ᾽ ἐπασμὸν **Zf** κατ᾽ ἐκπιεσμὸν *Gass. cf. Ep. Περὶ φύσ. XXVIII (Hermes XXIX (1894) p. 9ᵇ 28)*: πιεσμούς
20 κατεσπαρμένου **F**? *Schn. secutus Aldobrandinum*: κατεσπειραμένου *reliqui*

καὶ διεκπίπτοντος διὰ τῶν νεφῶν· ἢ κατὰ διήθησιν ⟨διὰ⟩ τῶν νεφῶν τοῦ λεπτομερεστάτου φωτὸς (ἢ ἀπὸ τοῦ πυρὸς νέφη συνειλέχθαι καὶ τὰς βροντὰς ἀποτελεῖσθαι) καὶ κατὰ τὴν τούτου κίνησιν· καὶ κατὰ τὴν τοῦ πνεύματος ἐκπύρωσιν τὴν
p. 46 *γινομένην διά τε συντονίαν φορᾶς καὶ διὰ σφοδρὰν κατείλη-*
102 *σιν· καὶ κατὰ ῥήξεις δὲ νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων ⟨καὶ⟩ ἔκπτωσιν τῶν πυρὸς ἀποτελεστικῶν ἀτόμων καὶ τὸ τῆς ἀστραπῆς φάντασμα ἀποτελουσῶν· καὶ κατ' ἄλλους δὲ πλείους τρόπους ῥαδίως ἔσται καθορᾶν ἐχόμενον ἀεὶ τῶν φαινομένων καὶ τὸ τούτοις ὅμοιον δυνάμενον συνθεωρεῖν. Προτερεῖ δὲ ἀστραπὴ βροντῆς ἐν τοιᾷδέ τινι περιστάσει νεφῶν καὶ διὰ τὸ ἅμα τῷ τὸ πνεῦμα ἐμπίπτειν ἐξωθεῖσθαι τὸν ἀστραπῆς ἀποτελεστικὸν σχηματισμόν, ὕστερον δὲ τὸ πνεῦμα ἀνειλούμενον τὸν βόμβον ἀποτελεῖν τοῦτον· καὶ κατ' ἔμπτωσιν δὲ ἀμφοτέρων ἅμα, τῷ τάχει συντονωτέρῳ κεχρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς τὴν*
103 *ἀστραπήν, ὑστερεῖν δὲ τὴν βροντήν, καθάπερ ἐπ' ἐνίων ἐξ ἀποστήματος θεωρουμένων καὶ πληγάς τινας ποιουμένων.*

Κεραυνοὺς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πλείονας πνευμάτων συλλογὰς καὶ κατείλησιν ἰσχυράν τε ἐκπύρωσιν καὶ κατάρρηξιν μέρους καὶ ἔκπτωσιν ἰσχυροτέραν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς κάτω τόπους, τῆς ῥήξεως γινομένης διὰ τὸ τοὺς ἑξῆς τόπους πυκνοτέρους εἶναι διὰ πίλησιν νεφῶν· καὶ κατ' αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ πυρὸς ἔκπτωσιν ἀνειλουμένου, καθὰ καὶ βροντὴν ἐνδέχεται γίνεσθαι,
p. 47 *πλείονος γενομένου καὶ πνευματωθέντος ἰσχυρότερον καὶ ῥή-*

---

1 ἢ] καὶ? | διὰ *add. Schn.* 2 ἀπὸ] ὑπὸ *Mei.* 3 συνεφλέχθαι *Us., qui additamentum (ad § 100: cf. Giu. IV 193) adnotavit* | κατὰ *del. Us. cf. p. 42, 21* 4 τοῦ *om.* **FZf** 6 καὶ *ins. Gass.* 7 τῶν] τε *Us.* 8 ἀπολλουσῶν **BP¹Co** | κατ' *del. Mei.* 9 ἀεὶ *Us.*: καὶ *Ω* 11 τῆς βροντῆς **B** | διὰ τὸ ἅμα] διατόλμα **F¹Zf** 14 κατέμπτωσιν **B** *(corr. Sambucus)* κατέμπρωσιν **P¹** κατ' ἔμπρωσιν **P²CoF** κατέμπροσιν **Zf** 18 *an* πλειόνων? 19 κατὰ ῥῆξιν **BP¹Co** *sed versus 18 ... 22 non de duobus sunt modis fulminandi, qui impetu (ἰσχύι) tantum a ratione fulgurationis distant; cf. enim p. 42, 22sqq.* 22 τῶν νεφῶν **FP³Zf** | κατ' αὐτὴν *Us.*: κατὰ ταύτην *Ω* κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἔκπτ. τοῦ πυρὸς *Kuehn* 23 γίνεσθαι *post* πλείονος *hab.* **FZf**

ξαντος τὸ νέφος διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑποχωρεῖν εἰς τὰ ἑξῆς,
τῷ πίλησιν γίνεσθαι (τὸ μὲν πολὺ πρὸς ὄρος τι ὑψηλόν, ἐν ᾧ
μάλιστα κεραυνοὶ πίπτουσιν) ἀεὶ πρὸς ἄλληλα. καὶ κατ᾽ ἄλλους **104**
δὲ τρόπους πλείονας ἐνδέχεται κεραυνοὺς ἀποτελεῖσθαι· μόνον
ὁ μῦθος ἀπέστω· ἀπέσται δέ, ἐάν τις καλῶς τοῖς φαινομένοις
ἀκολουθῶν περὶ τῶν ἀφανῶν σημειῶται.

Πρηστῆρας ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ κάθεσιν νέφους
εἰς τοὺς κάτω τόπους στυλοειδῶς ὑπὸ πνεύματος ἀθρόου
ὠσθέντος (καὶ διὰ τοῦ πνεύματος πολλοῦ φερομένου), ἅμα καὶ
τὸ νέφος εἰς τὸ πλάγιον ὠθοῦντος τοῦ ἐκτὸς πνεύματος· καὶ
κατὰ περίστασιν δὲ πνεύματος εἰς κύκλον, ἀέρος τινὸς ἐπι-
συνωθουμένου ἄνωθεν, καὶ ῥύσεως πολλῆς πνευμάτων γινο-
μένης καὶ οὐ δυναμένης εἰς τὰ πλάγια διαρρυῆναι διὰ τὴν
πέριξ τοῦ ἀέρος πίλησιν. καὶ ἕως μὲν γῆς τοῦ πρηστῆρος **105**
καθιεμένου στρόβιλοι γίνονται, ὡς ἂν καὶ ἡ ἀπογέννησις κατὰ
τὴν κίνησιν τοῦ πνεύματος γίνηται· ἕως δὲ θαλάττης δῖνοι
ἀποτελοῦνται.

Σεισμοὺς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πνεύματος ἐν τῇ γῇ p. 48
ἀπόληψιν καὶ παρὰ μικροὺς ὄγκους αὐτῆς παράθεσιν καὶ
συνεχῆ κίνησιν, ὃ τὸν κραδασμὸν τῇ γῇ παρασκευάζει. καὶ τὸ
πνεῦμα τοῦτο ἢ ἔξωθεν ἐμπεριλαμβάνει ⟨ἢ⟩ ἐκ τοῦ πίπτειν
[εἰς] ἐδάφη εἰς ἀντροειδεῖς τόπους τῆς γῆς ἐκπνευματοῦντα
τὸν πεπιλημένον ἀέρα. ⟨καὶ⟩ κατ᾽ αὐτὴν δὲ τὴν διάδοσιν τῆς

---

2 *additamentum ad p. 36, 20 agnoverunt Mei. Us.* 5 τις *om.* **B** 7 κατὰ κάθεσιν **B**P^1**Co**F^2 κατάθεσιν F^1 κατὰ θέσιν **Zf**, γρ *in mg.* P^3 8 στυλοειδῶς *Us.*: ἀλλοειδῶς Ω ἑλικοειδῶς *Schn. cf. Arrhian. apud Stob. I 237, 1 W.-H.* 9 *additamentum seclusi* | τοῦ *del. Gass.* | πολλοῦ] κύκλῳ *Us.* 10 πλάγιον *Us.*: πλησίον Ω 12 *post* ἄνωθεν *gravius dist. Us.* | γινομένης *cod.* **QH** γενομένης *ceteri* 15 γίγνονται **B** γίνεται **F** 16 γένηται *Schn. ex Eudocia* 20 ὃ τὸν (ὅταν *Cas.*) κραδασμὸν *Cas., Ko.*: ὅταν κραδαστὸν **PCoFZf** ὅταν κράδαστον *addito in mg.* κράδανσιν *a m*^{2} **B** ὃ τὴν κράδανσιν *Us.* | παρασκευάζει **F** *Us.*: παρασκευάζῃ *reliqui* 21 ἢ *add. Mei.* 22 εἰς *del. Schn.* εἴσω *Diels* | ἢ *post* ἐδάφη *add.* **F**P^3**Zf** | ἐκπνευματοῦντα *Us.* ἐκπνευματοῖ *Kuehn*: ἐκ πνευμάτων Ω 23 πεπιλημένον **F**P^3**Zf** *cf. Aët. p. 381, 4 D.,*

κινήσεως ἐκ τῶν πτώσεων ἐδαφῶν πολλῶν καὶ πάλιν ἀντα-
πόδοσιν, ὅταν πυκνώμασι σφοδροτέροις τῆς γῆς ἀπαντήσῃ,
106 *ἐνδέχεται σεισμοὺς ἀποτελεῖσθαι. καὶ κατ' ἄλλους δὲ πλείους*
τρόπους τὰς κινήσεις ταύτας τῆς γῆς γίνεσθαι. (τὰ δὲ πνεύ-
ματα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ χρόνον ἀλλοφυλίας τινὸς ἀεὶ καὶ
κατὰ μικρὸν παρεισδυομένης, καὶ καθ' ὕδατος ἀφθόνου συλ-
λογήν· ⟦τὰ δὲ λοιπὰ πνεύματα γίνεται⟧ καὶ ὀλίγων πεσόντων
εἰς τὰ πολλὰ κοιλώματα, διαδόσεως τούτων γινομένης.)

Χάλαζα συντελεῖται καὶ κατὰ πῆξιν ἰσχυροτέραν, πάντοθεν
p. 49 *δὲ πνευματωδῶν περίστασιν τινῶν καὶ καταμέρισιν· καὶ* ⟨κατὰ⟩
πῆξιν μετριωτέραν, ὑδατοειδῶν ⟨δέ⟩ *τινων ὁμούρησιν ἅμα*
τήν τε σύνωσιν αὐτῶν ποιουμένην καὶ τὴν διάρρηξιν πρὸς
107 *τὸ κατὰ μέρη συνίστασθαι πηγνύμενα καὶ κατὰ ἀθρότητα. ἡ*
δὲ περιφέρεια οὐκ ἀδυνάτως μὲν ἔχει γίνεσθαι πάντοθεν τῶν
ἄκρων ἀποτηκομένων καὶ ἐν τῇ συστάσει πάντοθεν, ὡς λέγε-
ται, κατὰ μέρη ὁμαλῶς περισταμένων εἴτε ὑδατοειδῶν τινων
εἴτε πνευματωδῶν.

Χιόνα δὲ ἐνδέχεται συντελεῖσθαι καὶ ὕδατος λεπτοῦ ἐκχεομέ-
νου ἐκ τῶν νεφῶν (διὰ πόρων συμμετρίας καὶ θλίψεως ἐπιτηδείων

Sen. Nat. Qu. VI 9, 1. 12, 1 aër crassus, densatus: ἐπιλημμένον **B** ἐπειλημμένον **P**[1]**Co**, *in mg.* **P**[3] | καὶ *add. Gass.* | κατ' αὐτὴν *Us.*: κατὰ ταύτην **Ω**

1 ἀνταποδίδωσιν **Ω**: *corr. Gass.* 3 δὲ τρόπους πλείονας **FZf** 4 τὰ δὲ πνεύματα κτλ. *est 'scholion' ad § 105 (de terrae motu); Us. haec verba cum loco de turbinibus § 104 coniungebat; pro certo negari potest de ventis* (περὶ ἀνέμων) *dicta fuisse, ut ille putavit, qui iis epistulam contaminavit* 5 κατὰ χρόνον *om.* **FZf** | καὶ *del. Leop.* 7 τὰ δὲ . . . γίνεται *amov. Ko.*; *conicias* τὰ δὲ λοιπά (*scil.* ἀντίγραφα)· πνεύματα γίνεται *pro* πνεύματα συμβαίνει γίνεσθαι *(vs. 4sq.)* | ὀλίγον **BPZ** 10 τινῶν . . . 11 ὑδατ. *om.* **Zf** 10 καὶ καταμέρισιν *cf. Metrodor. p. 584 K.*: καὶ καταμέρησιν **F** καὶ κατὰ μέρισιν **BPCo** | κατὰ *ins. Mei.* 11 πῆξιν **H** *Steph.*: τῆξιν **BPCoF** | δὲ *inserui* ὑδατ. τινων, ⟨πνευματωδῶν δέ τινων⟩ *Us.*; *sed cf. vs. 16 et p. 39, 5* | ὁμούρησιν *Us.*: ὁμοῦ ῥῆξιν **Ω** 13 ἀθροότητα *Gass.* 15 ἀποτηκομένων *Sambucus*: ἀποτικ. **B** ἀποπικ. **PCo** *om.* **F**[1] *cum lacuna*, ἀποπυκνουμένων **F**[2] *om.* **Zf** 16 κατὰ *Aldobr., Gass.*: καὶ τὰ **Ω** | περιισταμένων **FP**[3]**Zf**, *cf. p. 42, 11* 19 διαφόρων **BP**[1]**Co** διαφορῶν **FP**[3]**Zf**: *corr. Kuehn* | συμμετρίων **F** συμμετρίως **P**[3]**Zf**

νεφῶν καὶ ὑπὸ πνεύματος σπορᾶς), εἶτα τούτου πῆξιν ἐν τῇ
φορᾷ λαμβάνοντος διά τινα ἰσχυρὰν ἐν τοῖς κατώτερον τόποις
τῶν νεφῶν ψυχρασίας περίστασιν· καὶ κατὰ πῆξιν δ' ἐν τοῖς
νέφεσιν ὁμαλῆ ἀραιότητα ἔχουσαν τοιαύτη πρόεσις ἐκ τῶν
νεφῶν γίνοιτο ἂν πρὸς ἄλληλα θλιβομένων, ὑδατοειδῶν τινων
συμπαρακειμένων (ἃ οἱονεὶ σύνωσιν ποιούμενα χάλαζαν ἀποτε-
λεῖ, ὃ μάλιστα γίνεται ἐν τῷ ἀέρι)· καὶ κατὰ τρῖψιν δὲ νεφῶν 108
πῆξιν εἰληφότων ἀπόπαλσιν ἂν λαμβάνοι τὸ τῆς χιόνος τοῦτο p. 50
ἄθροισμα. καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους ἐνδέχεται χιόνα συν-
τελεῖσθαι.

Δρόσος συντελεῖται καὶ κατὰ σύνοδον πρὸς ἄλληλα ἐκ τοῦ
ἀέρος τῶν τοιούτων, ἃ τῆς τοιαύτης ὑγρασίας ἀποτελεστικὰ
γίνεται· καὶ κατὰ ⟨ἀπο⟩φορὰν δὲ ἢ ἀπὸ νοτερῶν τόπων ἢ
ὕδατα κεκτημένων (ἐν οἷς τόποις μάλιστα δρόσος συντελεῖται),
εἶτα σύνοδον τούτων εἰς τὸ αὐτὸ λαβόντων καὶ ἀποτέλεσιν
ὑγρασίας καὶ πάλιν φορὰν ἐπὶ τοὺς κάτω τόπους, καθάπερ
ὁμοίως καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ πλειόνων τοιαῦτά τινα ⟨συντελού-
μενα θεωρεῖται. Καὶ πάχνη δὲ οὐ διαφερόντως⟩ συντελεῖται 109
τῶν δρόσων τούτων πῆξίν τινα ποιὰν λαβόντων διὰ περί-
στασίν τινα ἀέρος ψυχροῦ.

Κρύσταλλος συντελεῖται καὶ κατ' ἔκθλιψιν μὲν τοῦ περι-

---

1 ὑπομνήματος σπορᾶς Ω: *corr. Mei.* ὑπὸ πνεύματος φορᾶς *Cas.* καὶ θλίψεις ἐπ. ν. [καὶ] ὑπὸ πνευμάτων (*Gass.*) σφοδρᾶς *Us*; *verba* διὰ . . . σπορᾶς *fere intacta reliqui, quia ex scholio in epist. invasisse videntur* 2 κατωτάτοις **FZf**, γρ *in mg.* **P³** 4 ὁμαλὴν **FP³Zf** | ἔχουσαν **BP¹Co**, *cf. De mundo 394ᵃ 36*: ἔχουσα **FP³Zf** ἔχουσι *Mei.* | τοιαύτη **Zf** τοιαύτην **BPF** ταύτην **Co** | προαίρεσις **FZf** 5 ⟨τῶν⟩ ὑδατοειδῶν *Us., qui ut ceteri falso* θλιβομένων *a* νεφῶν *separ.* | τινων *scr. cf. p. 38, 11*: καὶ Ω 6 *et* 14 *additamenta notavi* 7 ἀέρι] ἔαρι *Us.* 8 ἂν λαμβάνοι τὸ (F?) *Schn.* ἀναλαμβάνοιτο **BP¹** ἀναλαμβάνει (-νοι **P²**) τὸ **P² CoZf** 13 καὶ κατὰ ἀποφορὰν *scri. cf. p. 35, 3 sq.*: καὶ κατὰ φορὰν (καταφορὰν **BP¹Co**) Ω 14 οἷς *Mei.*: τοῖς Ω οἵοις *Us.* 17 ἐπὶ . . . τινα *om.* **F** | πλειόνων **B** πλε∗όνων **P** (πλε.όνων **Q**) πλεόνων **CoZf** 17 . . . 18 *suppl. Us. secutus Gassendum*, συντελεῖται *ante* τοιαῦτα *transp.* **Zf** 19 τῶν . . . 20 ψυχροῦ *om.* **F¹**, *in mg. add.* **F²** 19 τούτων] τούτων τινὰ **B** τούτων ∗∗∗∗ **P** τοιούτων τινῶν *Us.* 21 μὲν *om.* **BF**

φεροῦς σχηματισμοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος, σύνωσιν δὲ τῶν σκαληνῶν καὶ ὀξυγωνίων τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὑπαρχόντων· καὶ κατὰ ἔξωθεν δὲ τῶν τοιούτων πρόσκρισιν, ἃ συνελασθέντα πῆξιν τῷ ὕδατι παρεσκεύασε, ποσὰ τῶν περιφερῶν ἐκθλίψαντα.

Ἶρις γίνεται κατὰ πρόσλαμψιν [ὑπὸ] τοῦ ἡλίου πρὸς ἀέρα ὑδατοειδῆ· ἢ κατὰ [ἀέρος] φύσιν ἰδίαν τοῦ τε φωτὸς καὶ τοῦ ἀέρος, ἢ τὰ τῶν χρωμάτων τούτων ἰδιώματα ποιήσει εἴτε πάντα εἴτε μονοειδῶς, ἀφ' οὗ πάλιν ἀπολάμποντος τὰ ὁμοροῦντα τοῦ ἀέρος χρῶσιν ταύτην λήψεται, οἵαν θεωροῦμεν . . . . κατὰ πρόσλαμψιν πρὸς τὰ μέρη. Τὸ δὲ τῆς περιφερείας τούτου φάντασμα γίνεται διὰ τὸ τὸ διάστημα πάντοθεν ἴσον ὑπὸ τῆς ὄψεως θεωρεῖσθαι, ἢ σύνωσιν τοιαύτην λαμβανουσῶν τῶν ἐν τῷ ἀέρι ⟨ἀ⟩τόμων ἢ ἐν τοῖς νέφεσιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀέρος [προσφερομένου πρὸς τὴν σελήνην] ἀποφερομένων [ἀτόμων] περιφέρειάν τινα καθίεσθαι τὴν σύγκρισιν ταύτην.

Ἅλως περὶ τὴν σελήνην γίνεται [καὶ κατὰ] πάντοθεν ἀέρος προσφερομένου πρὸς τὴν σελήνην ἢ τὰ ἀπ' αὐτῆς ῥεύματα ἀποφερόμενα ὁμαλῶς ἀναστέλλοντος ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον κύκλῳ περιστῆσαι τὸ νεφοειδὲς τοῦτο καὶ μὴ τὸ παράπαν διακρῖναι, ἢ καὶ τὸν πέριξ αὐτῆς ἀέρα ἀναστέλλοντος συμ-

---

3 συντελεσθέντα F συνελαθέντα *Gass.* 5 ὑπὸ *om.* F, *Schn., Us.* 6 κατ' ἀέρος φύσιν Ω] ἀέρος *ex vs. sequenti anticipatum del. Gass.* κατὰ κρᾶσιν *Us.*; *cf. Plin. N. H. II 150* 8 μονοειδές *Gass.* | ἀφ' οὗ . . . 10 μέρη *turbata*; *fort.* ἀφ' οὗ κτλ. *post* ὑδατοειδῆ (*v.* 6) *ponenda sunt* 9 ταῦτα FZf, γρ *in mg.* P[3] τοιαύτην *Us.* 10 *cogitavi de* ⟨ἢ⟩ κατὰ πρόσλαμψιν πρὸς τὰ νέφη | τὸ Co (*Gass.*) τὰ BPFZf 11 τούτου (*scil. 'huius rei'*) *scri.*: τοῦτο Ω | τὸ τὸ] τὸ τοῦ B τὸ Zf 13 ἀτόμων *Mei. cf. v. 15*: τομῶν Ω | αὐτοῦ] ἡλίου *Us.* 14 ἀέρος *om.* B | προσφ. . . . σελήνην *del. C. Fr. Hermann ut anticipata ex vs 17* ἀέρος . . . σελήνην *del. Us.*; *ego locum non intellego* 14 ἀποφερομένων . . . 16 πάντοθεν *om.* FZf 15 ἀτόμων *del. Us.* (*cf. vs. 13*) | καθεῖσθαι BPCo: *corr. Mei.* | εἰς τὴν PCo 16 περὶ PCo κατὰ B | καὶ κατὰ *delevi* καὶ τοῦ *Gass.* 18 ἀναστέλλοντα BPFZf -νται Co: *corr. Mei.* 19 περιστῆσαι: περὶ τῆς εἰς Ω περιστήσῃ (*Ambros.*) *Mei.* περιστῆσαι εἰς *Us.* 20 διακρῖναι *Us.*: διακρίνῃ Ω | ἀέρα αὐτῆς PCoFZf

μέτρως πάντοθεν εἰς τὸ περιφερὲς τὸ περὶ αὐτὴν καὶ παχυμερὲς περιστῆσαι. ὃ γίνεται κατὰ μέρη τινὰ ἤτοι ἔξωθεν p. 52 **111**
βιασαμένου τινὸς ῥεύματος ἢ τῆς θερμασίας ἐπιτηδείων πόρων ἐπιλαμβανομένης εἰς τὸ τοῦτο ἀπεργάσασθαι.

Κομῆται ἀστέρες γίνονται ἤτοι πυρὸς ἐν τόποις τισὶ διὰ χρόνων τινῶν ἐν τοῖς μετεώροις συντρεφομένου περιστάσεως γινομένης, ἢ ἰδίαν τινὰ κίνησιν διὰ χρόνων τοῦ οὐρανοῦ ἴσχοντος ὑπὲρ ἡμᾶς, ὥστε τὰ τοιαῦτα ἄστρα ἀναφανῆναι (ἢ αὐτὰ ἐν χρόνοις τισὶν ὁρμῆσαι διά τινα περίστασιν καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς τόπους ἐλθεῖν καὶ ἐκφανῆ γενέσθαι. τήν τε ἀφάνισιν τούτων γίνεσθαι παρὰ τὰς ἀντικειμένας ταύταις αἰτίας).

⟨Τῶν ἄστρων⟩ τινὰ ἀναστρέφεται αὐτοῦ, ὃ συμβαίνει οὐ **112**
μόνον τῷ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κόσμου ἑστάναι, περὶ ὃ τὸ λοιπὸν στρέφεται, καθάπερ τινές φασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ δίνην ἀέρος ἔγκυκλον αὐτοῖς περιεστάναι, ἣ κωλυτικὴ γίνεται τοῦ περιπολεῖν ὡς καὶ τὰ ἄλλα· ἢ καὶ διὰ τὸ ἑξῆς μὲν αὐτοῖς ὕλην ἐπιτηδείαν μὴ εἶναι, ἐν δὲ τούτῳ τῷ τόπῳ ἐν ᾧ κείμενα θεωρεῖται. καὶ κατ' ἄλλους δὲ πλείονας τρόπους τοῦτο δυνατὸν συντελεῖσθαι, ἐάν τις δύνηται τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις συλλογίζεσθαι.

Τινὰ τῶν ἄστρων πλανᾶσθαι, εἰ οὕτω ταῖς κινήσεσι χρώ- p. 53
μενα συμβαίνει, τινὰ δὲ μὴ [κινεῖσθαι] ἐνδέχεται μὲν καὶ **113**
παρὰ τὸ κύκλῳ κινούμενα ἐξ ἀρχῆς οὕτω κατηναγκάσθαι, ὥστε τὰ μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν δῖναν φέρεσθαι ὁμαλὴν οὖσαν,

---

1 *εἰς τὸ τὸ Mei.* 6 *περιστάσεώς ⟨τινος⟩ γινομένης Leop.* 7 *ἢ om.* **FZf** 8 *ἢ αὐτὰ . . .* 11 *αἰτίας additamentum agn. Us. cf. p. 31, 13—18 ἢ ⟨διὰ τὸ⟩ αὐτὰ Schn.* 11 *παρὰ τὰς ἀντικειμένας (ex -ναις* F^1) FP^3Zf *παρὰ παραστάντι κειμέναις (ex -νας* B^2) BP^1(QW) *παραστάντι κειμένω* Co 12 *τινὰ* B^2 *ex τινα* ⁑ | *τινὰ ⟨τῶν ἄστρων⟩ ἀναστρ. Schn. τινὰ ἄστρα στρέφεσθαι deleto ὃ Us.; iam non de cometis est locus* 14 *τῷ] τὸ* B^1P^1 | *δ[ί]ν[η]ν ras.* m^2 B *διυιν* P^1 15 *αὐτοῖς Gass.: αὐτῷ Ω*
22 *συμβαίνειν* BP^1Co | *δὲ μὴ] δ' ὁμαλῶς Us. δὲ μή, ⟨ἀλλ' ὁμαλῶς⟩ Ko.* | *κινεῖσθαι delevi πλανᾶσθαι Gass.* 23 *τὸ] τῷ* B^1PCoZf 24 *δ[ί]ναν ras.* m^2 B *δίναν* P^1Co, *cf. Croen. Mem. Gr. Herc. 159: δίνην* FP^2Zf | *ὁμαλῇ Us. cf. p. 39, 4; 42, 3*

τὰ δὲ κατὰ τὴν ἅμα τισὶν ἀνωμαλίαις χρωμένην· ἐνδέχεται δὲ καὶ καθ' οὓς τόπους φέρεται οὗ μὲν παρεκτάσεις ἀέρος εἶναι ὁμαλεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνωθούσας κατὰ τὸ ἑξῆς ὁμαλῶς τε ἐκκαούσας, οὗ δὲ ἀνωμαλεῖς οὕτως ὥστε τὰς θεωρουμένας παραλλαγὰς συντελεῖσθαι. τὸ δὲ μίαν αἰτίαν τούτων ἀποδιδόναι, πλεοναχῶς τῶν φαινομένων ἐκκαλουμένων, μανικὸν καὶ οὐ καθηκόντως πραττόμενον ὑπὸ τῶν τὴν ματαίαν ἀστρολογίαν ἐξηλωκότων καὶ εἰς τὸ κενὸν αἰτίας τινῶν ἀποδιδόντων, ὅταν τὴν θείαν φύσιν μηθαμῇ λειτουργιῶν ἀπολύωσι.

114 *Τινὰ ἄστρα ὑπολειπόμενά τινων θεωρεῖσθαι συμβαίνει καὶ παρὰ τὸ βραδύτερον συμπεριφέρεσθαι τὸν αὐτὸν κύκλον περιόντα, καὶ παρὰ τὸ τὴν ἐναντίαν κινεῖσθαι ἀντισπώμενα ὑπὸ τῆς αὐτῆς δίνης, καὶ παρὰ τὸ περιφέρεσθαι τὰ μὲν διὰ πλείονος τόπου, τὰ δὲ δι' ἐλάττονος, τὴν αὐτὴν δῖναν περικυκλοῦντα. τὸ δὲ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι περὶ τούτων καθῆκόν ἐστι τοῖς τερατεύεσθαί τι πρὸς τοὺς πολλοὺς βουλομένοις.*

p. 54 *Οἱ λεγόμενοι ἀστέρες ἐκπίπτειν (καὶ) παρὰ μέρος (καὶ παρὰ τρῖψιν† ἑαυτῶν) δύνανται συντελεῖσθαι (καὶ παρὰ ἔκπτωσιν οὗ ἂν ἡ ἐκπνευμάτωσις γένηται), καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστραπῶν*
115 *ἐλέγομεν· καὶ κατὰ σύνοδον δὲ ἀτόμων πυρὸς ἀποτελεστικῶν, συμφυλίας γενομένης εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι, καὶ κατὰ κίνησιν οὗ ἂν ἡ ὁρμὴ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν σύνοδον γένηται· καὶ κατὰ πνευμάτων δὲ συλλογὴν ἐν πυκνώμασί τισιν [ἐν] ὀμιχλοειδέσι*

---

1 κατὰ τὴν ἅμα τισὶν Ω: κατ' αὐτὴν ἅμα τισὶν *Mei.* κατά τινα δίνησιν *Us.* 2 μὲν *om* FP[3]Zf 3 ὁμαλὰς FP[3]Zf 6 πλεοναχὰς *Byw., sed cf. p. 32, 11; 35, 12* 8 τινῶν] ἄστρων *Us.* 9 ὅταν] ὅπως ἂν *Lortzing* | μηδαμῇ (α *ex corr.* F) FP[3]Zf (-μὴ) 11 περιιόντα f 13 τῆς αὐτῆς *scil.* τοῖς ἄλλοις *vel* τῷ οὐρανῷ *nisi mavis* αὐτῆς τῆς 14 δῖναν Co δίναν P δ[ί]να *ras.* m[2] B δίνην FZf 17 *in iis quae sequuntur scriptoris verba pannis quibusdam e loco de fulguribus (p. 35, 13 sqq.) assutis pessime corrupta sunt* | καὶ παρὰ τρίψιν] κατὰ παράτριψιν *Us.*
18 ἑαυτῶν] νεφῶν *Us.* | δύναται BP[1]Co | καὶ πυρὸς ἔκπτωσιν *Us.* 19 γίνεται FZf 20 *p. 35, 13 sqq.* 21 συμ(*ex* συν- B[2]) φιλίας BFZf | κατὰ *del. Us. cf. p. 36, 3* 22 *an* οἷ? *Us.* | ἐξ ἀρχῆς *post* σύνοδον *hab.* FZf 23 πνεύματος Ω: *correxi cf. p. 36, 18* | ἐν *om.* Zf

καὶ ἐκπύρωσιν τούτων διὰ τὴν κατείλησιν, εἴτ' [ἐπ]ἔκρηξιν ⟨ἐκ⟩ τῶν περιεχόντων, καὶ ἐφ' ὃν ἂν τόπον ἡ ὁρμὴ γένηται τῆς φορᾶς, εἰς τοῦτον φερομένων. καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι εἰς τοῦτο τελέσαι ἀμύθητοί εἰσιν.

Αἱ δ' ἐπισημασίαι αἱ γινόμεναι ἐπί τισι ζῴοις κατὰ συγκύρημα γίνονται τοῦ καιροῦ. οὐ γὰρ τὰ ζῷα ἀνάγκην τινὰ προσφέρεται τοῦ ἀποτελεσθῆναι χειμῶνα, οὐδὲ κάθηταί τις θεία φύσις παρατηροῦσα τὰς τῶν ζῴων τούτων ἐξόδους κἄπειτα τὰς ἐπισημασίας ταύτας ἐπιτελεῖ. οὐδὲ γὰρ ⟨ἂν⟩ εἰς 116
τὸ τυχὸν ζῷον κἂν μικρῷ χαριέστερον ᾖ, ἡ τοιαύτη μωρία ἐκπέσοι, μὴ ὅτι εἰς παντελῆ εὐδαιμονίαν κεκτημένον.

Ταῦτα δὴ πάντα, Πυθόκλεις, μνημόνευσον· κατὰ πολύ τε p. 55
γὰρ τοῦ μύθου ἐκβήσῃ καὶ τὰ ὁμογενῆ τούτοις συνορᾶν δυνήσῃ, μάλιστα δὲ σεαυτὸν ἀπόδος εἰς τὴν τῶν ἀρχῶν καὶ ἀπειρίας καὶ τῶν συγγενῶν τούτοις θεωρίαν, ἔτι τε κριτηρίων καὶ παθῶν, καὶ οὗ ἕνεκεν ταῦτα ἐκλογιζόμεθα. ταῦτα γὰρ μάλιστα συνθεωρούμενα ῥᾳδίως τὰς περὶ τῶν κατὰ μέρος αἰτίας συνορᾶν ποιήσει. οἱ δὲ ταῦτα μὴ καταγαπήσαντες ᾗ μάλιστα οὔτε ⟨ἂν⟩ αὐτὰ ταῦτα καλῶς συνθεωρήσαιεν οὔτε οὗ ἕνεκεν δεῖ θεωρεῖν ταῦτα περιεποιήσαντο.

---

1 *καὶ Us.*: κατ' Ω | *τούτου Us.* | ἔκρηξιν ἐκ *scri.* ἔκρηξιν *Us.*: ἐπέκρῆξιν Ω (ἐπ' ἔκριξιν B) ἐκ⟨πίπτοντος κατὰ⟩ ῥῆξιν *Ko.* **3** φερομένων *scri.* (φερομένου *Us.*): φερομένης Ω | εἰς τὸ τοῦτο FP^{3}Zf **4** ἄμυθοί *Lortzing, Heidel, cf. Croen., Rh. M. LXI 417* **9** ἂν *inser. Cob.* **10** μικρὸν F | ᾖ, ἡ] εἴη B **11** ἐκπέσοι *Cob.*: ἐκπέσῃ Ω ἐμπέσοι (*Gass.*) *Us.* πέσοι *Leop.* **14** μᾶλλον FZf, γρ P^3 | σεαυτῷ FZf | ἀπόδος εἰς BP^2(Q)Co ἀποδώσεις P^1?FZf, γρ P^3 **15** ἔτι . . . **16** παθῶν *om.* F^{1}Zf, *suppl. in mg.* F^2 **18** ἤ Ω: *corr. Kuehn* **19** ἂν *add. Us.*

EPISTULA TERTIA AD MENOECEUM.

p. 59 *Ἐπίκουρος Μενοικεῖ χαίρειν.*

122 *Μήτε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστιν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν ὅμοιός ἐστι τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτι εἶναι. ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων· μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.*

123 *Ἃ δέ σοι συνεχῶς παρήγγελλον, ταῦτα καὶ πρᾶττε καὶ μελέτα, στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτ' εἶναι διαλαμβάνων. Πρῶτον μὲν τὸν θεὸν ζῷον ἄφθαρτον καὶ μακάριον νομίζων, ὡς ἡ*
p. 60 *κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράφη, μηθὲν μήτε τῆς ἀφθαρσίας ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ πρόσαπτε· πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετὰ ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτὸν δόξαζε. θεοὶ μὲν γὰρ εἰσίν· ἐναργὴς γὰρ αὐτῶν ἐστιν ἡ γνῶσις· οἵους δ' αὐτοὺς ⟨οἱ⟩ πολλοὶ*

---

1 μενοικε P^1Co *ante corr.* μὲν· οικε B 2 μήτε νέος . . . 10 μελλόντων: *Clemens Al. Strom. IV 8, 69 p. 279, 18 St.* 2 μελέτω B^2FZP^3, *Clem. cod. Laur.* 4 ὑγιαῖνον . . . 5 ὑπάρχειν *om.* Zf 4 ὑγιαίνων B ὑγιαίνειν *Clem.* | ἢ μήπω P^3 ἢ μήπω F εἰ μήπω B μήπῶ P^1Co, *Clem.* 5 ὥραν] τὴν ὥραν *Hue., del. Us.* 6 μὴ] μήπω *Clem. vix necessario ante* παρεῖναι 7 μηκέτ' *Clem.* μὴ F | εἶναι ⟨τὴν ὥραν⟩ *Clem.* | καὶ νεωτέρῳ *Clem.* 8 χάριν *cf. Cic. De fin. I 19, 62, Vat. 17. 55 etc., Pohlenz, Hermes XL (1905) 287, Bignone, Riv. di Fil. XLIII (1915), 532* 13 παρήγγειλον Zf 14 ταῦτα διαλαμβάνων εἶναι FZf 15 *inde a* τὸν θεὸν *incipit* Φ 16 μηδὲν Φ 19 περὶ αὐτὸν Ω *om.* Φ: περὶ αὐτοῦ *Cob.* | ἐναργὴς γὰρ BP^2(QW)CoΦ ἐν. μὲν γὰρ P^1Zf ἐν. δέ F 20 ἐστιν αὐτῶν FZf | οἱ *ins. Gass.*

νομίζουσιν, οὐκ εἰσίν· οὐ γὰρ φυλάττουσιν αὐτοὺς οἵους νομίζουσιν. ἀσεβὴς δὲ οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς προσάπτων. οὐ γὰρ προ- 124
λήψεις εἰσὶν ἀλλ' ὑπολήψεις ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις. ἔνθεν αἱ μέγισται βλάβαι† αἴτιαι τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὠφέλειαι. ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντὸς ἀρεταῖς τοὺς ὁμοίους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ τοιοῦτον ὡς ἀλλότριον νομίζοντες.

Συνέθιζε δὲ ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει· στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηθὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν, οὐκ ἄπειρον προστιθεῖσα χρόνον, ἀλλὰ τὸν τῆς ἀθανασίας ἀφελομένη πόθον. οὐθὲν γάρ ἐστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν p. 61 12
τῷ κατειληφότι γνησίως τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. ὥστε μάταιος ὁ λέγων δεδιέναι τὸν θάνατον οὐχ ὅτι λυπήσει παρών, ἀλλ' ὅτι λυπεῖ μέλλων. ὃ γὰρ παρὸν οὐκ ἐνοχλεῖ, προσδοκώμενον κενῶς λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος οὐθὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδήπερ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν, ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ,

---

2 νομίζουσιν *ΩΦ (cf. Cic. De fin. I 14, 47: tenere atque servare id, quod ipsi statuerunt, non possunt)*: νουῦσιν *Us.* | ὀχ ὁ τοὺς πολλους **F**[1], *in mg.* γρ τοὺς τῶν πολλῶν **F**[2] οὐχ ὁ τοὺς πολλοὺς *Φ* 3 τοῖς θεοῖς *Φ* | προσάπτων: *desinit Φ* 5 αἴτιαι] *om.* **Co** τε *Us* | τοῖς κακοῖς] τοῖς ἀνθρώποις *Leop.* (τοῖς ἀνοις) 6 ἐπείγονται **P**[1] ἐπίγονται **B** | ὠφέλειαι ⟨τοῖς ἀγαθοῖς⟩ *(Ambr.) Gass.* | *an* αἱ μέγισται *vel* μεγίστων βλαβῶν αἰτίαι τοῖς ἀνθρώποις ἐκ θ. ἐπ. καὶ ὠφελειῶν? *cf. Philod. De piet. p. 86, 24 G. Us. Epic. p. XXsq., Bignone Riv. di Fil. XLIII (1915) 540sq.* 8 νομίζοντες] ἀποδοκιμάζοντες *Ko.* 9 μηθὲν *Hue.* 11 τοῦ *om.* **Zf** 13 ἄπειρον *Aldobr., Menagius*: ἄπορον *Ω, cf. Rat. sent. XIX. XX* | τῆς *om.* **Zf** 15 μηθὲν *Hue.* 16 *cf Epicharmus fr. 247 Kaibel; 'Publ. Syr.' M 75 Friedr., laudatus a Lact. Div. inst. III 17, 32* 'mors misera non est, aditus ad mortem est miser' 17 παρὸν] παρὼν **BP**[1]**FZf** 18 τὸ δὲ προσδοκώμενον **FZf** | τὸ φρικωδέστατον: *incipit denuo Φ* 19 οὐδὲν **CoFZf**, *Φ* | ὅταν κτλ.: *Lact. Div. inst. III 17, 30*

τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντάς ἐστιν οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας, ἐπειδήπερ περὶ οὓς μὲν οὐκ ἔστιν, οἳ δ' οὐκέτι εἰσίν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὸν θάνατον ὁτὲ μὲν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν, ὁτὲ δὲ ὡς ἀνάπαυσιν τῶν ἐν
126 *τῷ ζῆν ⟨κακῶν αἱροῦνται. ὁ δὲ σοφὸς οὔτε παραιτεῖται τὸ ζῆν⟩ οὔτε φοβεῖται τὸ μὴ ζῆν· οὔτε γὰρ αὐτῷ προσίσταται τὸ ζῆν οὔτε δοξάζει κακὸν εἶναί τι τὸ μὴ ζῆν. ὥσπερ δὲ τὸ σιτίον οὐ τὸ πλεῖον πάντως ἀλλὰ τὸ ἥδιστον αἱρεῖται, οὕτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μήκιστον ἀλλὰ τὸν ἥδιστον καρπίζεται.*

Ὁ δὲ παραγγέλλων τὸν μὲν νέον καλῶς ζῆν, τὸν δὲ γέροντα καλῶς καταστρέφειν, εὐήθης ἐστὶν οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς ἀσπαστόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι μελέτην τοῦ καλῶς ζῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ χείρων καὶ ὁ λέγων

καλὸν μὲν μὴ φῦναι,
φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀίδαο περῆσαι.

p. 62 **127** *Εἰ μὲν γὰρ πεποιθὼς τοῦτό φησιν, πῶς οὐκ ἀπέρχεται ἐκ τοῦ ζῆν; ἐν ἑτοίμῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτ' ἐστίν, εἴπερ ἦν βεβουλευμένον αὐτῷ βεβαίως· εἰ δὲ μωκώμενος, μάταιος ἐν τοῖς οὐκ ἐπιδεχομένοις Μνημονευτέον δὲ ὡς τὸ μέλλον ⟨οὔτε πάντως ἡμέτερον⟩ οὔτε πάντως οὐχ ἡμέτερον, ἵνα μήτε πάντως προσμένωμεν ὡς ἐσόμενον μήτε ἀπελπίζωμεν ὡς πάντως οὐκ ἐσόμενον.*

Ἀναλογιστέον δὲ ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μέν εἰσι φυσικαί, αἱ δὲ κεναί, καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσι-

---

2 ἐπειδήπερ . . . 3 εἰσίν *om.* Φ 3 ὡς *om.* Φ 5 κακῶν . . . τὸ ζῆν *suppl. Us.* αἱροῦνται *post* ζῆν *sscr.* Co *man. rec.*, ⟨κακῶν ποθοῦσιν⟩ *Ambr., Cas.* ⟨ζητοῦσιν. ὁ σοφὸς οὖν⟩ *Mei.* 7 δοξάζει *Richards*: δοξάζεται ΩΦ | τι] τε Z[1] *om.* FZ *corr.*, f | τὸ σιτίον] σιτίον Φ, *Us.* τῶν σιτίων B[2] *in mg. fort. recte* 8 τὸ πλεῖον] πλεῖον Φ τὸ πλεῖστον *Leop.* | τὸ ἥδιον *Us.* 10 *Quis?* 12 διὰ τοῦ τὴν FZ 13 χεῖρον B[1]Zf 14 *sq. Certamen Hom. et Hes. vs.* 78 *sq. Allen, Theognis* 425. 427 15 περάσαι F περήσειν Φ 16 ἐκ *del. Us.* 19 δὲ ὡς] ὅτι Φ | οὔτε πάντως ἡμέτερον Φ: *om.* BP[1]F[1]Zf οὔτε ἡμέτερον *in mg. suppl.* P[2](QW), *idem ante* μνημονευτέον *inser.* F[2]Co 20 πάντως αὐτὸ προσμ. Φ πάντως προσμ. ⟨αὐτὸ⟩ *Mei.* 22 δὲ] τε Φ | εἰσι . . . 23 αἱ μὲν *om.* Zf 23 αἱ μὲν εἰσὶν ἀναγκαῖαι Φ

*καὶ μόνον· τῶν δὲ ἀναγκαίων αἱ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν εἰσὶν
ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀοχλησίαν, αἱ δὲ
πρὸς αὐτὸ τὸ ζῆν. τούτων γὰρ ἀπλανὴς θεωρία πᾶσαν αἵρεσιν* **128**
*καὶ φυγὴν ἐπανάγειν οἶδεν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν καὶ
τὴν ⟨τῆς ψυχῆς⟩ ἀταραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο τοῦ μακαρίως ζῆν
ἐστι τέλος. τούτου γὰρ χάριν πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε
ἀλγῶμεν μήτε ταρβῶμεν. ὅταν δὲ ἅπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένη-
ται, λύεται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμών, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζῴου
βαδίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι καὶ ζητεῖν ἕτερον ᾧ τὸ τῆς ψυχῆς
καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπληρώσεται. τότε γὰρ ἡδονῆς
χρείαν ἔχομεν, ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ἡδονὴν ἀλγῶμεν·
⟨ὅταν δὲ μὴ ἀλγῶμεν,⟩ οὐκέτι τῆς ἡδονῆς δεόμεθα.*

Καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν εἶναι p. 63
τοῦ μακαρίως ζῆν. ταύτην γὰρ ἀγαθὸν πρῶτον καὶ συγγενικὸν **129**
*ἔγνωμεν, καὶ ἀπὸ ταύτης καταρχόμεθα πάσης αἱρέσεως καὶ
φυγῆς, καὶ ἐπὶ ταύτην καταντῶμεν ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν
ἀγαθὸν κρίνοντες. Καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦτο καὶ σύμ-
φυτον, διὰ τοῦτο καὶ οὐ πᾶσαν ἡδονὴν αἱρούμεθα, ἀλλ' ἔστιν
ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν πλεῖον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς
ἐκ τούτων ἕπηται· καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους
νομίζομεν, ἐπειδὰν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ πολὺν
χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. πᾶσα οὖν ἡδονὴ διὰ τὸ
φύσιν ἔχειν οἰκείαν ἀγαθόν, οὐ πᾶσα μέντοι αἱρετή· καθάπερ*

---

4 ἐπαναγαγεῖν **B[1]FP[3]Zf** 5 τὴν τῆς ψυχῆς ἀταραξίαν **B[2]** τὴν ἀταραξίαν **B[1]** *et sic Arndt, Em. Ep. 31, sed cf. p. 49, 1sq.* τὴν τοῦ σώματος ἀταραξίαν **FPCoZf**, Φ, *sed* [ἀταραξ]ίαν *in ras.* **F[1]** 6 ἅπαντα **FP[3]Zf** 10 καὶ τὸ τοῦ σώματος **PΦ** | συμπληρώσεται Φ, **B[1]**? συμπληρώσ[η]ται **B[2]** συμπληρώσηται **P[1]Co** συμπληρωθήσεται **FZf**, γρ **P[3]** 11 ὅταν δ' ἐκ Φ 12 ὅταν δὲ μὴ ἀλγῶμεν *Gass. cf. fr. 422 (Io. Stob. III 17, 34 p. 501 H.), an potius* ὅ. δ. μηκέτι ἀ.? ὅταν δ' ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ἡδονὴν ·· ἀλγῶμεν *in mg.* **Co[2]** 14 συγγενικὸν *cf. Nausiphanes B 2 p. 157, 25 Diels[3]* 18 καὶ οὐ **BP[3]Zf** καὶ **P[1]CoF** καὶ οὐ *om.* Φ 21 ἡμῖν *om.* **F[1]Zf** | ἡ ἡδονὴ Φ | ⟨οὐ⟩ πολὺν *Madvig ad Cic. De fin. I 10, 32 vix recte* 22 διὰ τὸ τῇ φύσει ἔχειν οἰκείως *Cob.* quia naturae est accommodata *Aldobr.* 23 μέντοι ⟨γ'⟩ *Us. propter hiatum, cf. Diels SPAW 1916, 892, 5*

καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα κακόν, οὐ πᾶσα δὲ ἀεὶ φευκτὴ πεφυκυῖα.

130 τῇ μέντοι συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέψει ταῦτα πάντα κρίνειν καθήκει. χρώμεθα γὰρ τῷ μὲν ἀγαθῷ κατά τινας χρόνους ὡς κακῷ, τῷ δὲ κακῷ τοὔμπαλιν ὡς ἀγαθῷ.

Καὶ τὴν αὐτάρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν, οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις ἀρκώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι, καὶ ὅτι τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριστόν ἐστι, τὸ δὲ κενὸν δυσπόριστον, ὅτι τε λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτῃ τὴν ἡδονὴν ἐπιφέ-

131 p. 64 ρουσιν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν κατ' ἔνδειαν ἐξαιρεθῇ, καὶ μᾶζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἡδονήν, ἐπειδὰν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται. τὸ συνεθίζειν οὖν ἐν ταῖς ἁπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις καὶ ὑγιείας ἐστὶ συμπληρωτικὸν καὶ πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρήσεις ἄοκνον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένοις κρεῖττον ἡμᾶς διατίθησι καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρασκευάζει. Ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὐ τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κειμένας λέγομεν, ὥς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες ἢ κακῶς ἐκδεχό-

---

1 κακόν] κακή FZf | ἀεὶ φευκτὴ πεφ. BP^1CoZ^3f ἀεὶ φευκτικὴ πεφ. Z^1(TD), γρ *in mg.* P^3 φευκτὴ ἀεὶ πεφ. Φ φευκτὴ ἀεί (*omisso* πεφ.) F 3 '*an* ἐπιβλέψει?' *Us.*; *cf. Democr. B 237 D.* τὸ ἴδιον συμφέρον οὐ βλέπει 4 τοὔμπαλιν P^2CoΦ τὸ ἔμπαλιν FZf ὅτ' ἂν πάλιν B τὸν πάλιν P^1 τἄμπαλιν *Us.* 6 δὲ ὡς ἀγαθὸν Φ

8 ἀρκώμεθα *Cob.*: χρώμεθα ΩΦ | ὅτι ἥδιστα κτλ.: *Seneca Ep. 14, 17, Demarchus (scil. Hermarchus) apud Ambros. Epist. 63, 20* 11 ὅτι τε *scripsi*: οἵ τε ΩΦ οἱ γὰρ *Us.* γὰρ *post* χυλοὶ *addidit Diels SPAW 1916, 892, 5 propter hiatum* | λιτοὶ χυλοὶ κτλ.: *Demarchus ibidem* | πολυτελεῖ P^2CoZ^3fΦ πολυτελεῖαν B πολυτέλειαν $B^2P^1Z^1$ γρ *in mg.* P^3 πολυτέ (λ' supra) F | περιφέρουσιν FZf

12 ἅπαξ *Us.* 13 ἀποδιδόασιν Φ | ἐνδέον τίς F ἐνδέοντι τίς Φ 15 ὑγείας FΦ 16 χρήσεις *cf. Hor. Serm. II 2, 81* 17 προσερχομένοις BPCoF(TD), *cf. Hor ibidem 83*: προσερχομένους Z(?)fΦ. *Hor. 82* 19 τὴν ἡδονὴν Φ 20 τὰς ἐν ἀπολαύσει Φ *ut Rossi*: τὰς τῶν ἐν ἀπολ. Ω

μενοι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὸ μήτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα μήτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχήν· οὐ γὰρ πότοι καὶ κῶμοι συνείροντες **132** *οὐδ' ἀπολαύσεις παίδων καὶ γυναικῶν οὐδ' ἰχθύων καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα φέρει πολυτελὴς τράπεζα, τὸν ἡδὺν γεννᾷ βίον, ἀλλὰ νήφων λογισμὸς καὶ τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἱρέσεως καὶ φυγῆς καὶ τὰς δόξας ἐξελαύνων, ἐξ ὧν πλεῖστος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει θόρυβος.*

Τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν φρόνησις. διὸ καὶ φιλοσοφίας τιμιώτερον ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασιν ἀρεταί, διδάσκουσα ὡς οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως ⟨οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως⟩ ἄνευ τοῦ ἡδέως. συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῷ ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀχώριστον.

133 p. 65 *Ἐπεὶ τίνα νομίζεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ περὶ θεῶν ὅσια δοξάζοντος καὶ περὶ θανάτου διὰ παντὸς ἀφόβως ἔχοντος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένου τέλος, καὶ τὸ μὲν τῶν ἀγαθῶν πέρας ὡς ἔστιν εὐσυμπλήρωτόν τε καὶ εὐπόριστον διαλαμβάνοντος, τὸ δὲ τῶν κακῶν ὡς ἢ χρόνους ἢ πόνους ἔχει βραχεῖς; τὴν δὲ ὑπό τινων δεσπότιν εἰσαγομένην πάντων † ἀγγέλλον-*

---

1 [ἀλ]γεῖν F^2 λέγειν (TD)Z^1 2 οὐ γὰρ πότοι κτλ.: *Demarchus Ambrosii Ep. 63, 20 et alius auctor ibidem (Ep. fr. 476ᵃ)* | συνείροντες *om.* Φ *Demarchus*, immoderatae epulae *alter auctor Ambrosii* 3 ἀπολαύσεις Ω nec filiorum soboles nec feminarum copulae *Dem.*: ἀπόλαυσις Φ, *Us.* 4 ἡδὺν καὶ γενναῖον βίον ποιοῦσιν Φ 6 ἐξ ὧν BΦ: *om* PCoF ἀφ' οὗ Zf 9 διὸ . . . φρόνησις *om.* Φ | φιλοσοφία BP^1(QW)Co | ὑπάρχει *om.* F 10 διδάσκουσα *H. Dulac Rev. de phil. I 204; cf. Cic. De fin. I 13, 43, De off. III 33, 118*: διδάσκουσαι ΩΦ διδασκούσης *Rossi* 11 *hiatum explevit Steph., cf. Rat. Sent. V* 13 τῷ] τὸ B^1 τοῦ CoF 15 νομίζει τις Φ | καὶ *om.* Φ 17 ἐπιλελογισμένον
χ
FP^3Zf ἐπιλελυσμένου Co 19 βραχεῖς; τὴν] βραδύστην F (m^1) βραχίστην Zf 20 τὴν . . . *p. 50, 5* ἐπεὶ *praeterit* Φ 20 πάντων *om.* F^1Zf | ἀγγέλλοντος BFZf ἀγγέλο(*ex* ω)ν τος P ἀγγελῶντος P^1 *in mg*, Co, *corruptum; latere apparet* ἀνάγκην *(Gass.); quae usque ad p. 50 vs. 4* πέφυκεν *sequuntur mihi scholion esse videntur, cf. Aëtius p. 326, 3 D. (Ep. fr. 375);* πάντων

τος * * (⟨λέγει ἐν ἄλλοις γίνεσθαι ἃ μὲν κατ' ἀνάγκην⟩, ἃ δὲ
ἀπὸ τύχης, ἃ δὲ παρ' ἡμᾶς, διὰ τὸ τὴν μὲν ἀνάγκην ἀνυπεύθυνον
εἶναι, τὴν δὲ τύχην ἄστατον ὁρᾶν, τὸ δὲ παρ' ἡμᾶς ἀδέσποτον,
ᾧ καὶ τὸ μεμπτὸν καὶ τὸ ἐναντίον παρακολουθεῖν πέφυκεν) —
134 ἐπεὶ κρεῖττον ἦν τῷ περὶ θεῶν μύθῳ κατακολουθεῖν ἢ τῇ
τῶν φυσικῶν εἱμαρμένῃ δουλεύειν· ὁ μὲν γὰρ ἐλπίδα παραιτή-
σεως ὑπογράφει θεῶν διὰ τιμῆς, ἡ δὲ ἀπαραίτητον ἔχει τὴν
ἀνάγκην — τὴν δὲ τύχην οὔτε θεὸν ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν
ὑπολαμβάνων — οὐθὲν γὰρ ἀτάκτως θεῷ πράττεται — οὔτε
ἀβέβαιον αἰτίαν — ⟨οὐκ⟩ οἴεται μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἢ κακὸν
ἐκ ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως ζῆν ἀνθρώποις δίδοσθαι, ἀρχὰς
p. 66 135 μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης χορηγεῖσθαι —
κρεῖττον εἶναι νομίζων εὐλογίστως ἀτυχεῖν ἢ ἀλογίστως εὐ-
τυχεῖν — βέλτιον γὰρ ἐν ταῖς πράξεσι τὸ καλῶς κριθὲν ⟨μὴ
ὀρθωθῆναι ἢ τὸ μὴ καλῶς κριθὲν⟩ ὀρθωθῆναι διὰ ταύτην.

Ταῦτα οὖν καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ μελέτα πρὸς σεαυτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρός ⟨τε⟩ τὸν ὅμοιον σεαυτῷ, καὶ οὐδέποτε οὔθ' ὕπαρ οὔτ' ὄναρ διαταραχθήσῃ, ζήσῃ δὲ ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις. οὐθὲν γὰρ ἔοικε θνητῷ ζῴῳ ζῶν ἄνθρωπος ἐν ἀθανάτοις ἀγαθοῖς.

διαγελῶντος ⟨εἱμαρμένην καὶ μᾶλλον ἃ μὲν κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι λέγοντος⟩ *suppl. Us., supra* βραχεῖς, τὴν *scribens*
1 δὲ] μὲν f 2 ὑπεύθυνον FP[3]Zf 3 ὁρᾶν *corruptum esse cens. Leop.* 4 μενπτὸν B[1] μελπτὸν P[1](?)Q | πέφυκεν *om.* F
5 ἐπεὶ καὶ κρεῖττον τῷ F | ἀκολουθεῖν FP[3]Zf δουλεύειν Φ
6 τῶν φυσικῶν: *Democriti cf. Diog. Oen. fr. 33* 9 ὑπολαμβάνει *(Ambr.) Menagius* ὑπολαμβάνοντος *Us.; nihil vero mutandum propter hiatum vs. 1* | οὐδὲν FΦ 10 βέβαιον *H. Lewy, Jahrb. f. Phil. CXLV (1892), 765* αὖ βέβαιον *Goedeckemeyer, Epikurs Verh. zu. Dem. p. 40, 5* | οὐκ *ins. Us.*, ⟨μὴ⟩ δίδοσθαι *scripserat (Aldobr.) Gass.* | οἴεται] νομίζεται Φ 13 νομίζειν F νομίζει *(Ambr.)* νομίζοντος *Us.* 14 βέλτιστον *Us.* | ἐν τ. πρ. τὸ κ. κριθὲν BPCoΦ τὸ κριθὲν ἐν ταῖς πράξεσι καλῶς FZf | *supplevi Madvigium Adv. I 716 secutus* ⟨ἢ τὸ⟩ ὀρθωθῆναι *Cosattini Studi ital. XVII (1909), 284sqq.* ⟨μὴ⟩ ὀρθωθῆναι *Mei.*
15 ταύτην] τύχην *Madvig* | *desinit* Φ 16 πρὸς ἑαυτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς τὸν BPCo ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς πρὸς τὸν F διαπαντὸς ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν Zf σεαυτὸν *corr. Gass.* 17 τε *add. Us.* 18 ζή**ει P[1] (*corr.* P[2]) ζή[σεις] B[2] ζήσῃς F 19 ζῶν Z[3]f ζω[ν] B[2] ζῶον PCoZ[1] ζῶον ὁ F

RATAE SENTENTIAE.

ΚΥΡΙΑΙ ΔΟΞΑΙ. p. 71

I *Τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει* 139
οὔτε ἄλλῳ παρέχει, ὥστε οὔτε ὀργαῖς οὔτε χάρισι συνέχεται· ἐν ἀσθενεῖ γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον. (ἐν ἄλλοις δέ φησι τοὺς θεοὺς λόγῳ θεωρητούς, οὓς μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑφεστῶτας, οὓς δὲ κατὰ ὁμοείδειαν ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπιρρύσεως τῶν ὁμοίων εἰδώλων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποτετελεσμένων, ἀνθρωποειδεῖς.)

II *Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.*

III *Ὅρος τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν ἡ παντὸς τοῦ ἀλ-* p. 72
γοῦντος ὑπεξαίρεσις. ὅπου δ' ἂν τὸ ἡδόμενον ἐνῇ, καθ' ὃν

---

3 I = *Vatic. 1, Diog. Oen. fr. 42 Williams* ἄφθαρτ]ον ... παρέχ[ει *alii multi* | πράγματα Ω *Vat. D. Oen. multi*: πρᾶγμ' *Schol. Townl. Il.* Ω *526* πρᾶγμα (εχιετ = ἔχει τι?) *Seneca Apocol. 8*
4 ἄλλο **B**[1]**F** ἄλλοις *Schol. Townl. Seneca* | συνέχεσθαι **B**
5 ἀσθενεῖ *unus D. Laert*: ἀσθενείᾳ *Vat.* (*incertum de D. Oen.*) *Philod., De ira c. XLIII p. 86 Wi. Nemesius, De nat. hom. 44 p. 347 M., Cicero, De nat. deor. I 122. 124; cf. Epist. p. 23, 23*
6 *ex Cicerone De nat. deor. I 19, 49 scholium a Diog. Laert. turbatum esse apparet;* οὐ μὲν *pro* οὓς μὲν *et* ὡς δὲ *pro* οὓς δὲ *scribens Gass. locum frustra corrigere conatus est; cf. imprimis W. Scott, Journ. of phil. XII 212 sqq. Plasberg ad Cic. l.; R. Philippson, Herm. LI (1916) 579 sqq. Laertium et trad. lect. defendere studet* 7 ὁμοείδειαν **P**[2]**Co** ὁμοειδίαν (*ex* ὁμω- **B**[2]) **BZf** ὁμοιδίαν **P**[1] ὁμοιοειδίαν **F** | ὁμοίων] ἰδίων **F** 8 τετελεσμένων **F** ἀποτετελεσμένους *Kuehn* 9 II = *Vat. 2, D. Oen. fr. 43, alii* | ἀναλυθὲν **B** λυθὲν *Plutarchus, Non posse ... 23 p. 1103 D*
10 ἀναίσθητον *Io. Stob. IV 51, 29 p. 1073 H. solus*
11 III = *Diog. Oen. fr. 46*]οῦντος ... ὑπεξαίρεσις[*et*]το τῷ ἀλγοῦντι ἢ λυπουμένῳ ἢ σ[, *alii usque ad* ὑπεξαίρεσις; *Pap. Herc. 1012 (VH*[2] *VII 14) col. 41 cf. Diels SPAW 1897, 1064 sq. ib. 1916, 888, 2, Croen., Kol. u. Mened. p. 116:* παν]τὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις· τὸ μὲν γὰρ παντὸς διέλκεται κατὰ τὰ ἀντίγραφα, προστιθεμένου τοῦ παντὸς ἔν τισιν, ἐν δέ τισιν μὴ προστιθεμένου· κατὰ πάντα δὲ τὰ κ..ῶς ἔχοντα ἀντίγραφα γέγραπται ἡ τοῦ ἀλγοῦντος ἐξαίρεσις, οὐχ ὑπεξαίρεσις [ὥστε καί] τ[ι κα]κένφατον ..... ὑποπτ[εύειν τινά

ἂν χρόνον ᾖ, οὐκ ἔστι τὸ ἀλγοῦν ἢ λυπούμενον ἢ τὸ συναμφότερον.

140 IV *Οὐ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν συνεχῶς ἐν τῇ σαρκί, ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐλάχιστον χρόνον πάρεστι, τὸ δὲ μόνον ὑπερτεῖνον τὸ ἡδόμενον κατὰ σάρκα οὐ πολλὰς ἡμέρας συμμένει. αἱ δὲ πολυχρόνιοι τῶν ἀρρωστιῶν πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδόμενον ἐν τῇ σαρκὶ ἤπερ τὸ ἀλγοῦν.*

V *Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως* ⟨*οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως*⟩ *ἄνευ τοῦ ἡδέως. ὅτῳ δὲ τοῦτο μὴ ὑπάρχει,* [*οὐ ζῇ φρονίμως. καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὑπάρχει*] *οὐκ ἔστι τοῦτον ἡδέως ζῆν.*

VI *Ἕνεκα τοῦ θαρρεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἦν κατὰ φύσιν ἀρχῆς καὶ βασιλείας ἀγαθόν, ἐξ ὧν ἄν ποτε τοῦτο οἷός τ' ᾖ παρασκευάζεσθαι.*

141 p. 73 VII *Ἔνδοξοι καὶ περίβλεπτοί τινες ἐβουλήθησαν γενέσθαι, τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀσφάλειαν οὕτω νομίζοντες περιποιήσεσθαι. ὥστε εἰ μὲν ἀσφαλὴς ὁ τῶν τοιούτων βίος, ἀπέλαβον τὸ τῆς φύσεως ἀγαθόν· εἰ δὲ μὴ ἀσφαλής, οὐκ ἔχουσιν οὗ ἕνεκα ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὸ τῆς φύσεως οἰκεῖον ὠρέχθησαν.*

VIII *Οὐδεμία ἡδονὴ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλὰ τὰ τινῶν*

---

1 ἂν *om.* **BP^{1}Co** | τὸ λυπούμενον **FP^{3}Zf**, *om. artic.* **BP^{1}Co**, *Diog. Oen.; cf. p. 53, 11* | τὸ *ante* σύν *om. D. Oen. ut videtur* **3** IV = *Vat. 3, D. Oen. fr. 53* πλε]ονάζον .... ἀλγ[οῦν, *alii saepius* **5** κατὰ σάρκα . . . **6** ἡδόμενον *om.* **F^{1}Zf**, *suppl. in mg.* **F^2** **5** συμμένει *Byw.*: συμβαίνει Ω ὑπάρχει *Vat.* **6** τὸ ἡδόμενον *post* σαρκὶ *transp. Vat.* **8** V = *Vat. 5, D. Oen. fr. 54* φρονίμ]ως^1 . . . δικα[ίως^2 *cf. p. 49, 10sqq., alios* **9** οὐδὲ . . . **10** ἡδέως *om. Vat.* **9** οὐδὲ . . . δικαίως *D. Oen., ut olim Gass. suppleverat: om.* Ω **10** ὅπου δὲ τοῦτο *Vat.* ὅτῳ δ' ἓν τούτων *Us.* | οὐ ζῇ . . . **11** ὑπάρχει *desunt Vatic., delevi* **10** οὐ] οἷον *Us.* | ζῇ] ζῆν *Gass., Us.* **11** καὶ ὦ δικαίως **FZf** | ὑπα . . . . . *cum lacuna* **B** ὑπάρχων *compendio* **P** | τοῦτον] τοῦτο **B^1** *om. Vat.* **12** VI = *D. Oen. fr. 44*]ῆ τοῦτο παρασκευ[άζεσθαι | ἦν *Us.*: ἢ Ω ἐστὶν *Mei.* | ἀρχῆς καὶ βασιλείας *glossema ad* ἐξ ὧν *esse exist. Us.* **13** τοῦτο *post* ᾖ *transp. Diog. Oen.* τοῦτό τις *Mei.* | τ' ἦν **B** τι **P^1** **15** ἠβουλήθησαν **F** **20** VIII = *Vat. 50, D. Oen. fr. 44* ἡδ]ονὴ καθ' ἑαυτὴν κα[κόν *Ambros. Epist. 63, 13* | ἑαυτὴν

ἡδονῶν ποιητικὰ πολλαπλασίους ἐπιφέρει τὰς ὀχλήσεις τῶν ἡδονῶν.

IX *Εἰ κατεπυκνοῦτο πᾶσα ἡδονή, καὶ χρόνῳ καὶ περὶ ὅλον* 142
τὸ ἄθροισμα ὑπῆρχεν ἢ τὰ κυριώτατα μέρη τῆς φύσεως, οὐκ ἄν ποτε διέφερον ἀλλήλων αἱ ἡδοναί.

X *Εἰ τὰ ποιητικὰ τῶν περὶ τοὺς ἀσώτους ἡδονῶν ἔλυε τοὺς φόβους τῆς διανοίας τούς τε περὶ μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνων, ἔτι τε τὸ πέρας τῶν ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν, οὐκ ἄν ποτε εἴχομεν ὅ τι μεμψαίμεθα αὐτοῖς, πανταχόθεν ἐκπληρουμένοις τῶν ἡδονῶν καὶ οὐθαμόθεν οὔτε τὸ ἀλγοῦν οὔτε τὸ λυπούμενον ἔχουσιν, ὅπερ ἐστὶ τὸ κακόν.*

XI *Εἰ μηθὲν ἡμᾶς αἱ τῶν μετεώρων ὑποψίαι ἠνώχλουν καὶ αἱ περὶ θανάτου, μή ποτε πρὸς ἡμᾶς ᾖ τι, ἔτι τε τὸ μὴ* p. 74
κατανοεῖν τοὺς ὅρους τῶν ἀλγηδόνων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, οὐκ ἂν προσεδεόμεθα φυσιολογίας.

XII *Οὐκ ἦν τὸ φοβούμενον λύειν ὑπὲρ τῶν κυριωτάτων* 143
μὴ κατειδότα τίς ἡ τοῦ σύμπαντος φύσις, ἀλλ' ὑποπτεύοντά

FZf, *γρ* **P**^{3}, *Vat., D. Oen. cf. p. 58, 6:* ἑαυτὸ **BP**^{1}**Co** | *κακή* **FZf**, *γρ* **P**^{3} | *τὰ om.* **FZf**

1 *ἡδονῶν om.* **B**^{1} *cum Vaticano (τὰ ποιητικὰ ἐνίων)* 3 *κατεπύκνου* **BP**^{1}**Co**, *Arndt Em. Ep. p. 35; cf. fr. 432, Damox. apud Athen. III 103 B, Bignone, Riv. Fil. XXXVII (1909) 70, 2* | *καὶ χρόνω* **FP**^{3}**Zf** *τω ... χρόνω cum lacuna* **B**^{1} *τῶ καὶ χρόνω* **B**^{2}**P**^{1}**Co** *τῷ χρόνῳ Arndt* | *περὶ ὅλον Rossi: περίοδον* **BP**^{1}**Co** *περὶ ὁδὸν* **FZf**, *γρ* **P**^{3} 6 X = *D. Oen. fr. 45 τῶ]ν ἀλγηδόνων ἐδίδασκεν ... εἴχομεν[et πανταχό]θεν ... τῶ[ν et οὔτε] τὸ ἀλγο[ῦν, Cic. De fin. II 7, 21, Ambros. Epist. 63, 13* | *ποιητὰ* **FZf**, *γρ* **P**^{3} | *ἀσωμάτους* **FZf**, *γρ* **P**^{3} 8 *[τῶν τε ἐπιθυμιῶν καὶ τῶ]ν ἀλγηδόνων amplificans D. Oen.* 9 *ποτ[ε εἴχ]ομεν* **B**^{2} *ποτε εἴημεν* **F**(?)**Zf** | *μεμψάμεθα* **B** *ἐμεμψάμεθα Us.* | *πάντοθεν* **FZf**, *γρ* **P**^{3} | *ἐκπληρουμένοις D. Oen., Us. iam antea: εἰσπληρ. Ω*

10 *οὐδαμόθεν* **FP**^{3}**Zf** *om. D. Oen. ut vid.* | *τὸ om.* **B**
12 XI = *Plut. Non posse ... 8 p. 1092 B, sed contr.* | *αἱ ὑπὲρ τῶν Plut.* 13 *καὶ περὶ* **Zf** *ἔτι τε τὰ περὶ Plut.* | *τε τὸ μὴ κατανοεῖν Lachelier: τετόλμηκα νοεῖν* **CoFZ** *τετολμηκὰ νοεῖν* **B** *τ[ε]τό[λ]μηκα νοεῖν* **P** [ ] *m*^{2} *τετόλμημα νοεῖν* **f** 16 XII = *Vat. 49*

17 *εἰδότας Vat.* | *ὑποπτευόμενόν τι Ω ὑποπτεύοντι Vat., corr. Us. Hinc cod.* **Co** *ab altero scriptore scriptum est*

τι τῶν κατὰ τοὺς μύθους. ὥστε οὐκ ἦν ἄνευ φυσιολογίας ἀκεραίους τὰς ἡδονὰς ἀπολαμβάνειν.

XIII Οὐθὲν ὄφελος ἦν τὴν κατὰ ἀνθρώπους ἀσφάλειαν κατασκευάζεσθαι τῶν ἄνωθεν ὑπόπτων καθεστώτων καὶ τῶν ὑπὸ γῆς καὶ ἁπλῶς τῶν ἐν τῷ ἀπείρῳ.

XIV Τῆς ἀσφαλείας τῆς ἐξ ἀνθρώπων γενομένης μέχρι τινὸς δυνάμει τε ἐξερειστικῇ καὶ εὐπορίᾳ εἰλικρινεστέρα γίνεται ἡ ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ ἐκχωρήσεως τῶν πολλῶν ἀσφάλεια.

144 XV Ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καὶ ὥρισται καὶ εὐπόριστός ἐστιν· ὁ δὲ τῶν κενῶν δοξῶν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει.

XVI Βραχέα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει, τὰ δὲ μέγιστα καὶ
p. 75 κυριώτατα ὁ λογισμὸς διῴκηκε καὶ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον τοῦ βίου διοικεῖ καὶ διοικήσει.

XVII Ὁ δίκαιος ⟨βίος⟩ ἀταρακτότατος, ὁ δ' ἄδικος πλείστης ταραχῆς γέμων.

XVIII Οὐκ ἐπαύξεται ἐν τῇ σαρκὶ ἡ ἡδονή, ἐπειδὰν ἅπαξ τὸ κατ' ἔνδειαν ἀλγοῦν ἐξαιρεθῇ, ἀλλὰ μόνον ποικίλλεται· τῆς

---

3 XIII = *Vat. 72, D. Oen. fr. 47* οὐθὲ]ν ἦν ὄφελο[ς | ὄφελος ἦν *Vat.* | κατ' ἀνθρώπους **FCo^{2}Zf** κατ' ἄνθρωπον *Vat.* παρ' ἀνθρώπων *Us., Kl. Schr. I 301* 4 παρασκευάζεσθαι *Vat. cf. p. 52, 13. 60, 2* 7 τε] τινὶ *Us.* | ἐξερειστικῇ *cf. p. 59, 17, Hermarchus apud Porphyr. De abst. I 10 p. 93, 2 N^{2} in codicibus:* ἐξεριστικῇ (-κὴ **F**) **FP^{3}Zf** ἐξαιριστικῇ **P^{1}** ἐξαιρ[ι]στικῇ **B** [ ] *m^{2}* ἐξερεστικῇ **Co^{2}** ἐξοριστικῇ *Mei.* εἰλικρινεστέρα *scri.*: εἰλικρινεστάτη *Ω* | ἐξερειστικὴ καὶ εὐπορία εἰλικρινεστάτη *Us.* ἐξερειστικῇ καὶ εὐπορίᾳ εἰλικρινεστάτη ⟨βεβαιοτέρα⟩ *Croen.* 8 ἐγχωρήσεως **BPFCo^{2}Z^{1}**, *'corr.'* **Z^{3}f** 9 XV = *Vat. 8, Porphyr. De abst. I 49 p. 123, 11, ad Marc. 27 p. 291, 17 N^{2}, Cic. De fin. I 13, 45, alii* | καὶ *prius om. Vat. Porph., habet Cicero* 11 XVI = *Io. Stob. II, 8, 28 p. 159 W, Cic. De fin. I 19, 63, Tusc. V, 9, 26, Vitruv. VI praef. 3, Sen. De const. sap. 15, 4* | βραχεῖα **P^{2}** *Stob., Cic., sed cf. Democr. fr. 119 D* 12 διώκει **Zf** διῴκησε *Us.* | καὶ *om. Stob., Us.* | καὶ . . . 13 διοικήσει *absunt a Romanis auct.* 13 τοῦ βίου *om.* **FCo^{2}Zf** (κατὰ τὸν βίον καὶ συνεχῆ χρόνον *Stob.*) | διοικεῖ καὶ διοικήσει *om. Stob.; cf. p. 23, 20* 14 XVII = *Vat. 12, Diodorus XXV fr. 1* | βίος *om. Ω, hab. Vat. Diod.* 16 ἐπαύξεται ἡ ἡδονὴ ἐν τῇ (τῇ *om.* **FCo^{2}**) σαρκί **FCo^{2}Zf**

δὲ διανοίας τὸ πέρας τὸ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἀπεγέννησεν ἥ τε τούτων αὐτῶν ἐκλόγισις καὶ τῶν ὁμογενῶν τούτοις, ὅσα τοὺς μεγίστους φόβους παρεσκεύαζε τῇ διανοίᾳ.

XIX *Ὁ ἄπειρος χρόνος ἴσην ἔχει τὴν ἡδονὴν καὶ ὁ πεπε-* **145**
ρασμένος, ἐάν τις αὐτῆς τὰ πέρατα καταμετρήσῃ τῷ λογισμῷ.

XX *Ἡ μὲν σὰρξ ἀπέλαβε τὰ πέρατα τῆς ἡδονῆς ἄπειρα, κἂν ἄπειρος αὐτὴν χρόνος παρεσκεύασεν. ἡ δὲ διάνοια τοῦ τῆς σαρκὸς τέλους καὶ πέρατος λαβοῦσα τὸν ἐπιλογισμὸν καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ αἰῶνος φόβους ἐκλύσασα τὸν παντελῆ βίον παρεσκεύασε, καὶ οὐθὲν ἔτι τοῦ ἀπείρου χρόνου προσεδεήθη[μεν]· ἀλλ' οὔτε ἔφυγε τὴν ἡδονήν, οὐδ' ἡνίκα τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ ζῆν τὰ πράγματα παρεσκεύαζεν, ὡς ἐλλείπουσά τι τοῦ ἀρίστου βίου κατέστρεφεν.*

XXI *Ὁ τὰ πέρατα τοῦ βίου κατειδὼς οἶδεν, ὡς εὐπόριστόν* **146**
ἐστι τὸ ⟨τὸ⟩ ἀλγοῦν κατ' ἔνδειαν ἐξαιροῦν καὶ τὸ τὸν ὅλον p. 76
βίον παντελῆ καθιστάν· ὥστε οὐδὲν προσδεῖται πραγμάτων ἀγῶνας κεκτημένων.

XXII *Τὸ ὑφεστηκὸς δεῖ τέλος ἐπιλογίζεσθαι καὶ πᾶσαν τὴν ἐνάργειαν, ἐφ' ἣν τὰ δοξαζόμενα ἀνάγομεν· εἰ δὲ μή, πάντα ἀκρισίας καὶ ταραχῆς ἔσται μεστά.*

XXIII *Εἰ μαχῇ πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐχ ἕξεις οὐδ' ἃς ἂν φῇς αὐτῶν διεψεῦσθαι πρὸς τί ποιούμενος τὴν ἀναγωγὴν κρίνῃς.*

---

2 ἐκλόγησις **FCo[2]Zf** 4 XIX = *Vat. 22, Cic. De fin. I 19, 63* | ὁ *om.* **BP[1]** 6 *cf. D. Oen. fr. 52. 48* 7 κἂν *Diels, Philod. De dis I p. 74, 6*: καὶ Ω | παρεσκεύασεν] ἀρέσκοι ἄν *Us., scripseram* παρασκευάσαι ἄν 10 χρόνου **BP[1]** βίου **FCo[2]Zf**, γρ **P[3]** | προσεδεήθημεν **FCo[2]Zf** προσεδέθημεν **P** [προσεδέθη] μὲν **B[2]**: προσεδεήθη *scri.* προσεδεήθη ἂν *Mei.* 11 οὐδὲ **B** οὐδ,' **F** οὐθ' **H** *Us.* 12 ἐλλίπουσά **BP[1]** | ἀορίστου **Zf** 13 κατέστρεψεν *Byw.* | *cf. Philod. De morte col. III (Vol. Herc.[2] I p. 25), Carneiscus, Philist. B col. XII (Croen., Kol. u. Mened. p. 70)* 15 τὸ *ins. Cas.* 16 καθιστᾶν Ω 18 δεῖ] ἀεὶ **B[1]** δὲ **Zf** | τέλος *del. Schn., cf. tamen Arndt, Em. Ep. p. 36* τελείως *Brieger* | λογίζεσθαι **FCo[2]** 21 εἰ] εἰ μὴ **F[1]Co[2]** | μάχῃ Ω, *corr. Byw.* | οὐδ' ἃς ἂν] οὐδασα (?) **B[1]** 22 φῇς (φὴς **B[2]P[2]**) αὐτῶν (*ex* αὐτῷ **P[1]**) **BP** αὐτῶν ἐφ' ἧς **FCo[2]** αὐτῶν φῇς **Zf**

147 XXIV *Εἴ τιν ἐκβαλεῖς ἁπλῶς αἴσθησιν καὶ μὴ διαιρήσεις τὸ δοξαζόμενον κατὰ τὸ προσμένον καὶ τὸ παρὸν ἤδη κατὰ τὴν αἴσθησιν καὶ τὰ πάθη καὶ πᾶσαν φανταστικὴν ἐπιβολὴν τῆς διανοίας, συνταράξεις καὶ τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις τῇ ματαίῳ δόξῃ, ὥστε τὸ κριτήριον ἅπαν ἐκβαλεῖς. εἰ δὲ βεβαιώσεις καὶ τὸ προσμένον ἅπαν ἐν ταῖς δοξαστικαῖς ἐννοίαις καὶ τὸ μὴ* p. 77 *τὴν ἐπιμαρτύρησιν * * οὐκ †ἐκλείψεις τὸ διεψευσμένον, ὥσ⟨τε⟩ τετηρηκὼς ἔσῃ πᾶσαν ἀμφισβήτησιν καὶ πᾶσαν κρίσιν τοῦ ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς.*

148 XXV *Εἰ μὴ παρὰ πάντα καιρὸν ἐπανοίσεις ἕκαστον τῶν πραττομένων ἐπὶ τὸ τέλος τῆς φύσεως, ἀλλὰ προκαταστρέψεις εἴτε φυγὴν εἴτε δίωξιν ποιούμενος εἰς ἄλλο τι, οὐκ ἔσονταί σοι τοῖς λόγοις αἱ πράξεις ἀκόλουθοι.*

XXVI *Τῶν ἐπιθυμιῶν ὅσαι μὴ ἐπ' ἀλγοῦν ἐπανάγουσιν ἐὰν μὴ συμπληρωθῶσιν, οὐκ εἰσὶν ἀναγκαῖαι, ἀλλ' εὐδιάχυτον τὴν ὄρεξιν ἔχουσιν, ὅταν δυσπόριστοι ἢ βλάβης ἀπεργαστικαὶ δόξωσιν εἶναι.*

XXVII *Ὧν ἡ σοφία παρασκευάζεται εἰς τὴν τοῦ ὅλου βίου μακαριότητα, πολὺ μέγιστόν ἐστιν ἡ τῆς φιλίας κτῆσις.*

XXVIII *Ἡ αὐτὴ γνώμη θαρρεῖν τε ἐποίησεν ὑπὲρ τοῦ μηθὲν αἰώνιον εἶναι δεινὸν μηδὲ πολυχρόνιον, καὶ τὴν ἐν*

---

1 ἐκβαλεῖς *Cob.*: ἐκβάλλεις **BPF** ἐκβάλλῃς **Co^{2}Z^{3}f** ἐκβαλλήσεις **Z^{1}** | διαιρήσεις **P** διαιρήσῃς **B** διαιρεῖς εἰς **FCo^{2}** διαιρῇς εἰς **Zf** 2 κατὰ] καὶ **FCo^{2}Zf**, γρ **P^{3}** | προσμενόμενον **BP** *cf p. 4, 19* 3 φαντ. ἐπ.: *Laert. Diog. X 31* 4 ματαία **FCo^{2}Zf** 5 ἐκβαλεῖς **Z^{3}f** ἐκβάλλεις **BPFCo^{2}Z^{1}** | *de verbis* καὶ τὸ κριτήριον ἅπαν ταράξεις *agitur in Pap. Hercul. 1012 (Coll. alt. VII) col. 59 (Croen., Kolotes u. Menedemos p. 117), unde pro* ἐκβαλεῖς: ταράξεις *et supra v. 4 pro* συνταράξεις: συνεκβαλεῖς *corrigere vult Croen.* 6 προσμενόμενον **BP^{1}** | καὶ τὸ μὴ τὴν ἐπιμ. *del. Merbach, De Ep. can. 40; hiatum significavi sic fere explendum* ⟨ἔχον τοῖς ἀδήλοις ἐγκρινεῖς⟩ 7 οὐκ ἐκλείψεις *corrupta*: οὐκ ἐκλείψει *Bonnet* 8 ὥστε τετηρηκὼς *Merbach*: ὡσ τετηρηκὼς Ω ὥστ' ἐξῃρηκὼς *Us. p. XXI* 10 XXV = *D. Oen. fr. 49* ἐπαν]οίσαις ἕκα[στον | ἐπανοίσαις *D. Oen.* 16 δυσπόριστον **BP^{1}** 18 XXVII = *Vat. 13, Cic. De fin. I 20, 65* 19 ἐστιν *om.* **FCo^{2}** 20 XXVIII = *Cic. De fin. I 20, 68* | τε] τί **F** τι **Co^{2}**

αὐτοῖς τοῖς ὡρισμένοις ἀσφάλειαν φιλίᾳ μάλιστα κατεῖδε συντελουμένην.

XXIX *Τῶν ἐπιθυμιῶν αἵ μέν εἰσι φυσικαὶ καὶ ⟨ἀναγκαῖαι,* 149
αἵ δὲ φυσικαὶ καὶ⟩ οὐκ ἀναγκαῖαι, αἵ δὲ οὔτε φυσικαὶ οὔτε p. 78
ἀναγκαῖαι, ἀλλὰ παρὰ κενὴν δόξαν γινόμεναι. (φυσικὰς καὶ ἀναγκαίας ἡγεῖται ὁ Ἐπίκουρος τὰς ἀλγηδόνος ἀπολυούσας, ὡς ποτὸν ἐπὶ δίψους· φυσικὰς δὲ οὐκ ἀναγκαίας δὲ τάς ποικιλλούσας μόνον τὴν ἡδονήν, μὴ ὑπεξαιρουμένας δὲ τὸ ἄλγημα, ὡς πολυτελῆ σιτία· οὔτε δὲ φυσικὰς οὔτε ἀναγκαίας, ὡς στεφάνους καὶ ἀνδριάντων ἀναθέσεις.)

XXX *Ἐν αἷς τῶν φυσικῶν ἐπιθυμιῶν, μὴ ἐπ' ἀλγοῦν δὲ ἐπαναγουσῶν ἐὰν μὴ συντελεσθῶσιν, ὑπάρχει ἡ σπουδὴ σύντονος, παρὰ κενὴν δόξαν αὗται γίνονται, καὶ οὐ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν οὐ διαχέονται ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κενοδοξίαν.*

XXXI *Τὸ τῆς φύσεως δίκαιόν ἐστι σύμβολον τοῦ συμφέ-* 150
ροντος εἰς τὸ μὴ βλάπτειν ἀλλήλους μηδὲ βλάπτεσθαι.

XXXII *Ὅσα τῶν ζῴων μὴ ἐδύνατο συνθήκας ποιεῖσθαι τὰς ὑπὲρ τοῦ μὴ βλάπτειν ἄλληλα μηδὲ βλάπτεσθαι, πρὸς ταῦτα οὐθὲν ἦν δίκαιον οὐδὲ ἄδικον· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν*

---

1 φιλίᾳ *vir doctus apud Madvigium ad Cic. l. l.*: φιλίας Ω amicitiae praesidium esse firmissimum *Cic.*, φιλίας *tueri stud. Bignone, Rend. Ist. Lomb. II vol. 41 p. 806 sq.*, φιλίαις *Us.* | κατεῖδε *Madvig ex Ciceronis* perspexit: κα[τεῖναι] B^2 κατεῖναι *reliqui* | [συν]τελ. B^2 3 XXIX = *Vat. 20, D. Oen. fr. 51* ἀναγκαῖαι δ]έ, αἱ δὲ οὔτε ... παρὰ δ[όξαν κενὴν, *alii* | ἀναγκαῖαι ... καὶ *suppl. Steph. cf. Cic. Tusc. disp. V 33, 93 De fin. II 9, 26* ⟨ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ μέν,⟩ οὐκ ἀναγκαῖαι ⟨δέ⟩ *Us. cum Vat., D. Oen., Cic. De fin. I 13, 45 Anon. in Arist. Eth. N. III 13 p. 171 Heylb. Athen. XII 511 E Plut. Gryll. 6 p. 989 B (Ep. fr. 456)* 5 γενόμεναι P^1? *Schol. Ar.* ἡγούμεναι FCo^2 6 ἀλγηδόνος *Weil*: ἀλγηδόνας Ω 7 δὲ καὶ οὐκ F^1 *ex* δὲ οὐκ, Zf | δὲ *posterius om.* FCo^{2}Zf 8 μόνην FCo^{2}Zf 12 σπουδὴ σύντονος: *cf. fr. 483, Philod. De ira col. 44, 9 (Wilke p. XXIX)* 14 οὐ *expunctum in* F *om.* Co^2 18 XXXII *cf. Hermarchus apud Porph. De abst. I 12 p. 95, 16 sqq.* N^2 ἠδύνατο FCo^{2}Z *ante corr.* ἠδύναντο Z *post corr.*, f 19 ἄλληλα *Gass.*: ἀλλὰ BFZf ἀλλὰ ⁑ P *om.* Co^2 20 ἦν *Us.*: ἧ BP^1 *cf. p. 52, 12* ἦ οὐδὲ P^3 ἐστιν οὐδὲ FCo^{2}Zf

ὅσα μὴ ἐδύνατο ἢ μὴ ἐβούλετο τὰς συνθήκας ποιεῖσθαι τὰς ὑπὲρ τοῦ μὴ βλάπτειν μηδὲ βλάπτεσθαι.

XXXIII Οὐκ ἦν τι καθ' ἑαυτὸ δικαιοσύνη, ἀλλ' ἐν ταῖς μετ' ἀλλήλων συστροφαῖς καθ' ὁπηλίκους δήποτε ἀεὶ τόπους συνθήκη τις ὑπὲρ τοῦ μὴ βλάπτειν ἢ βλάπτεσθαι.

151 XXXIV Ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ
p. 79 τὴν ὑποψίαν φόβῳ, εἰ μὴ λήσει τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐφεστηκότας κολαστάς.

XXXV Οὐκ ἔστι τὸν λάθρα τι ποιοῦντα ὧν συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ μὴ βλάπτειν μηδὲ βλάπτεσθαι, πιστεύειν ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις ἐπὶ τοῦ παρόντος λανθάνῃ. μέχρι γὰρ καταστροφῆς ἄδηλον εἰ καὶ λήσει.

XXXVI Κατὰ μὲν κοινὸν πᾶσι τὸ δίκαιον τὸ αὐτό, συμφέρον γάρ τι ἦν ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους κοινωνίᾳ· κατὰ δὲ τὸ ἴδιον χώρας καὶ ὅσων δήποτε αἰτίων οὐ πᾶσι συνέπεται τὸ αὐτὸ δίκαιον εἶναι.

152 XXXVII Τὸ μὲν ἐπιμαρτυρούμενον ὅτι συμφέρει ἐν ταῖς χρείαις τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας τῶν νομισθέντων εἶναι δικαίων, ἔχει τὸ ἐν τοῦ δικαίου χώρᾳ εἶναι, ἐάν τε τὸ αὐτὸ πᾶσι γένηται ἐάν τε μὴ τὸ αὐτό. ἐὰν δὲ νόμον θῆταί τις, μὴ

---

1 ἠδύνατο **F**Co^{2}**Zf** | μὴ *posterius om.* **F**Co^{2}**Zf** 5 ἢ] μηδὲ Co^{2} 7 μὴ δήσει **B** μὲ λήσει **Z** μελήσει **f** | τοὺς **BP** τὰς **F**Co^{2} *om.* **Zf** 9 XXXV = *Vat.* 6 *cf. Cic. De fin. I 16, 50* | ποιοῦντα *etiam Vat.*: κινοῦντα *Madvig* πατοῦντα *J. B. Bury, Hermath. V 269* | ὧν] παρ' ἃ *Mei.* ὧν ⟨μὴ ποιεῖν⟩ συνέθεντο *Ko.* 10 μηδὲ] καὶ **F**Co^{2}**Zf**, γρ **P**^{3} 11 ἐπὶ *Vat. ut Menagius voluerat*: ἀπὸ **BP**^{1}, γρ *in mg.* **P**^{3} ὑπὸ **F**Co^{2}**P**^{3}**Zf** 12 εἰ καὶ] εἶναι **F**Co^{2} εἰ *Vat.* 13 ⟨τὸ⟩ κοινὸν *Gass. cf. tamen Polyb. IV 6, 11* | τὸ *ante* δίκαιον *del. Ko., immerito* 15 αἰτίων **B** αἰτιῶν *ceteri* 18 τῶν νομ. εἶναι δικαίων *secl. Us.* 19 δικαίων . . . εἶναι *om.* **Zf** | ἔχει τὸ ἐν τοῦ *scripsi*: ἔχει τὸν τοῦ **P** ἔχει τὸ τοῦ **F**Co^{2} ἔχειν τοῦ **B** | χώρᾳ *scri.*: χώραν (χῶραν **B**) Ω (*antea omissum ipse add.* **P**^{1}(= **W**)) | ἔχει τὴν τοῦ δικαίου φύσιν (*omisso* εἶναι) *Gass., Ko.* ἔχει τὸν τοῦ δ. χαρακτῆρα *Us. his anteferrem* ἔχειν τοῦ δικαίου χώραν ἔστιν | τὸ αὐτὸ] αὐτὸ **F**Co^{2} 20 γένηται] μὴ γένοιτο **F**Co^{2} | ἐάν τε μὴ τὸ αὐτό *Steph.*: ἐάν τε μὴ τὸ αὐτὸ πᾶσι γένηται· ἐάν τε μὴ (μὴν **P**) τὸ αὐτὸ **BP**, *om.* **F**Co^{2} ἐάν

ἀποβαίνῃ δὲ κατὰ τὸ συμφέρον τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, οὐκέτι τοῦτο τὴν τοῦ δικαίου φύσιν ἔχει. κἂν μεταπίπτῃ τὸ p. 80 κατὰ τὸ δίκαιον συμφέρον, χρόνον δέ τινα εἰς τὴν πρόληψιν ἐναρμόττῃ, οὐδὲν ἧττον ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἦν δίκαιον τοῖς μὴ φωναῖς κεναῖς ἑαυτοὺς συνταράττουσιν ἀλλ' εἰς τὰ πράγματα βλέπουσιν.

XXXVIII Ἔνθα μὴ καινῶν γενομένων τῶν περιεστώτων 153 πραγμάτων ἀνεφάνη μὴ ἁρμόττοντα εἰς τὴν πρόληψιν τὰ νομισθέντα δίκαια ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων, οὐκ ἦν ταῦτα δίκαια. ἔνθα δὲ καινῶν γενομένων τῶν πραγμάτων οὐκέτι συνέφερε τὰ αὐτὰ δίκαια κείμενα, ἐνταῦθα δὴ τότε μὲν ἦν δίκαια, ὅτε συνέφερεν εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν τῶν συμπολιτευομένων· ὕστερον δ' οὐκ ἦν ἔτι δίκαια, ὅτε μὴ συνέφερεν.

XXXIX Ὁ τὸ μὴ θαρροῦν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἄριστα συστη- 154 σάμενος οὗτος τὰ μὲν δυνατὰ ὁμόφυλα κατεσκευάσατο, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὐκ ἀλλόφυλά γε· ὅσα δὲ μηδὲ τοῦτο δυνατὸς ἦν, p. 81 ἀνεπίμεικτος ἐγένετο, καὶ ἐξηρείσατο ὅσα τοῦτ' ἐλυσιτέλει πράττειν.

τε τὸ αὐτὸ πᾶσι μὴ γένηται Zf | νόμον θῆται Us.: μόνον θῆται(ι) BPFCo²Z¹ νομοθετῆται Z³f | τις] τί Zf

1 ἀποβ^αι' P¹ ἀποβαίνει BFCo²P³Z | δὲ] δὴ B(QW) 4 τον χρόνον ἐκεῖνον B 5 ἀλλ' εἰς τὰ Go. coll. Philod. Rhet. I p. 286 Sudh., Us.: ἀλλὰ πλεῖστα Ω 7 κενῶν BPFCo²Z¹ κοινῶν Z³f, corr. Aldobr. 8 ἀνεφάνη . . . 10 πραγμάτων om. FCo²Zf 8 ἐναρμόττοντα Us. 10 κενῶν P καὶ τῶν B, corr. Gass. | τῶν om. B | περιεστώτων ante πραμμάτων ins. cod. W² Steph. 11 δὴ] δὲ BP | δίκαια, ὅτε] δίκαια ὅτε * P δίκαιός τε ᾶ B 12 πολιτευομένων FCo²P³Zf 14 μὴ om. f, cf. E. Bignone Riv. di Fil. XLIII (1915), 542sqq. 15 οὗτος om. B | τὰ δὲ . . . 17 ἀνεπίμικτος om. B¹ apto cum spatio, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ atque ἐπίμικτος suppl. B² 16 ὅσα δὲ Us.: ὅσα γε P ὅσα FCo²Zf | 'exspectes μηδ' αὐτὸ τοῦτο' Us. 17 -μικτος Ω | ἐξηρείσατο scripsi (idem Croen., Rh. Mus. LXI (1906) 419, sed vocem non recte interpretans) cf. p. 54, 7: ἐξηρίσατο Ω (ἐξορίσατο cod. H sec. Us.) ἐξωρίσατο Steph., R. Philippson, Arch. f. Gesch. d. Phil. XXIV (1910) 304 | τούτων Aldobr. | τοῦτ' ἐλυσιτέλει QW τοῦτ' ὁ(ex ἐ rasura factum)λυσιτέλει (ex -τελῆ vel -τελὲς) P¹ λυσιτελῆ. γρ in mg. P³ τούτω λυσιτελὲς B τοῦ λυσιτελῆ FCo²Zf

XL *Ὅσοι τὴν δύναμιν ἔσχον τοῦ τὸ θαρρεῖν μάλιστα ἐκ τῶν ὁμορούντων παρασκευάσασθαι, οὗτοι καὶ ἐβίωσαν μετ' ἀλλήλων ἥδιστα τὸ βεβαιότατον πίστωμα ἔχοντες, καὶ πληρεστάτην οἰκειότητα ἀπολαβόντες οὐκ ὠδύραντο ὡς πρὸς ἔλεον τὴν τοῦ τελευτήσαντος προκαταστροφήν.*

GNOMOLOGIUM VATICANUM EPICUREUM.

Ἐπικούρου Προσφώνησις.

1 *Τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει οὔτε ἄλλῳ παρέχει, οὔτε ὀργαῖς οὔτε χάρισι συνέχεται· ἐν ἀσθενείᾳ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα.*

2 *Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.*

3 *Οὐ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν ἐν τῇ σαρκί, ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐλάχιστον χρόνον πάρεστι, τὸ δὲ μέσον τὸ ὑπερτεῖνον τὸ ἡδόμενον κατὰ σάρκα ⟨οὐ⟩ πολλὰς ἡμέρας ὑπάρχει, αἱ δὲ πολυχρόνιοι τῶν ἀρρωστιῶν πλεονάζον ἔχουσιν ἐν τῇ σαρκὶ τὸ ἡδόμενον ἢ τὸ ἀλγοῦν.*

4 *Πᾶσα ἀλγηδὼν εὐκαταφρόνητος· ἡ γὰρ σύντονον ἔχουσα τὸ πονοῦν σύντομον ἔχει τὸν χρόνον, ἡ δὲ χρονίζουσα περὶ τὴν σάρκα ἀβληχρὸν ἔχει τὸν πόνον.*

---

1 τοῦ τὸ θαρρεῖν *Mei.*: τοῦ τε (ι) θαρρεῖν BP τοῦ θαρρεῖν FCo^{2}Zf 2 ὁμορρούντων BCo^{2} | παρασκευᾶ(ά P^{1})σθαι BP^{1}Co^{2} | οὕτω BP, *sed cf. p. 59, 15* 3 ἥδιστα τὸ *Us.*: ἥδιστον τὸν B ἥδι[στον καὶ] P(QW) ἥδιστον FCo^{2}Zf ἥδιστον τὸν ⟨βίον⟩ *Leop.* | πληρέστατον FCo^{2} 4 πρὸς ἔλεον] πρὸς σὲ δέον P^{1} ἔλεον F^{2}Co^{2}Zf, γρ P^{3} ἔλαιον F^{1} ἐλεεινὸν *Cas.* πρόμοιρον *Croen.*; πρὸς ἔχθραι, πρὸς ἡδονήν *etc. cft. Hitzig* 5 καταστροφήν FCo^{2} 7 προσφωνήσεις *Weil* 8 = *Sent. I* 10 τὰ *errore omissum in Us. 'Kl. Schr.' I 313* 11 = *Sent. II* 13 = *Sent. IV* 14 τὸ δὲ ἐλάχιστον *Vat.* | τὸ δὲ μέσον τὸ *Vat.*: τὸ δὲ μόνον *D. L. ad lectionem Vaticani cod., quamvis vix recta sit, cf. Cic. De fin. I 15, 49 (Us. fr. 397 p. 269, 17)* | ὑπερτεῖνον *Hartel ex D. Laert.*: ὑπὲρ τινός *Vat.* 15 οὐ *om. Vat.* 18 = *Sen. Ep. 78, 7 (Ep. fr. 446)* | σύντομον *Vat., corr. Us. cf. Sen.* summi doloris intentio

5 *Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως· ὅπου δὲ τοῦτο μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν.*

6 *Οὐκ ἔστι τὸν λάθρα τι ποιοῦντα, ὧν συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ μὴ βλάπτειν μηδὲ βλάπτεσθαι, πιστεύειν ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις ἐπὶ τοῦ παρόντος λανθάνῃ· μέχρι γὰρ καταστροφῆς ἄδηλον εἰ λήσει.*

7 *Ἀδικοῦντα λαθεῖν μὲν δύσκολον, πίστιν δὲ λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ λαθεῖν ἀδύνατον.*

8 *Ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὥρισται καὶ εὐπόριστός ἐστιν. ὁ δὲ τῶν κενῶν δοξῶν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει καὶ ἔστι δυσπόριστος.*

9 *Κακὸν ἀνάγκη, ἀλλ' οὐδεμία ἀνάγκη ζῆν μετὰ ἀνάγκης.*

10 *Μέμνησο ὅτι θνητὸς ὢν τῇ φύσει καὶ λαβὼν χρόνον ὡρισμένον ἀνέβης τοῖς περὶ φύσεως διαλογισμοῖς ἐπὶ τὴν ἀπειρίαν καὶ τὸν αἰῶνα καὶ κατεῖδες*

τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.

11 *Τῶν πλείστων ἀνθρώπων τὸ μὲν ἡσυχάζον ναρκᾷ, τὸ δὲ κινούμενον λυττᾷ.*

12 *Ὁ δίκαιος βίος ἀταρακτότατος, ὁ δὲ ἄδικος πλείστης ταραχῆς γέμων.*

13 *Ὧν ἡ σοφία παρασκευάζεται εἰς τὴν τοῦ ὅλου βίου μακαριότητα, πολὺ μέγιστόν ἐστιν ἡ τῆς φιλίας κτῆσις.*

14 *Γεγόναμεν ἅπαξ, δὶς δὲ οὐκ ἔστι γενέσθαι· δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτι εἶναι· σὺ δὲ οὐκ ὢν τῆς αὔριον ⟨κύριος⟩ ἀναβάλλῃ τὸν καιρόν· ὁ δὲ βίος μελλησμῷ παραπόλλυται καὶ εἷς ἕκαστος ἡμῶν ἀσχολούμενος ἀποθνῄσκει.*

---

1 = *Sent. V* 3 = *Sent. XXXV* 7 = *fr. 532* 9 = *Porphyr. De abst. I 49 p. 123, 11 N² et ad Marc. 27 p. 291, 17 N², Sent. XV* 10 κοινῶν *Vat.* 11 = *fr. 487* 12 = *Metrodori fr. 37 Koerte* | λαχὼν *Go.* 15 *Hom. Il. A 70* | ἐσόμενα *Vat.* 18 = *Sent. XVII* 20 = *Sent. XXVII* 21 φιλίας *D. Laert.*: σοφίας *Vat.* 22 = *fr. 204, Sen. Ep. I 1sq. cf. Mutschmann, Hermes L (1915) 333* ἐγεγόναμεν *Vat.* 23 τῆς αὔριον οὐκ ὢν *Stobaeus III 16, 29 H.* | κύριος *Stob.*: *om. Vat.* 24 τὸν καιρόν *Stob.*: τὸ χαῖρον *Vat.* | εἷς *Vat.*: *om. Leop.* διὰ τοῦτο *Stob.* | *cf. Norden, Bresl. phil. Abh. IX 3, 17, 1*

15 Ἤθη ὥσπερ τὰ ἡμῶν αὐτῶν ἴδια τιμῶμεν, ἄν τε χρηστὰ ἔχωμεν καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ζηλούμενα, ἄν τε μή· οὕτω χρὴ καὶ ⟨τὰ⟩ τῶν πέλας, ἂν ἐπιεικεῖς ὦσιν.

16 Οὐδεὶς βλέπων τὸ κακὸν αἱρεῖται αὐτό, ἀλλὰ δελεασθεὶς ὡς ἀγαθῷ ⟨ὄντι αὐτῷ καὶ οὐκ ἀποβλέψας⟩ πρὸς τὸ μεῖζον αὐτοῦ κακὸν ἐθηρεύθη.

17 Οὐ νέος μακαριστός, ἀλλὰ γέρων βεβιωκὼς καλῶς· ὁ γὰρ νέος ἀκμὴν πολὺς ὑπὸ τῆς τύχης ἑτεροφρονῶν πλάζεται· ὁ δὲ γέρων καθάπερ ἐν λιμένι τῷ γήρᾳ καθώρμικεν τὰ πρότερον δυσελπιστούμενα τῶν ἀγαθῶν ἀσφαλεῖ κατακλείσας χάριτι.

18 Ἀφαιρουμένης προσόψεως καὶ ὁμιλίας καὶ συναναστροφῆς ἐκλύεται τὸ ἐρωτικὸν πάθος.

19 Τοῦ γεγονότος ἀμνήμων ἀγαθοῦ γέρων τήμερον γεγένηται.

20 Τῶν ἐπιθυμιῶν αἵ μέν εἰσι φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι, αἵ δὲ φυσικαὶ μὲν οὐκ ἀναγκαῖαι δέ, αἵ δὲ οὔτε φυσικαὶ οὔτε ἀναγκαῖαι ἀλλὰ παρὰ κενὴν δόξαν γινόμεναι.

21 Οὐ βιαστέον τὴν φύσιν ἀλλὰ πειστέον· πείσομεν δὲ τὰς ἀναγκαίας ἐπιθυμίας ἐκπληροῦντες, τάς τε φυσικὰς ἂν μὴ βλάπτωσι, τὰς δὲ βλαβερὰς πικρῶς ἐλέγχοντες.

22 Ὁ ἄπειρος χρόνος καὶ ὁ πεπερασμένος ἴσην ἔχει τὴν ἡδονήν, ἐάν τις ὀρθῶς αὐτῆς τὰ πέρατα καταμετρήσῃ τῷ λογισμῷ.

23 Πᾶσα φιλία δι' ἑαυτὴν αἱρετή· ἀρχὴν δὲ εἴληφεν ἀπὸ τῆς ὠφελείας.

---

1 ἤθη *del. Leop.* 2 ζηλούμενα *Weil*: ζηλούμεθα *Vat.* ζηλώμεθα *Wi.* 3 τὰ *ins. Weil, Wi.* | ἀνεπιεικῶς *Vat., corr. Us.* 5 *hiatum notavi et ex. c. explevi*: ἀγαθὸν προσὸν μεῖζον ἂν τοῦ *Us.* ἀγαθῷ πρός τι μεῖζον αὐτοῦ κακὸν *Croen.; cf. Cic. De fin. I 10, 33. 14, 47* 8 νέος ἀκμὴν *Croen.*: νέος ἀκμῇ *Vat. quod retinet Leop.* ἐντὸς ἀκμῆς *Us.* | πολλὰ *Hartel* 10 χάρακι *Hartel; contra Leop., Croen. qui cft. p. 44, 8* 13 *cf. Weil, Journ. d. Sav. 1888, 661* | ⟨ὁ⟩τοῦ *Go.* | ἀμνημονῶν *Wi.* | ἀγαθοῦ *Hartel*: ἀγαθὸς *Vat.* 15 = *Sent. XXIX* 18 τάς ⟨τ'⟩ *Us.* 21 = *Sent. XIX* | καὶ ὁ πεπερασμένος *post* ἡδονήν *transp. D. Laert.* 23 *cf. Epicureos Ciceronis De fin. I 20, 69. II 26, 82* | ἀρετή *Vat., corr. Us.*

24 *Ἐνύπνια οὐκ ἔλαχε φύσιν θείαν οὐδὲ μαντικὴν δύναμιν, ἀλλὰ γίνεται κατὰ ἔμπτωσιν εἰδώλων.*

25 *Ἡ πενία μετρουμένη τῷ τῆς φύσεως τέλει μέγας ἐστὶ πλοῦτος· πλοῦτος δὲ μὴ ὁριζόμενος μεγάλη ἐστὶ πενία.*

26 *Δεῖ διαλαβεῖν ὅτι καὶ ὁ πολὺς λόγος καὶ ὁ βραχὺς εἰς τὸ αὐτὸ συντείνει.*

27 *Ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων μόλις τελειωθεῖσιν ὁ καρπὸς ἔρχεται, ἐπὶ δὲ φιλοσοφίας συντρέχει τῇ γνώσει τὸ τερπνόν· οὐ γὰρ μετὰ μάθησιν ἀπόλαυσις, ἀλλὰ ἅμα μάθησις καὶ ἀπόλαυσις.*

28 *Οὔτε τοὺς προχείρους εἰς φιλίαν οὔτε τοὺς ὀκνηροὺς δοκιμαστέον· δεῖ δὲ καὶ παρακινδυνεῦσαι χάριν, χάριν φιλίας.*

29 *Παρρησίᾳ γὰρ ἔγωγε χρώμενος φυσιολόγῳ χρησμῳδεῖν τὰ συμφέροντα πᾶσιν ἀνθρώποις μᾶλλον ἂν βουλοίμην, κἂν μηδεὶς μέλλῃ συνήσειν, ἢ συγκατατιθέμενος ταῖς δόξαις καρποῦσθαι τὸν πυκνὸν παραπίπτοντα παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον.*

30 *Ἑτοιμάζονταί τινες διὰ βίου τὰ πρὸς τὸν βίον, οὐ συνορῶντες ὡς πᾶσιν ἡμῖν θανάσιμον ἐγκέχυται τὸ τῆς γενέσεως φάρμακον.*

31 *Πρὸς μὲν τἆλλα δυνατὸν ἀσφάλειαν πορίσασθαι, χάριν δὲ θανάτου πάντες ἄνθρωποι πόλιν ἀτείχιστον οἰκοῦμεν.*

32 *Ὁ τοῦ σοφοῦ σεβασμὸς ἀγαθὸν μέγα τῷ σεβομένῳ ἐστί.*

33 *Σαρκὸς φωνὴ τὸ μὴ πεινῆν, τὸ μὴ διψῆν, τὸ μὴ ῥιγοῦν·*

---

1 = *fr.* 477 3 *ἐστὶ: ἐπὶ Vat.* 5 *διαλαβεῖν cf. p.* 5, 1 7 *Metrodoro dat Koerte fr.* 47 9 *μάθησιν Wottke: μάθησις Vat.* 12 *χάριν, χάριν sic Vat.* 13 *φυσιολογῶ Vat. φυσιολογῶν Us., corr. Croen.* | *χρησμῶ :· δεῖ Vat., corr. Us.* 17 *Metrod. fr.* 53 *K, cod. Palat.-Heid.* 129, 1 *inde a πᾶσι θανάσιμον* | *post βίον* ⟨*ὡς βιωσόμενοι μετὰ τὸ λεγόμενον ζῆν*⟩ *habet Stob. III* 16, 21 *H, recte, cf. Antiphontis dictum fr.* 53a *Diels* 20 = *Metrod. fr.* 51 *K (Ep. fr.* 339), *cod. Pal.-Heid.* 2, *Philod. De morte col. XXXVII* 27 *p.* 55 *Bassi (Vol. Herc.*[3] *I)* 21 *πάντες ἄνθρωποι om. Pal.-Heid.* 22 *σεβαστὸς ἀγαθῶν μετὰ τῶν σεβομένων Vat., corr. Us.* 23 = *cod. Darmst.* 2773 *fol.* 354r *(Croen., Zentralbl. f. Biblioth. XIV* [1897] 562; *Leop., Mnem. N. S. XXXVIII* [1910] 68) *cf. fr.* 200. 602

ταῦτα γὰρ ἔχων τις καὶ ἐλπίζων ἕξειν κἂν ⟨Διὶ⟩ ὑπὲρ εὐδαιμονίας μαχέσαιτο.

34 *Οὐχ οὕτως χρείαν ἔχομεν τῆς χρείας παρὰ τῶν φίλων ὡς τῆς πίστεως τῆς περὶ τῆς χρείας.*

35 *Οὐ δεῖ λυμαίνεσθαι τὰ παρόντα τῶν ἀπόντων ἐπιθυμίᾳ, ἀλλ' ἐπιλογίζεσθαι ὅτι καὶ ταῦτα τῶν εὐκταίων ἦν.*

36 *Ὁ Ἐπικούρου βίος τοῖς τῶν ἄλλων συγκρινόμενος ἕνεκεν ἡμερότητος καὶ αὐταρκείας μῦθος ἂν νομισθείη.*

37 *Ἀσθενὴς ἡ φύσις ἐστὶ πρὸς τὸ κακόν, οὐ πρὸς τὸ ἀγαθόν· ἡδοναῖς μὲν γὰρ σῴζεται, ἀλγηδόσι δὲ διαλύεται.*

38 *Μικρὸς παντάπασιν, ᾧ πολλαὶ αἰτίαι εὔλογοι εἰς ἐξαγωγὴν βίου.*

39 *Οὔθ' ὁ τὴν χρείαν ἐπιζητῶν διὰ παντὸς φίλος οὔθ' ὁ μηδέποτε συνάπτων· ὃ μὲν γὰρ καπηλεύει τῇ χάριτι τὴν ἀμοιβήν, ὃ δὲ ἀποκόπτει τὴν περὶ τοῦ μέλλοντος εὐελπιστίαν.*

40 *Ὁ λέγων πάντα κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι οὐδὲν ἐγκαλεῖν ἔχει τῷ λέγοντι μὴ πάντα κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι· αὐτὸ γὰρ τοῦτό φησι κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι.*

41 *Γελᾶν ἅμα δεῖ καὶ φιλοσοφεῖν καὶ οἰκονομεῖν καὶ τοῖς λοιποῖς οἰκειώμασι χρῆσθαι καὶ μηδαμῇ λήγειν τὰς ἐκ τῆς ὀρθῆς φιλοσοφίας φωνὰς ἀφιέντας.*

42 *Ὁ αὐτὸς χρόνος καὶ γενέσεως τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ καὶ ἀπολαύσεως.*

43 *Φιλαργυρεῖν ἄδικα μὲν ἀσεβές, δίκαια δὲ αἰσχρόν· ἀπρεπὲς γὰρ ῥυπαρῶς φείδεσθαι καὶ μετὰ τοῦ δικαίου.*

44 *Ὁ σοφὸς εἰς τὰ ἀναγκαῖα συγκλεισθεὶς μᾶλλον ἐπίστα-*

---

1 **κἂν ⟨Διὶ⟩** *Hartel ex fr. 602:* **καὶ** *Vat. Darmst.* 7 *Hermarcho vind. Us., Go. cf. Philod. De piet. p. 101 G.* 11 **μικρὸς]** **οἰκτρὸς** *Us.* 14 **συνάπτων:** *scil.* **τῇ φιλίᾳ τὴν χρείαν** 20 **γελᾶν]** **γέλων** *Us. sententiae superiori adiungens,* **μελετᾶν** *Croen.* | **δεῖ** *Leop.:* **δεῖν** *Vat., Us.* (= **δέον**) 21 **λήγειν** *Us.:* **λέγειν** *Vat.* 22 **ὀρθῆς** *Hartel:* **ὀργῆς** *Vat.* 24 **ἀπολύσεως** *Vat., corr. Us.* 26 **φείδε . . καὶ** *Vat.* 27 **συγκλεισθεὶς** *scri. cum Go.:* **συγκριθεὶς** *Vat.* **συγκαθεὶς** *Us.* | **παρίσταται** *Vat., corr. Us.*

ται μεταδιδόναι ἢ μεταλαμβάνειν· τηλικοῦτον αὐταρκείας εὗρε θησαυρόν.

45 *Οὐ κόμπου οὐδὲ φωνῆς ἐργαστικοὺς οὐδὲ τὴν περιμάχητον παρὰ τοῖς πολλοῖς παιδείαν ἐνδεικνυμένους φυσιολογία παρασκευάζει, ἀλλ' ἀσοβάρους καὶ αὐτάρκεις καὶ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς, οὐκ ἐπὶ τοῖς τῶν πραγμάτων μέγα φρονοῦντας.*

46 *Τὰς φαύλας συνηθείας ὥσπερ ἄνδρας πονηροὺς πολὺν χρόνον μέγα βλάψαντας τελείως ἐκδιώκομεν.*

47 *Προκατείλημμαί σε, ὦ Τύχη, καὶ πᾶσαν ⟨τὴν⟩ σὴν παρείσδυσιν ἐνέφραξα. καὶ οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῃ οὐδεμιᾷ περιστάσει δώσομεν ἑαυτοὺς ἐκδότους· ἀλλ' ὅταν ἡμᾶς τὸ χρεὼν ἐξάγῃ, μέγα προσπτύσαντες τῷ ζῆν καὶ τοῖς αὐτῷ κενῶς περιπλαττομένοις ἄπιμεν ἐκ τοῦ ζῆν μετὰ καλοῦ παιῶνος ἐπιφωνοῦντες ὡς εὖ ἡμῖν βεβίωται.*

48 *Πειρᾶσθαι τὴν ὑστέραν τῆς προτέρας κρείττω ποιεῖν, ἕως ἂν ἐν ὁδῷ ὦμεν· ἐπειδὰν δὲ ἐπὶ πέρας ἔλθωμεν, ὁμαλῶς εὐφραίνεσθαι.*

49 *Οὐκ ἦν τὸ φοβούμενον λύειν ὑπὲρ τῶν κυριωτάτων μὴ εἰδότας τίς ἡ τοῦ σύμπαντος φύσις, ἀλλ' ὑποπτεύοντάς τι τῶν κατὰ τοὺς μύθους. ὥστε οὐκ ἦν ἄνευ φυσιολογίας ἀκεραίους τὰς ἡδονὰς ἀπολαμβάνειν.*

50 *Οὐδεμία ἡδονὴ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλὰ τὰ ποιητικὰ ἐνίων πολλαπλασίους ὀχλήσεις ἐπιφέρει τῶν ἡδονῶν.*

51 *Πυνθάνομαί σου τὴν κατὰ σάρκα κίνησιν ἀφθονώτερον διακεῖσθαι πρὸς τὴν ἀφροδισίων ἔντευξιν. σὺ δὲ ὅταν μήτε*

---

3 *Metrodoro (fr. 48) assignat Koerte* 5 *ἀλλὰ σοβαροὺς Vat., corr. Leop., ἀλλ' ἀθορύβους Go.* 8 *μεταβλάψαντας Vat., corr. Hartel* 9 = *Metrod. fr. 49 K* | *τὴν ex Plut. De tranq. an. 18 p. 476 C add. Us.* 12 *περιπλεκομένοις Us.* 13 *πλείονος Vat., corr. Us.* 15 *τὴν ὑστεραίαν τῆς προτεραίας Us.* 18 = *Sent. XII* | *οὐκ ἦν] οὔκουν Vat.* 19 *κατειδότα D. Laert.* | *ὑποπτεύοντάς τι scri.: ὑποπτεύοντι Vat. ὑποπτευόμενόν τι D. Laert.*

22 = *Sent. VIII* 24 *ἀφθονώτερον Us.: ἀφθονό^τν Vat. (ἀφθονωτέρως E. Thomas)* 25 *ἀφροδίσιον Vat., corr. Us.* | *ὅταν Us. ὅτε Vat.*

τοὺς νόμους καταλύῃς μήτε τὰ καλῶς ἔθει κείμενα κινῇς μήτε τῶν πλησίον τινὰ λυπῇς μήτε τὴν σάρκα καταξαίνῃς μήτε τὰ ἀναγκαῖα καταναλίσκῃς, χρῶ ὡς βούλει τῇ σεαυτοῦ προαιρέσει. ἀμήχανον μέντοι γε τὸ μὴ οὐχ ἑνί γέ τινι τούτων συνέχεσθαι· ἀφροδίσια γὰρ οὐδέποτε ὤνησεν, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ ἔβλαψεν.

52 Ἡ φιλία περιχορεύει τὴν οἰκουμένην κηρύττουσα δὴ πᾶσιν ἡμῖν ἐγείρεσθαι ἐπὶ τὸν μακαρισμόν.

53 Οὐδενὶ φθονητέον· ἀγαθοὶ γὰρ οὐκ ἄξιοι φθόνου, πονηροὶ δὲ ὅσῳ ἂν μᾶλλον εὐτυχῶσι, τοσούτῳ μᾶλλον αὑτοῖς λυμαίνονται.

54 Οὐ προσποιεῖσθαι δεῖ φιλοσοφεῖν, ἀλλ' ὄντως φιλοσοφεῖν· οὐ γὰρ προσδεόμεθα τοῦ δοκεῖν ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ὑγιαίνειν.

55 Θεραπευτέον τὰς συμφορὰς τῇ τῶν ἀπολλυμένων χάριτι καὶ τῷ γινώσκειν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπρακτον ποιῆσαι τὸ γεγονός.

56 Ἀλγεῖ μὲν ὁ σοφὸς οὐ μᾶλλον στρεβλούμενος ⟨ἢ στρεβλουμένου⟩ τοῦ φίλου.

57 Ὁ βίος αὐτοῦ πᾶς δι' ἀπιστίαν συγχυθήσεται καὶ ἀνακεχαιτισμένος ἔσται.

58 Ἐκλυτέον ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ περὶ τὰ ἐγκύκλια καὶ πολιτικὰ δεσμωτηρίου.

59 Ἄπληστον οὐ γαστήρ, ὥσπερ οἱ πολλοί φασιν, ἀλλὰ δόξα ψευδὴς ὑπὲρ τοῦ ⟨τῆς⟩ γαστρὸς ἀορίστου πληρώματος.

ναλίσκεις

1 καταλύεις *Vat.* | ἔθη *Hartel* 2 πλησίων *Vat.* 3 καταγινώσκεις *Vat.* 4 τὸ *Us.*: τῷ *Vat.* 5 ἀφροδίσια κτλ. = *fr.* 62 6 ἡ φιλία *cf. E. Thomas, Herm.* XXVII (1892) 31, *Schwartz, Charakterk.* II^2 48: ἡ φιλοσοφία *Hartel, Weil* ἡλίου σφαῖρα *Us.* 7 τὸν μακάριον βίον *Weil* 9 ἐντυχῶσι *Vat., corr. Wotke* 11 = *fr.* 220

14 ἀπολελυμένων *Vat.*: *corr. Wotke? Us.* | χάριτι '*grata recordatione' Cic. De fin.* I 17, 57 *cf. p.* 44, 8; *Vat.* 17. 75 15 γεγονός *Us.*: γένος *Vat.* 16 = *cod. Pal.-Heid.* 3 | στρεβλούμενος ἢ στρεβλουμένου τοῦ φίλου *Pal.-Heid.* στρεβλούμενος τὸν φίλον *Vat.* στρεβλούμενος ⟨αὐτὸς ἢ ὁρῶν στρεβλούμενον⟩ τὸν φίλον *Us., Kl. Schr.* I 324 18 *excerptum ex epistula cf.* 19 21 δεσμωτήρια *Vat., corr. Us.* 23 τῆς *suppl. Us.*

60 *Πᾶς ὥσπερ ἄρτι γεγονὼς ἐκ τοῦ ζῆν ἀπέρχεται.*

61 *Καλλίστη καὶ ἡ τῶν πλησίον ὄψις, τῆς πρώτης συγγενείας ὁμονοούσης ἢ [εἰ] πολλὴν εἰς τοῦτο ποιουμένης σπουδήν.*

62 *Εἰ γὰρ κατὰ τὸ δέον ὀργαὶ γίνονται τοῖς γεννήσασι πρὸς τὰ ἔκγονα, μάταιον δήπουθέν ἐστι τὸ ἀντιτείνειν καὶ μὴ παραιτεῖσθαι συγγνώμης τυχεῖν· εἰ δὲ μὴ κατὰ τὸ δέον ἀλλὰ ἀλογώτερον, γελοῖον πάν⟨τως⟩ τὸ προσεκκαίειν τὴν ἀλογίαν θυμοκατοχοῦντα, καὶ μὴ ζητεῖν μεταθεῖναι κατ' ἄλλους τρόπους εὐγνωμονοῦντα.*

63 *Ἔστι καὶ ἐν λεπτότητι καθαριότης, ἧς ὁ ἀνεπιλόγιστος παραπλήσιόν τι πάσχει τῷ δι' ἀοριστίαν ἐκπίπτοντι.*

64 *Ἀκολουθεῖν δεῖ τὸν παρὰ τῶν ἄλλων ἔπαινον αὐτόματον, ἡμᾶς δὲ γενέσθαι περὶ τὴν ἡμῶν ἰατρείαν.*

65 *Μάταιόν ἐστι παρὰ θεῶν αἰτεῖσθαι ἅ τις ἑαυτῷ χορηγῆσαι ἱκανός ἐστι.*

66 *Συμπαθῶμεν τοῖς φίλοις οὐ θρηνοῦντες ἀλλὰ φροντίζοντες.*

67 *Ἐλεύθερος βίος οὐ δύναται κτήσασθαι χρήματα πολλὰ διὰ τὸ τὸ πρᾶγμα ⟨μὴ⟩ ῥᾴδιον εἶναι χωρὶς θητείας ὄχλων ἢ δυναστῶν, ἀλλὰ συνεχεῖ δαψιλείᾳ πάντα κέκτηται· ἂν δέ που καὶ τύχῃ χρημάτων πολλῶν, καὶ ταῦτα ῥᾳδίως ἂν εἰς τὴν τοῦ πλησίον εὔνοιαν διαμετρῆσαι.*

68 *Οὐδὲν ἱκανὸν ᾧ ὀλίγον τὸ ἱκανόν.*

---

1 = *fr.* 495 2 πλησίων *Vat.* 3 ἢ [εἰ] *Weil l. l. p.* 663 καὶ *Hartel*: ἢ εἰ (*ex* αι?) *Vat.* | ποιουμένη *Vat., corr. Us.* 5 ἔγγονα *Vat.* 6 ⟨ὥστε⟩ συγγνώμης τυχεῖν *Croen.* 7 πάντως *scri.*: πᾶν *Vat.* πάνυ *Weil* σιγᾶν *Us.* | προσεκκαίειν *Weil* πρὸς ἔκκαυσιν *Go.*: πρὸς ἔκκλησιν *Vat.* πρὸς ἔκκλισιν *vel* ἔγκλισιν *Us.* | ἀλογίαν ⟨ἄγον⟩ *Us.* 8 θυμῶ, κατοχοῦντα *Vat., corr. Croen., Rh. Mus.* LXI (1906) 421 θυμῷ κατέχοντα *Weil* θυμῷ καταχρῖον *Go.* 9 εὐγνωμονοῦντα *Croen.*: εὐγνωμονοῦντας *Vat.* 10 λιτότητι *Us.* καθάριος *Vat., correxi* 16 συμπαθῶ μὲν *Vat.* 18 ⟨Ὁ⟩ ἐλεύθερος βίος *Croen., cf. fr.* 196 | χρήσασθαι κτήματα *Vat., corr. Hartel* 19 μὴ *add. Us.* | θηλείας *Vat., corr. Hartel* 20 ⟨ἐν⟩ συνεχεῖ *Hartel* ⟨συν⟩ συνεχεῖ *Us.* σὺν εὐτελείας *Croen.* 23 = *fr.* 473, *cod. Pal.-Heid.* 4

69 *Τὸ τῆς ψυχῆς ἀχάριστον λίχνον ἐποίησε τὸ ζῷον εἰς ἄπειρον τῶν ἐν διαίτῃ ποικιλμάτων.*

70 *Μηδέν σοι ἐν βίῳ πραχθείη ὃ φόβον παρέξει σοι, εἰ γνωσθήσεται τῷ πλησίον.*

71 *Πρὸς πάσας τὰς ἐπιθυμίας προσακτέον τὸ ἐπερώτημα τοῦτο· τί μοι γενήσεται ἂν τελεσθῇ τὸ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπιζητούμενον, καὶ τί ἐὰν μὴ τελεσθῇ;*

72 *Οὐδὲν ὄφελος ἦν τὴν κατ' ἀνθρώπους ἀσφάλειαν παρασκευάζεσθαι τῶν ἄνωθεν ὑπό⟨πτων ὄ⟩ντων καὶ τῶν ὑποκάτω καὶ ἁπλῶς τῶν ἐν τῷ ἀπείρῳ.*

73 *Καὶ τὸ γενέσθαι τινὰς ἀλγηδόνας περὶ σῶμα λυσιτελεῖ πρὸς φυλακὴν τῶν ὁμοειδῶν.*

74 *Ἐν φιλολόγῳ συζητήσει πλεῖον ἤνυσεν ὁ ἡττηθείς, καθ' ὃ προσέμαθεν.*

75 *Εἰς τὰ παρῳχηκότα ἀγαθὰ ἀχάριστος φωνὴ ἡ λέγουσα Τέλος ὅρα μακροῦ βίου.*

76 *Τοιοῦτος εἶ γηράσκων ὁποῖον ἐγὼ παραινῶ, καὶ διέγνωκας ὁποῖόν ἐστι τὸ ἑαυτῷ φιλοσοφῆσαι καὶ οἷον τὸ τῇ Ἑλλάδι· συγχαίρω σοι.*

77 *Τῆς αὐταρκείας καρπὸς μέγιστος ἐλευθερία.*

78 *Ὁ γενναῖος περὶ σοφίαν καὶ φιλίαν μάλιστα γίγνεται ὧν τὸ μέν ἐστι θνητὸν ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀθάνατον.*

79 *Ὁ ἀτάραχος ἑαυτῷ καὶ ἑτέρῳ ἀόχλητος.*

80 *Γενναίῳ σωτηρίας μοῖρα τῆς ἡλικίας τήρησις καὶ φυλακὴ τῶν πάντα μολυνόντων κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς οἰστρώδεις.*

---

1 λίχνον *ex* λέχνον *corr. Vat.* 3 ἐν ⟨τῷ⟩ βίῳ? *Us.* 8 = *Sent. XIII* | ἀνθρώπους *D. Laert.*: ἀνθρώπου (*sic*) *Vat.* 9 κατασκευάζεσθαι *D. Laert.* | ὑπόντων *Vat., corr. Us.* ὑπόπτων κατεστώτων *D. Laert.* 11 γενέσθαί *sic Vat.* 16 τέλος κτλ.: *Solon apud Io. Stob. II 7, 18 p. 133 W. Schol. in Lucian. p. 5, 11 Ra. etc.* 17 ⟨Ὅτι⟩ τοιοῦτος *Us.* | καὶ δὴ ἔγνωκας *sic Vat., corr. Us.* 18 *cf. Metrod. fr. 41 K* | οἷον τὸ *Hartel*: οἷον τῷ *sic Vat.* 22 θνητὸν *Hartel*: νοητὸν *Vat.* 24 γενναίῳ (γνησίῳ?) *scri.*: Ϝ .:.΄ω *Vat.* (*prima littera aut Γ aut P fuisse videtur*)

81 *Οὐ λύει τὴν τῆς ψυχῆς ταραχὴν οὐδὲ τὴν ἀξιόλογον ἀπογεννᾷ χαρὰν οὔτε πλοῦτος ὑπάρχων ὁ μέγιστος οὔϑ' ἡ παρὰ τοῖς πολλοῖς τιμὴ καὶ περίβλεψις οὔτ' ἄλλο τι τῶν παρὰ τὰς † ἀζυρισί(έ?)τους αἰτίας.*

Accedunt ex codice Palatino-Heidelbergensi Graeco 129 f. 23[r] praeter ea quae Vaticanus codex quoque habet (1 = 30, 2 = 31, 3 = 56, 4 = 68):

5 *Μειρακιείαν κατὰ τὴν ἐν λόγοις εὐρυϑμίαν παραιτητέον· μικρὰ γὰρ ϑαυμαζομένη μεγάλων στερίσκεται.*

6 *Οἱ κόλακες τύχης εὐημερούσης διάκονοι.*

---

1 *cf. fr. 470* | *τὴν Vat.: τιν' Us.* 4 *ἀδιορίστους Us.* 5 *μυρακιείαν Pal., corr. Us. μυρ<ίαν μειρ>ακιείαν E. Thomas, Arch. f. G. d. Ph. IV (1891) 570* | *κατὰ Us.: καὶ Pal.* 7 *οἱ del. Radermacher*

Die angegebenen Preise sind Grundpreise, die gegenwärtig (Oktober 1922), den jetzigen Herstellungs- und allgemeinen Unkosten entsprechend, mit der Teuerungsziffer 60 (für Schulbücher, mit * bezeichnet, mit 30) zu vervielfältigen sind.

Das Leben und die Lehre Epikurs. Diogenes Laertius Buch X. Übersetzt und mit kritischen Bemerkungen versehen von A. Kochalsky. Geh. M. 1.80

Diese erstmalige Gesamtübertragung des 10. Buches des Diogenes Laertius, das vor allem in den eingelegten Originaldokumenten Epikureischer Lehre dem Verständnis die größten Schwierigkeiten bereitet, will das Bild des Gartenphilosophen rein und klar aus dessen eigenen Äußerungen erstehen lassen. Über seine Abweichungen von Useners Text gibt der Verfasser in einem kritischen Anhange ausführlich Bericht.

Die griechische u. lateinische Literatur u. Sprache. (Die Kultur der Gegenw., hrsg. v. P. Hinneberg. Teil I, Abt. 8.) 4. Aufl. [In Vorb. 1922.]

Inhalt: I. Die griechische Literatur und Sprache. Die griechische Literatur des Altertums: U. v. Wilamowitz-Moellendorff. — Die griechische Literatur des Mittelalters: K. Krumbacher. — Die griechische Sprache: J. Wackernagel. — II. Die lateinische Literatur und Sprache. Die röm. Literatur des Altertums: Fr. Leo. — Die latein. Literatur im Übergang vom Altertum zum Mittelalter: E. Norden. — Die lateinische Sprache: F. Skutsch.

Staat und Gesellschaft der Griechen und Römer bis zum Ende des Mittelalters. Von Ulrich v. Wilamowitz-Moellendorff, J. Kromayer und A. Heisenberg (Die Kultur der Gegenwart, herausg. von P. Hinneberg. Teil II, Abt. 4, 1.) 2. Aufl. [Unter der Presse. 1922.]

Inhalt: I. Staat und Gesellschaft der Griechen: U. v. Wilamowitz-Moellendorff. — II. Staat und Gesellschaft der Römer: J. Kromayer. III. Staat und Gesellschaft des byzantinischen Reiches: A. Heisenberg.

Charakterköpfe aus der antiken Literatur. Von Ed. Schwartz. Kart. je M. 3.50, zus. geb. in Geschenkausgabe M. 8.—

I. Reihe: 1. Hesiod und Pindar. 2. Thukydides und Euripides. 3. Sokrates und Plato. 4. Polybios und Poseidonios. 5. Cicero. 5. Aufl. [VI u. 117 S.] 8. 1919. II. Reihe: 1. Diogenes der Hund und Krates der Kyniker. 2. Epikur. 3. Theokrit. 4. Eratosthenes. 5. Paulus. 3. Aufl. [VI u. 125 S.] 8. 1919.

„... Schwartz beherrscht den Stoff in ganz ungewöhnlicher Weise: das Reinstoffliche aber tritt allmählich ganz in den Hintergrund, dafür erglänzt jede einzelne der Erscheinungen um so klarer und mächtiger im Lichte ihrer Zeit." (Das literarische Echo.)

Römische Charakterköpfe in Briefen. Vornehmlich aus Cäsarischer und Trajanischer Zeit. Von C. Bardt. 2. Aufl. Geh. M. 12.—, geb. M. 16.—

„Bardt erschließt das Verständnis oft recht schwieriger Stücke, macht nach Charakterisierung der Lage der Briefschreiber geradezu gespannt auf die Dokumente und läßt so ein lebensvolles Bild der Zeiten u. ihrer Männer sich vor unseren Augen entrollen." (Das hum. Gymn.)

Geschichte der Autobiographie. Von G. Misch. I. Band: Das Altertum. Geh. M. 8.—, geb. M. 12.— Bd. II. III. [In Vorb. 22.]

„Der Verf. zieht alle Formen heran, in denen sich die Äußerungen des menschlichen Innern bewegt haben: wie Gebet, Lyrik, Beichte, Brief, rhetorische Deklamation usw. und schenkt uns ein stattliches Stück einer Geschichte des Individualismus." (Berliner phil. Wochenschr.)

Sophistik und Rhetorik. Das Bildungsideal des εὖ λέγειν in s. Verhältnis zur Philosophie des V. Jahrhunderts. Von H. Gomperz. M. 10.—

„In der Richtung des Strebens, das humanistische Bildungsideal zu erforschen und für die Gegenwart lebenskräftig zu machen, bedeutet das Werk eine wichtige Ergänzung, ..."
(Blätter f. d. bayr. Gymnasialschulwesen.)

VERLAG VON B. G. TEUBNER IN LEIPZIG UND BERLIN

Epicuri epistulae ed. Von der Mühll [1304]

Bibliotheca Teubneriana: Neuerscheinungen

[**Cicero.** Neuausgabe.]
[Vol. V.]

Fasc. 13a. Praefatio. Index. ℛℳ —.80 *[1183]*

Vol. VI. Fasc. 14. De imperio Cn. Pompei rec. Reis. Kart. ℛℳ 1.— *[1184]*

Fasc. 15. Pro A. Cluentio Habito rec. Früchtel *[1185]*

Fasc. 17. In L. Catilinam orationes quattuor rec. Reis. Kart. ℛℳ 1.80 *[1187]*

Vol. IX = Fasc. 30—33a. Geh. ℛℳ 14.60, geb. ℛℳ 16.— *[1166a]*

Vol. XII. Fasc. 39. De re publica rec. Ziegler. Ed. II. ℛℳ 3.—, geb. ℛℳ 3.80 *[1215]*

Dionis Cassii historia Romana ed. Melber. Vol. III. Libri LI—LX. ℛℳ 12.60, geb. ℛℳ 14.— *[1282a]*

Dionysii Halicarnassensis opuscula ed. Radermacher. Vol. II. Fasc. 2. Praefatio. Indices. ℛℳ 3.—, geb. ℛℳ 3.60 *[1291]*

Euripidis cantica dig. Schröder. ℛℳ 5.—, geb. ℛℳ 6.— *[1340]*

Fragmenta poetarum Latinorum epicorum et lyricorum praeter Ennium et Lucilium post Baehrens iterum ed. Morel. ℛℳ 6.20, geb. ℛℳ 7.20 *[1371a]*

Hrotsvithae opera ed. Strecker. Ed. II. Geh. ℛℳ 6.80, geb. ℛℳ 8.— *[1912]*

Inscriptiones Graecae ad illustrandas dialectos selectae scholarum in usum ed. Solmsen. Ed. quartam auctam et emend. cur. Fraenkel. ℛℳ 4.—, geb. ℛℳ 4.80 *[1449]*

Martialis epigrammaton libri ed. Heraeus. ℛℳ 6.60, geb. ℛℳ 8.— *[1531]*

[Pindarus] Scholia in Pindarum ed. Drachmann. Vol. III. Scholia in Nemeonicas et Isthmionicas. Epimetrum. Indices. ℛℳ 12.60, geb. ℛℳ 14.— *[1598a]*

Plutarchi vitae parallelae. Neubearbeitung Edd. Lindskog et Ziegler. Vol. III. Fasc. 2 (= Nr. 21—23). ℛℳ 8.60, geb. ℛℳ 10.— *[1676]*. Vol. III. Fasc. 3 (= Nr. 24). [In Vorb. 1930] *[1676a]*

Auch einzeln: 21. Lycurgus et Numa. Kart. ℛℳ 2.20 *[1697]* — 22. Lysander et Sulla. Kart. ℛℳ 2.60 *[1698]* — 23. Agesilaus et Pompeius. Kart. ℛℳ 3.20 *[1699]* — 24. Galba et Otho. [In Vorb. 1930] *[1700]*

—— moralia. Neubearbeitung. Recc. Hubert, Nachstädt, Paton, Pohlenz, Sieveking, Titchener, Wegehaupt. Vol. I. ℛℳ 10.—, geb. ℛℳ 11.60 *[1705]*

Auch in 3 Fasc.:

Fasc. 1. ℛℳ 5.20, geb. ℛℳ 6.— *[1705b]*
Fasc. 2. ℛℳ 4.20, geb. ℛℳ 5.— *[1705c]*
Praefatio scr. Pohlenz. ℛℳ 1.20 *[1705d]*

Vol. III. ℛℳ 16.60, geb. ℛℳ 18.— *[1922]*

Auch in 2 Fasc. (Auswahl):

Fasc. I. Kart. ℛℳ 3.80 *[1923]*
Fasc. II. Kart. ℛℳ 3.— *[1924]*

Rhetores Graeci. Neubearbeitung. Vol. V. Aristides ed. Schmid. ℛℳ 5.—, geb. ℛℳ 6.— *[1759a]*. Vol. X. Aphthonius ed. Rabe. ℛℳ 4.—, geb. ℛℳ 4.60 *[1760a]*. Vol. XIV. Prolegomenon sylloge ed. Rabe. [U. d. Pr. 1930.] Vol. XV. Ioannes Sardianus in Aphthonium ed. Rabe. Geh. ℛℳ 12.60, geb. ℛℳ 14.— *[1761b]*

Vallae, Laurentii, de falso credita et ementita Constantini donatione declamatio rec. Schwahn. ℛℳ 4.40, geb. ℛℳ 5.— *[1472a]*

Varronis rerum rusticarum libri tres. Post Keil. iterum ed. Goetz. ℛℳ 4.60, geb. ℛℳ 5.60 *[1870]*

Vergili Maronis opera. Post Ribbeckium tertium rec. Janell. Ed. maior iterum recognita. ℛℳ 5.60, geb. ℛℳ 7.— *[1874]*

Xenophontis historia Graeca (Hellenica) ed. Hude. Ed. maior. ℛℳ 6.80, geb. ℛℳ 8.— *[1930]*. Ed. minor. ℛℳ 2.40, geb. ℛℳ 3.20 *[1931]*

Verlag von B. G. Teubner in Leipzig und Berlin